قيريلگن قناتلر

جبران خليل جبران

تيلماچ: فيض شاه اسماعيل

جبران خلیل جبران

قیریلگن قناتلر

فیض شاه اسماعیل

نشرگه تیارلاوچی: محمد حسن تؤلقین

۲۰۲٤/۱٤۰۳ - کابل

کتاب بیلگیلری

کتاب آتی: **قـَیریلگن قناتلر**

یازووچی: **جبران خلیل جبران**

اۉزبیکچه‌گه اۉگیرووچی: **فیض شاه اسماعیل**

نشرگه تیارلاوچی: **محمد حسن تۉلقین**

ادیتور و صفحه‌لرنی ترتیبگه سالووچی: **محبوب الله توران**

مقوّا چیزووچی: **محبوب الله توران**

ناشر: **منگو پیدیا کتابخانه‌سی**

نشر ییلی: **۱۴۰۳ هـ.ش.**

بسم الله الرحمن الرحيم

بیر آغیز سۉز

قیریلگن قناتلر – قصه ژانریده یازیلگن و لبنان-امریکالیک مشهور یازووچی جبران خلیل جبران قلمیگه منسوب بۉلیب، دنیانینگ کۉپ اۉقیلگن نثري اثرلریدن بیری‌دیر. اوشبو اثر کۉپ تیللرگه اۉگیریلیب، اۉقووچیلر تامانیدن جوده یخشی قرشی آلینگن. اثر اصلیده یازووچی تامانیدن عرب تیلیده یازیلگن بۉلیب، اونی ۲۰۰۷- ییلده اۉزبېکستانلیک یازووچی فیض شاه اسماعیل روس تیلیده‌گی ترجمه‌سی اساسیده اۉزبېک تیلیگه اۉگیرگن.

کتابده یازووچی – جبران خلیل جبران‌نینگ سلمه کرمي ناملی سېوگیلیسیگه بۉلگن محبتی و معشوقه‌سی حیاتیده یوز بېرگن اچّیق حادثه‌لر چیرایلی روشده یاریتیلگن بۉلیب، قصه نامراد سلمه کرمي و اونینگ اېندی‌گینه دنیاگه کېلگن فرزندی اۉلیمی بیلن توگه‌یدی.

اثرنینگ یازیلیش اسلوبی، اونده‌گی تصویرلر، حادثه‌لر بیانی، یازووچی‌نینگ چوقور فلسفي فکرلری بیانی، موضوعلرنینگ بیر-بیراوی بیلن باغلنیلیشی، همده سحرلی سۉزلر و بدیعي ترکیبلرنی اۉز اۉرنیده تېریش بۉییچه اۉزیگه خاص بیر شېوه‌دن فایده‌لنیلگن. بو اېسلنگن موضوعلر اۉقووچی‌نینگ دقت-اعتبارینی یېترلی درجه‌ده اۉزیگه تارته‌آله‌دی.

اوشبو قیمتلی اثرنی عرب-اۉزبېک رسم‌الخطیگه اۉگیریش و اونی چاپگه تیارلش بۉییچه اۉز محنتینی اَیه‌مه‌گن محنتکش و استعدادلی یازووچی، ترجمان و

ژورنالیست محمد حسن تۉلقین جنابلریگه صمیمي منتدارچیلیک بیلدیریب، او کیشی‌نینگ بو اورونیشی افغانستان اۉزبېک ادبي محیطی و ایَنیقسه نثر میدانیده مهم بیر آدیم بۉله‌آلیشیگه ایشانه‌من. شو بیلن بیرگه، امکانیتلی کیشیلریمیزنینگ آنه تیلیمیز حسابلنه‌یاتگن اۉزبېک تیلیده یره‌تیلگن اثرلرنینگ چاپ ایتیلیش شرایطینی برابرلشگه اعتبار قره‌تیشلرینی هم ایستب قاله‌من.

حرمتلر ایله

محبوب الله توران

۱۳- قوس، ۱۴۰۳ هـ.ش./ کابل

کتاب مندرجه‌سی

سؤز باشی .... أ

مقدمه .... ا

اونسیز قیغو ۱

تقدیر تقاضاسی ٦

قصر بؤساغه‌سیده ۱۲

آق اَلنگه ۱۸

بؤران ۲۲

حیات چارراهه‌سی ۳۷

اؤلیم تختیده ٥٤

عیسی مسیح بیلن استرتا اؤرته‌سیده ۷۰

قربان ۷٦

قوتولیش ۸۷

جبران خلیل جبران شرح حالی ۹۷

سۉز باشی

سیزگه معلوم که اۉزبېک تیلی مملکتیمیزده فارسي و پشتو تیللریدن سۉنگ اېنگ کۉپ گپیریله‌دیگن تیل حسابلنه‌دی. بو تیل چمه‌سی اوچ عصر اېنگ آغیر کونلرنی باشدن کېچیردی. افغانستان جغرافیه‌سیده یوز ییللب بو تیلگه نسبتاً اۉگه‌ی کۉز بیلن قره‌ب کېلیندی. عصرلر دوامیده اۉزبېک تیلی ترقیاتی اوچون حکومتلر تامانیدن هیچ قنده‌ی توجه و اعتبار قره‌تیلمه‌گن، بلکه بو تیلده صحبت قیلگن آدملر اَیریم پیتلرده حقارت اېتیلگن و اۉرنی کېلگنده حتی جریمه تۉلشگه هم مجبور اېتیلگنلر. بو تۉغریده‌گی کم‌سیتیشلر و محرومیتلر حقیده تورلی کتابلردن اۉقیب کېلگنمیز البته. خداگه شکرلر بۉلسین که اۉزبېک تیلی و ادبیاتی‌نینگ ایلدیزلری شونچه‌لیک کوچلی اېکن، بو تیل‌نینگ یاولری اونینگ ایلدیزیگه قنچه‌لیک مغزاوه قویمه‌سینلر بو تیل یۉق بۉلمه‌ی، بلکه اۉز صلابت و کوچینی سقلب قالدی.

اوزاق ییللر دوامیده شاعر و یازووچیلریمیز اۉزلری‌نینگ ایجادلری بیلن دشمنلر قۉلیدن ققشب کېلگن تیلیمیزنینگ روحیگه کوچ بېریب، اونینگ رونقی اوچون امکان قدر تلاش قیلیب کېلدیلر. بو سعی و حرکتلر نتیجه‌سیده بیر قطار کلاسیک و معاصر ادبیاتیمیز نماینده‌لری‌نینگ اثرلری قیته چاپ قیلینیب تیل و ادبسېورلر اختیاریلگه قۉییلدی.

بو خصوصده بویوکلریمیزنینگ آچیب بېرگن یۉللری باشقه‌لر اوچون هم رهنما بۉلیب کېلدی. اخیرگی ۵۰ییل، قاله‌وېرسه ایکّی اۉن ییللیکنی نظرده توته‌دیگن بۉلسک، اۉزبېک تیلی رواجلنیشی و رونقی اوچون شاعرلر و یازووچیلریمیز آرقه‌لی سېزیلرلی درجه‌ده فرهنگي و ادبي فعالیتلر بجریلدی. نوایي حضرتلری‌نینگ «خمسه‌سی»، «خزاین المعانی»، «محبوب القلوب»، «مجالس النفایس»، «محاکمةاللغتین»، «دیوان فانی»، «تنلمه غزللر»، ظهیرالدین محمد بابرنینگ «بابرنامه»سی و «دیوانی» خواجه احمد یسّوي‌نینگ «دیوان حکمتی»، مولانا لطفي هروي‌نینگ «دیوانی»، «دیوان هویدا»، «دیوان مشرب» و باشقه کلاسیک شاعرلریمیزنینگ قیمتلی و دردانه اثرلری بار-بار چاپ قیلینیشی یوقاریده اَیتیلگن ادعامیزنی اثباتلاوچی دلیل‌دیر.

شونینگ‌دېک، اخیرگی ییللرده افغانستانلیک اۉزبېک یازووچیلر اۉزبېکستان الکترون کتابخانه‌لریدن دېیَرلی فایده‌لنیب بیر قنچه نظمي و نثري اثرلرنی کریل و لاتین الفباسیدن مملکتده قۉللنوچی عرب-اۉزبېک الفباسیگه اۉگیریب، کتاب حالیده چاپ قیلیب بو تیل شیدالری اختیاریگه قۉیدیلر. عبدالله قادري‌نینگ «اۉتگن کونلر» و «محرابدن چَیان»، پیریمقول قادروف‌نینگ «یولدوزلی تونلر»، احمد لطفي قازانچی‌نینگ «اۉگَی آنه» و سیف الله سیایوف‌نینگ «احمد یسّوي» کبی رومانلری قۉشیمچه اۉنلب کته-کیچیک حکایه‌لر تۉپلمی و باشقه اثرلر نشر قیلیندی. بو اېسه مملکتده اۉزبېک نثرچیلیگی رواجلنیشی یۉلیده کۉتریلگن بییریک بیر آدیم سنه‌له‌دی.

مملکتده اوچینچی قوم دیب ادعا قیلینه‌دیگن خلق‌نینگ تیلی و ادبیاتی اوچون یوقاریده اَیتیلگن ایشلر البته که ییترلی ایمس. شاعر و یازووچیلریمیز قۉللب-قوّتلنیشی و اولرنینگ اثرلری چاپ ایتیلیب کتابخوانلرگه ییتکزیب بیریلیشی و اۉزبیکستان‌نینگ معنویت خزینه‌سیده‌گی رومانلر، حکایه‌لر و تورلی بۉلیملرده یره‌تیلگن معتبر کتابلرنی خلقیمیز قۉلله‌یدیگن الفباگه اساسلب نشر قیلیشگه جوده کته احتیاج موجود. چونکه اۉزبیکستان کبی رواجلنگن بیر مملکتده بوگون دنیانینگ تَنیلگن یازووچیلری‌نینگ اثرلری قیسی تیلده نشر بۉلمه‌سین، اولر محنتکش و ییتوک ترجمانلر آرقه‌لی اۉزبیک تیلیگه اۉگیریلیب، الکترون نسخه‌لری تورلی ویب‌سایتلردن نشر قیلینماقده. کتابلر رسم‌الخطینی اۉگیریش بیلن ایکّی مقصدگه ایریشیش ممکن: بیری افغانستان اۉزبیکلری جامعه‌سیده ادبي سویه‌نی کوچه‌یتیریش بۉلسه، ایکینچی قدمده جهان ادبیاتی بیلن کۉپراق تنیشگن بۉله‌میز.

قۉلینگیزده‌گی «قَیریلگن قناتلر» ناملی کیچکینه اثر هم انه شو نیت بیلن نشرگه تیارلنگن کتابلردن بیری‌دیر. بو کتابنی کمینه نیچه وقت آلدین اۉزبیکستان الکترون کتابخانه‌لریدن کۉچیریب آلیب، اونی افغانستانده قۉللنه‌دیگن عرب-اۉزبیک الفباسیگه اۉگیریب، کتاب‌نینگ الکترون نسخه‌سینی علاقمندلر خذمتیگه قۉییشگه حرکت قیلدیم. امکانیت تاپیشیم بیلن بو اثرنی چاپدن چیقریش نِیتیم بار.

اوشبو کتاب – قَیریلگن قناتلر عرب دنیاسی‌نینگ ییریک و زبردست یازووچیسی و رومان‌نویسلریدن بۉلمیش جبران خلیل جبران‌نینگ قلمیگه منسوب بۉلیب، حجمی کیچیکلیگیدن قطع نظر، قصه ژانریده یازیلگن بو اثر دنیا ادبیاتی‌نینگ مهم بدیعي نمونه‌لریدن حسابلنه‌دی. سیز بو کتابنی

اۉقیش بیلن اۉزبېک تیلی نه‌قدر گۉزل و بدیعي سۉزگه‌لرگه بای ایکنینی ینه بیر یۉله انگلب آله‌سیز. یازووچی‌نینگ خیال دریاسی قنچه‌لیک کېنگ و سۉزلرنی قنده‌ی بدیعي‌لشتیریب ایشلتگنیگه راسه حیران قاله‌سیز. شو بیلن بیرگه، کتابنی اۉزبېک تیلیگه جوده گۉزل ترجمه قیلگن اۉزبېکستانلیک اتاقلی ترجمان فیض شاه اسماعیل‌نینگ سعی و حرکتی علیحده آلقیشگه سزاوار؛ او اثرنی شونچه‌لیک عجایب اۉگیرگن که اۉقیگنینگیزده اوشبو اثر اصلیده عیناً شو تیلده یره‌تیلگن دېب اۉیله‌یسیز.

کتابنی قیته اۉقیب چیققن، صفحه‌لرینی ترتیبگه سالیب و اونگه مقوّا ایشلب الکترون نسخه‌سینی نشر اېتدیرگن عزیز دۉستیم شاعر و یازووچی محبوب الله تورانگه اۉز صمیمي منتدارچیلیگیمنی اظهار اېته‌من. او کیشی بو یۉلده تینمه‌ی ایشلب کېله‌یاتگن اۉتکیر ذهنلی و قابلیتلی یاشلریمیزدن بیری‌دیر. توران هنوزگچه اۉنلب کتابلرنینگ الکترون نسخه‌لرینی تیارلب، اۉزبېک تیلی شیدالری اختیاریگه قۉیگن. او کیشی‌نینگ کېله‌جکده‌گی ایشلریگه آمدلر ایستب، کتابنی اۉقیب برچه‌نگیز معنوي آزوقلنه‌سیز دېگن امید بیلن بو یازووگه شو یېرده نقطه قۉیه‌من.

حرمت بیلن

محمدحسن تۉلقین

قوس، ۱۴۰۳ / کابل

مقدمه

محبت اۋزی‌نینگ سحرلی نورلری بیلن کۋزلریمنی آچیب، آتش نگاهی-له قلبیمگه ایلک بار اۋت قله‌گنده اۋن سکّیز یاشده ایدیم. گۋزللیگی مېنینگ روحیمنی اویغاتیب، کونلریم - آرزو-امیدلر، تونلریم - تۋیلر سینگری اۋته‌دیگن یوکسک تویغولر جنتیگه آلیب کیرگن بیرینچی عیال سَلمه کرَمي بۋلدی.

مهربان و صاحب‌جمال سلمه مېنگه سېوگی سرّینی آچیب، گۋزللیککه سجده قیلماقنی اۋرگتدی.

روحي حیات داستانیدن ایلک شعرنی اۋقیب بېرگن اۋشه بۋلدی.

اۋزی‌نینگ نزاکتی بیلن ییگیتنی اۋسمیرلیک بېغملیگیدن ایلک بار اویغاتگن، لطافتی بیلن یوره‌ك تارینی چېرتیب، عشق عذابیگه دچار قیلگن قیزنی کیم ایسلمه‌یدی؟ اۋشنده خودّی بیردن اویغانگنده‌ی، اۋزیده تۋستدن همه نرسه اۋزگریب قالگنینی حس ایتگن عجیب آنلرنی کیم ساغینمه‌یدی؟ یوره‌کنی لرزه‌گه سالگن اۋشه الم تۋله قووانچلی، شیرین دردلرنی اونوتیب بۋلرمیدی؟!

هر بیر اۉسمیرنینگ حیات تانگ‌آتریده کوتیلمه‌گنده اۉز سلمه‌سی پیدا بۉله‌دی. او ییگیت‌نینگ مراقسیز کونینی قووانچ بیلن، ذوقسیز تونینی موسیقه بیلن تۉلدیریب، اونینگ احتیاجیگه سروري شوق بخش ایته‌دی.

مېن طبیعت چقیریغی بیلن کتابلردن آلگن تأثراتلریم اۉرته‌سیده گنگیب تورگن پَیتیمده محبت سلمه کرمي لفظی بیلن قلبیمگه شیویرله‌یاتگنینی ایشیتیب قالدیم. مېنینگ حیاتیم آدم آتانینگ جنته‌گی تورموشی سینگری یالغیز، بۉم-بۉش و ساووق بۉلیب تورگن بیر پلّه‌ده سلمه خودّی آلاولی قویونده‌ی کۉز اۉنگیمده نمایان بۉلدی. سلمه کرمي سرّ و معجزه‌لرگه تۉله یوره‌گیم‌نینگ مامه هواسی بۉلدی. او کۉزیمنی آچیب، حیاتیم ماهیتیدن مېنی آگاه ایتدی. بیرینچی آدم اۉجر عیال‌نینگ عیبی بیلن جنتدن قوویلدی. سلمه بۉلسه، دلبر سلمه، مفتونکار یوره‌گی‌نینگ نزاکتی بیلن مېنی صافلیک و محبت جنتیگه آلیب کیردی. لېکن بیرینچی آدم‌نینگ باشیگه توشگن مصیبت مېنینگ باشیمگه هم توشدی. اونی جنتدن هَیده‌گن اۉتلی شمشیر اۉز تیغی‌نینگ یرقیره‌شی بیلن مېنی دهشتگه سالیب، حلی تـَقیقلرنی بوزیب، یخشیلیک و یاووزلیک مېوه‌لریدن تتیمه‌ی توریب، مېنی محبت جنتیدن محروم قیلدی.

منه بوگون، آره‌دن قنچه الملی ییللر اۉتیب، گۉزل توشلردن فقط اچّیق خاطره‌لر قالدی. بو خاطره‌لر کۉرینمس قناتلر مثال باشیم اوزره چرخ اوریب، قلبیم قعریدن غم-اندوه‌لریم آهینی قۉزغب، کیپریکلریمنی آغریق و امیدسیزلیک یاشلریگه غرق قیلماقده... سلمه بۉلسه، معصومه و گُل‌رخسار سلمه آقشام شفقی‌نینگ آرتیگه کېتدی. بو دنیاده اوندن قالگن بار نرسه - مېنینگ کۉکسیمده‌گی زیرقیره‌تووچی آغریق و سرو سایه‌سیده‌گی مرمر تخته‌دیر، خلاص. فقط شو کۉکسیم و تاش یادگارلیک‌کینه آدملرگه سلمه

کرمي حقیده سۉزلب بېریشی ممکن. لېکن قبرلر قۉریقچیسی بۉلگن سکونت خدا تامانیدن تابوت ظلمتیگه یشیریلگن سرّنی قتّیق اسره‌یدی. اونینگ تنه‌سی ذرّه‌لرینی اۉزیگه سینگدیرگن سرّ و یپراقلری اېسه شاووللب توریشی بیلن توپراق اۉز بغریده نیمه‌نی یشیره‌یاتگنینی ایته‌یاتگنده‌ی. بونی فقط تاماققه تیقیلیب قالگن نفس و یوره‌ک آغریغی اَیتیب بېریشی ممکن. اَیتگنده هم انه شو یوره‌ک آغریغی سیاه تامچیلریگه اَیلنیب، سېوگی، گۉزللیک و اۉلیم فاجعه‌سینی بیان اېتیشی ممکن.

یاشلیکده‌گی جۉره جانلریم، بیروت بۉیلب ترقه‌لیب کېتگن قدردانلریم! اگر قره‌غه‌یزار[1] خیابان یانیده‌گی انه شو قبرستانگه یۉلینگیز توشیب قالسه، شاشیلمه‌ی قدم باسینگ، قتّیق آدیملر تشلب، توپراق آستیده اوخله‌یاتگنلر آرامینی بوزمنگ. سلمه کرمي قبری اوزره مېنینگ نامیمدن اونینگ خاکِ پاییگه تعظیم بجا کېلتیرینگ. نفس راستلب، مېنی هم یاد اېتیب، اَیتینگ: «بو یېرده تقدیرنینگ بېوفا اۉیینلری طفیلی وطنینی ترک اېتیب، بېگانه یورتلرگه کېتگن اۉسمیرنینگ آرزولری کۉمیلیب یاتیبدی، بو یېرده اونینگ امیدلری پوچگه چیقدی، قووانچلری یۉقالدی، کۉزیاشلری قوریدی و تبسمی سۉندی. منه شو تیلسیز قبرلر بیلن مجنون‌تاللر و سرولر آره‌سیده اونینگ درد و الملری ینه-ده کۉپه‌یدی، منه شو مزار اوستیده هر کېچه اونینگ روحی خاطره‌لرینی ایزلب اوچیب یوره‌دی. بو روح حسرت و آغریقدن چیرقیره‌یاتگن یالغیزلیک شرفه‌لریگه ندا قیلرکن، درختلرنینگ نَوده‌لری بیلن بیرگه‌لیکده مرثیه اۉقیب، کېچه‌گینه حیات لبلریده غمگین ناله بۉلگن، بوگون اېسه یېر قعریده ساکن سرگه اَیلنگن ابدیت قۉشیغینی کویله‌ماقده‌دیر».

---

۱ قره‌غه‌ی: دایم یشیل درخت، چنار، ناجو. قره‌غه‌یزار: قره‌غه‌ی درختلر بۉله‌دیگن یېر.

ياشليگيم نينگ عزيز دۋستلرى، قلبينگيز سيوگن عياللر ناميدن التجا قيله‌من، مينينگ قلبيم ارداقله‌گن عيال قبريگه‌گُللر قۋيينگيز، زيرا، هر بير گُل سۋليب باره‌ياتگن عطرگل برگلريگه تانگ كۋزيدن تامگن شودرينگ تامچيسى مانند يلتيره‌ب تورگوسى‌دير.

اونسیز قیغو

سیزلر، ای آدملر، یاشلیگینگیز تانگ‌آترینی خاطره‌یسیزلر، خیالاً اۋشه دملرگه قووانچ بیلن قَیته‌سیزلر. لېکن او دملر اصلا قَیتیب کېلمسلیگیدن افسوسلنه‌سیزلر. مېن بۋلسم اۋشه دملرنی، آزادلیککه چیققن سینگری زندان دېوارلرینی و کیشنلریم عذابینی یخشی اېسله‌یمن. سیزلر باله‌لیگینگیز و اۋسمیرلیگینگیز آره‌سیده اۋتگن ییللرنی آلتین دَور دېب حسابله‌یسیز. بو دَورنینگ تقدیر اۋیینلری بیلن علاقه‌سی یۋق: اۋشه ییللر خودّی گُللب تورگن باغلرگه شاشه‌یاتگن عسل‌اری[1] سینگری تشویش و هیجانگه تۋله باشلر اوزره اوچیب اۋته‌دیلر. مېن بۋلسم اۋسمیرلیگیمنی سرلّر پلّه‌سی، اونسیز اضطرابلر دَوریدن باشقه‌چه اته‌ی آلمه‌یمن. یوره‌گیمگه بېرکینگن بو اضطرابلر او یېرده بۋران[2] کبی قوتوریب، بارگن سری کېنگه‌یه‌وېردی؛ لېکن بو تویغولر تشقریگه آتیلیب چیقیشگه یۋل تاپالمه‌دی. تاش یوره‌ککه محبت باستیریب کیرگونچه شونده‌ی دوام اېته‌وېردی. یوره‌کنی ضبط اېتگن عشق اېسه اونینگ دروازه‌سینی آچیب یوباردی و قلب‌نینگ اېنگ آلیس بورچکلرینی هم نور بیلن تۋلدیریب یوباردی. محبت مېنینگ تیلیمگه اېرک بېردی و مېن سۋزلش قابلیگه مشرف بۋلدیم. قباقلریم جراحتلندی، کۋز

---

۱ عسل‌اری: زنبور عسل.

۲ بۋران: توزان یاکه قار و یامغیر اره‌لش اېسه‌دیگن شدتلی شمال.

یاشلریم تیرقیره‌ب آقدی، تاماغیم بیرتیلیب، اوندن اَیه‌نچلی اینگراق آتیلیب چیقدی.

بیز اۉیین‌قیراق شۉخ دملریمیزگه گواه بۉلگن، بې‌غبار شیویرلریمیزنی تینگله‌گن دله‌لر و باغلر، میدان و کۉچه‌لرنی تېز-تېز یادگه آله‌میز. شمالي لبنان‌نینگ بو عجایب گوشه‌سینی مېن هم اېسله‌یمن. کونده‌لیک تورموش تشویشلریدن سل چلغیدیمی، بس، آسایشته مفتونکار وادي کۉز آلدیمگه کېله‌دی، آسمانگه یېلکه تیره‌ب تورگن تاغلرنی کۉره‌من. اۉزیمنی آدملر غله-غاووریدن چېتگه آلگن زهاتیم ایرماقلر[1]نینگ شیلدیره‌شی و یپراقلرنینگ شیویرلشی اوریله‌دی قولاقلریمگه. لېکن آنه کۉکره‌گینی قۉمسه‌گن گودک‌دېک، مېن بوگون ساغینیب اېسله‌یاتگن برچه گۉزلliکلر روحیمنی قیناقه سالردی. زېرا، روحیم قفسگه سالینگن لاچین‌دېک[2] حس قیلردی اۉزینی. او کۉکده اېرکین پرواز قیله‌یاتگن قوشلرنی کۉرگنده توشه‌دیگن احوالگه توشردیم مېن هم؛ خودّی شولر کۉکسیمنی توتقونلیک عذابی و خیاللر داغی بیلن تۉلدیرر، یوره‌گیمنی شبهه‌لر بیلن تۉقیلگن اضطرابلر تۉریگه چیرمب تشلردی. شهردن تشقریگه چیقدیم دېگونچه سبب‌سیز ساغینچ بیلن قَیتردیم، بولوتلرگه نگاهیم توشسه دلیمنی غم باسردی؛ قلدیرغاچ چوغورینی یاکه ایرماقچه شیلدیره‌شینی اېشیتسم، بیلمه‌دیم، نیمه اوچون‌دیر قلبیمنی حسرت حسی اېگللردی.

بې‌خبرلیک - بخت بېشیگی، بخت اېسه حضور-حلاوت منبعی‌دیر، دېییشه‌دی. بلکه اۉلیک توغیلگنلر، یېر یوزیده ساووق مُرده بۉلیب

---

۱ ایرماق: بیرله‌شیب کته دریا حاصل قیلووچی هر بیر اَیریم کیچیک دریا.

۲ لاچین: بیرتقیچ قوشلر تورکومی‌نینگ چقّان حرکتلی بیر توری. آوچیلر اونی قۉلگه اۉرگتیب، قوش آوله‌یدیلر.

یشه‌یاتگنلر اوچون بو تۉغری‌دیر. بیراق بوتونله‌ی بیخبرلیک اویغانگن حسیاتگه یار بۉلسه، او توبسیز جرلیکدن دهشتلیراق و اۉلیمدن اچّیقراق بۉله‌دی. تأثیرچن، حس-تویغوگه بیریلووچن اۉسمیر[1]ده تجربه ییتیشمسه، او اینگ بختسیز موجودات‌دیر. زیرا، او ایکّی قدرتلی کوچ اۉرته‌سیده روحاً ایکّیگه بۉلینه‌دی: اولردن بیری سرّلی کوچ بۉلیب، اۉسمیرنی بولوتلر آرتیگه آلیب کیته‌دی، تومن ایچره بارلیق گۉزللیکلری آرزو-امیدلریگه آشنا قیله‌دی؛ ایکّینچیسی ایسه ظاهري کوچ صفتیده اونی زمانیگه باغلب قۉیه‌دی، کۉزلرینی توپراق بیلن تۉلدیریب، کۉریب بۉلمس ظلمت ایچره دهشتگه توشیب، تینتیره‌ب یوریشگه محکوم ایته‌دی.

قیغونینگ قۉللری – ایپک‌دیک مه‌یین کۉرینسه-ده، کوچلی - یوره‌کنی ایزغیله‌یدی، یالغیز قالدیریب، عذاب بیره‌دی. یالغیزلیک - روحده‌گی هر قنده‌ی شدّت‌نینگ همراهی سینگری قیغونینگ یۉلداشی‌دیر. اۉسمیرنینگ قلبی انه شونده‌ی حسیاتلر تأثیریده ایندی‌گینه آچیلگن آق نیلوفر گُلی سینگری تیتراققه توشه‌دی، تانگ نورلریگه قلبینی آچیب بیره‌دی، شام شرفه‌سی توشیشی بیلن گلبرگلرینی یاپیب آله‌دی. باردی-یو، اۉسمیرده آزگینه آزوقه بیره‌دیگن قیزیقیشلر یاکه او تویغولرینی اۉرتاقلشه‌دیگن دۉستلری بۉلمسه، حیات اونینگ اوچون زندانگه اَیلنه‌دی. بونده‌ی جایده اۉسمیرنینگ نگاهی فقط دیوارلرده آسیلیب تورگن اۉرگیمچک تۉرلریگه توشه‌دی، قولاقلریگه ایسه بورچکلرده اۉرمه‌لب یورگن حشره‌لرنینگ چیریللشی ایشیتیله‌دی، خلاص.

[1] اۉسمیر: باله‌لیکدن بلاغت یاشیگه اۉتیش دوریده‌گی ۱۲-۱۶ یاشده‌گی باله.

یاشلیکده مېنی قمرەب آلگن قیغوگه کېلسک، اونی وجودگه کېلتیرگن نرسه قیزیقیشلرگه بۆلگن احتیاج اېمس، حال بو که، اولر مېنده یېترلی درجەده اېدی، دۆستلرگه بۆلگن احتیاج هم اېمس، زېرا اولر مېنده همه جایده بار اېدی. بو نرسه مېنده یالغیزلیک و عزلتگه مَیل اویغاتگن قلب‌نینگ طبیعی خسته‌لیگی بېلگیلری اېدی. خودّی شو نرسه مېنده‌گی اۆیین-کولگی و اېرمککه[1] بۆلگن مَیلنی سۆندیردی و یاشلیگیم قناتلرینی قَییردی. اۆز حیاتیم‌نینگ قیغولی ساکنلیگیده ارواحلر سیماسینی، بولوتلر کۆچکیسینی و شاخلر سایه‌سینی عکس اېتدیره‌دیگن، لېکن شۆخ دریا بۆلیب دېنگیزگه قوییلیش اوچون یۆل تاپالمه‌یدیگن تاغ کۆلیگه اۆخشب قالدیم.

اۆن سکّیز یاشگه تۆلگونیمگه قدر مېنینگ حیاتیم انه شونقه اېدی. نهایت تاغ چۆقّیسیگه کۆتریلیب، دنیاگه نظر سالگنیمده، کۆز اۆنگیمده آدملرنینگ یۆللری، اولرنینگ درد و الم تۆله حیاتلری، غم و تشویشلری‌نینگ اضطرابلری، قانون و عنعنه‌لرنینگ اۆنقیر-چۆنقیرلری نمایان بۆلدی.

اۆشه ییلی مېن قیته‌دن توغیلگنده‌ی بۆلدیم. چونکه حامله‌سی قیغودن اورچیمه‌گن، بې‌باکلیک بیلن توغیلگن و شیرین خیاللر آغوشیده بۆلگن آدم‌نینگ تورموشی حیات کتابی‌نینگ آپّاق، بۆم-بۆش صحیفه‌سیگه اۆخشه‌گن بۆله‌دی.

اۆشه ییلی فلک فرشته‌لری مېنگه صاحب‌جمال عیال مژگانلری آستیدن قره‌یاتگنینی حس قیلدیم و جهنم ابلیسلری جنایتچی کۆکسیده جذبه‌لی رقص توشه‌یاتگنینی کۆردیم. فرشته‌لر و ابلیسلرنینگ حیاتده‌گی یخشی و

---

١ ایرمک: وقتنی کۆنگیلچنگلیک بیلن یاکه زېریکمه‌ی اۆتکزیش اوچون خذمت قیله‌دیگن نرسه، مشغولات.

یامان قیلمیشلرینی کوزه‌تمه‌گن آدم‌نینگ یوره‌گی الملردن اوزاق، قلبی ایسه حسیاتلردن آزاد بۉله‌دی.

تقدیر تقاضاسی

شو عجایب ییل‌نینگ بهاریده مېن بیروت[1]ده ایدیم. حمل آیی. شهر باغلریده میسه‌لر کۉکرگن، گُللر آچیلگندی. بادام و آلمه درختلری آپّاق معطر لباسلرگه بورکنیب، اویلر آره‌سیده یشنب توریشردی. شو توریشده اولر طبیعت تامانیدن شاعرلر و آرزومندلرگه قَیلیق و کېلینچکلیککه تنلنگن یسه‌تیغلیق پریلرنی ایسله‌تردی.

بهار همه جایده گۉزل، لېکن او سوریه‌ده بی‌تکرار... بهار - نامعلوم خدانینگ روحی - یېرنی شدّت بیلن اَیلنه‌دی، لېکن سوریه‌ده قدمینی سېکینلته‌دی، قَیریلیب قررکن، بی‌پایان بۉشلیقلرده اوچیب یورگن پادشاه‌لر و پیغمبرلر روحلری بیلن صحبتلشه‌دی. یهودیه ایرماقلریگه جۉر بۉلیب، سلیمان‌نینگ منگو مدحیه‌لرینی کویله‌یدی، لبنان‌نینگ کېدرلری[2] بیلن بیرگه‌لیکده اۉتمیش شان-شهرت الیار[3]لرینی تکرارله‌یدی.

بیروت ییل‌نینگ باشقه فصللریگه قره‌گنده، بهارده ینه-ده گۉزلراق بۉله‌دی. یازگی چنگ-غبار یۉق بۉلگنده‌ی، قیش تۉپله‌گن کیر-چیردن اثر هم

---

[1] بیروت: لبنان اۉلکه‌سی‌نینگ پایتختی.

[2] کېدر: لبنان شهریده اۉسه‌دیگن بیر درخت توری.

[3] الیار: اۉتمیشده ضیافت و شو کبیلرده قدح توتیب اَیتیله‌دیگن سۉز یاکه قۉشیق.

قالمه‌گن. یامغیرسیز و جزیره‌مه‌سیز ایسه، بیروت سایده چۉمیلیب، بدنینی قویاش نورلریده تابلش اوچون چیققن ملَککه اۉخشه‌یدی.

حمل آیی‌نینگ مست قیلووچی انه شونده‌ی کونلری‌نینگ بیریده دۉستیمنی کۉرگنی باردیم. او آدملر غله-غاووریدن چیتراقده، شهر تشقریسیده یشردی. بیر-بیریمیزنینگ سرّلریمیز و آرزو-امیدلریمیز حقیده گورونگلشیب اۉتیرگنیمیزده اونیکیگه ینه بیر مهمان کیلدی. بو آلتمیش بیش یاشلرده‌گی محترم قرییه[1] ایدی. یوزلرینی اَجین قاپله‌گن، عادي کیمده‌گی بو کیشی اۉزینی انچه سیپا[2] توتردی. مین حرمت بیلن اۉرنیمدن توریب، سلاملشماقچی بۉلگنیمده، دۉستیم: «محترم فاریس افندی کرَمي» دیب تنیشتیردی. سۉنگ مقتاو سۉزلری بیلن مینی هم تنیشتیردی. قرییه‌نینگ نگاهی جانلندی؛ آپّاق ساچلری توشیب تورگن کینگ پیشانه‌سینی برماغی‌نینگ اوچی بیلن ارترکن، نیمه‌نی‌دیر خاطرله‌گنده‌ی بۉلدی، سۉنگ جیلمه‌یدی-ده، مینگه پیشواز یوردی:

- سین ایسکی قدردان دۉستیم‌نینگ اۉغلی‌سن، او مینینگ یاشلیکده‌گی همراهیم ایدی، - دیدی قرییه. - سینی کۉرگنیمدن جوده خورسندمن. اۉغلی قیافه‌سیده‌گی آته‌نی اوچره‌تیش نه‌قدر کتّه بخت.

اونینگ ایلیق سۉزلریدن قلبیم جنبشگه کیلیب، قرییه‌گه مهریم اویغاندی. اونده مینی اۉزیگه تارتووچی نیمه‌دیر بار ایدی. بیز اۉتیردیک و قرییه آتم بیلن دۉستلشگن ییللری حقیده گپیره کیتدی. اۉزینی الّه‌قچان ترک ایتگن یاشلیگینی ایسله‌دی. چاللر خیالاً اۉتگن ییللر واقعه‌لریگه قیته‌دیلر، یورتینی

۱ قرییه: قری، قریگن کیشی، کیکسه، آقسقال چال.
۲ سیپا: کمتر، کم‌سوقوم،عادي، آغیر، باسیق.

ساغینگن درویش سینگری اجدادلری اویینی قومسب[۱]، اولر حقیده گپیرووچینی، شاعر مثالی اینگ گۉزل داستانینی اۉقیب بیریشنی یخشی کۉره‌دیلر. اولر جان-تنلری بیلن اۉتمیش پوچماقلریده یشه‌یدیلر، زیرا، حاضرگی کون اولرگه پروا قیلمه‌ی یانلریدن اۉتیب کیته‌دی، کیله‌جک ایسه کۉز اۉنگیده اۉلیم تومنی و قبر ظلمتیگه بورکنگن حالده گـَوده‌لنه‌دی.

اونینگ حکایه‌لری و خاطره‌لری بیلن وقت بیر زومده اۉتدی - کیتدی. فاریس کرمي کیتیشگه آتلندی. خیرلشرکن، قۉلیمنی قیسیب، ییلکمدن قوچدی.

- آتنگنی کۉرمه‌گنیمگه ییگیرمه ییلدن آشدی، - دیدی او. - شونچه‌لر آلیس اَیریلیق‌نینگ اۉرنینی تۉلدیر، بیزنیکیگه تیز-تیز باریب تور، عزیز مهمانیم بۉل.

مین احترام بیلن تعظیم بجا کیلتیریب، البته باریب توره‌من، دیب وعده بیردیم.

فاریس کرمي کیتیشی بیلن دۉستیمدن او حقده سوریشتیره باشله‌دیم. او خوفسیره‌گنده‌ی گپیریب بیردی:

- بیروت‌ده بایلیک بونچه‌لیک سخاوتلی قیلگن، سخاوت ایسه به‌دولت اَیله‌گن بونقه‌نگی آدم یۉق. بو دنیاگه کیلیب هیچ کیمگه آزار بیتکزمه‌گن حالده آخرتگه رحلت قیله‌دیگن کمدن-کم آدملرنینگ بیرته‌سی منه شو کیشی بۉله‌دی. بیراق بونده‌ی آدملر همیشه بخت‌سیز بۉله‌دیلر. چونکه

۱ قومسه‌ماق: یورتنی قومسش. اۉز وطنی، توغیلگن یورتی، یقین کیشی و شو کبیلردن عمرباد یاکه وقتینچه اجرلگن، اوزاقلیکده بۉلگن کیشیگه یوز بیره‌دیگن روحي حالت.

الده‌شنی بیلمه‌گنلیکلری اوچون اولر کیشیلرنینگ حیله و نیرنگلریدن اؤزلرینی حمایه قیله آلمه‌یدیلر... فاریس کرمي‌نینگ یکّه و یالغیز قیزی بار. او آته‌سی بیلن شهر تشقریسیده‌گی حشمتلی اویده یشه‌یدی. قیز هم آته‌سی سینگری کؤنگلی جوده آچیق انسان، گؤزللیک و نزاکتده کمدن-کم عیال او بیلن تېنگلشه آله‌دی. لېکن او هم بختسیز بؤله‌دی - آته‌سی‌نینگ بې‌قیاس بایلیگی اونی دهشتلی، توبسیز جرلیک یاقه‌سیگه کېلتیریب قؤیدی.

شو سؤزلرنی اَیترکن، دؤستیم‌نینگ یوزیده الم و افسوس عکس اېتدی.

- فاریس کرمي، - دېدی او، - عالیجناب و حلال قربیه، لېکن اراده‌سی بؤشلیگی منافق و فتنه‌چی طمعگیرلر مکری آلدیده اونی کؤر و کر قیلیب قؤیدی. قیز اېسه، هر قنچه عقللی و روحی تېتیک بؤلمه‌سین، همه ساحه‌ده آته‌سی‌نینگ اؤزگرووچی ایستکلریگه بؤیسونه‌دی. آته بیلن قیزنینگ حیاتیده‌گی بو سرّنی منافق بخیللیک بیلن عیارانه یاووزلیکنی اؤزیده مجسملشتیرگن بیر آدم پَیقب قالدی. بو ارخی/ارکی یې‌پیسکوپ[1]. او انجیل سؤزلری بیلن نقابلنیب، اؤز گناهلرینی عالیجنابلیک قیلیب کؤرستماقده. او دین و مذهبلر مملکتیده معنوي حکمدار، آدملرنینگ جانلری اونینگ آلدیده تیتره‌ب توره‌دی. قصاب پیچاغی آستیده جانوارلر بؤیین اېگگنلریده‌ی، کیشیلر اونگه بؤیین اېگه‌دیلر. انه ارخی/ارکی یې‌پیسکوپ‌نینگ جیَینی بار. اونینگ قلبی اېسه یاووزلیک‌نینگ عینِ اویه‌سی - چَیانلر این قورگن مغاره و باتقالیک‌نینگ اؤزگینه‌سی. ارخی/ارکی یې‌پیسکوپ‌نینگ ردا[2]گه اؤره‌نیب، اؤز اکه‌سی‌نینگ اؤغلی و فاریس کرمي‌نینگ قیزی مقابله‌سیده توریب، گناهکار قؤلی بیلن اولر باشی

---

۱ ارخی/ارکی یې‌پیسکوپ: نصرانی‌لرده بیر روحانی رتبه.

۲ ردا: کییملر اوستیدن کییله‌دیگن بیر قسم لباس یا بالاپوش.

اوزره نکاح چنبرینی کۉتریشگه و باکره بدننی چیری‌یاتگن مُرده‌گه سرلّر و افسونلر زنجیری بیلن باغلب، الهي روحنی چیریگن موجودات بیلن اخلاقسیزلیک قانونی زوغومی[1] یاردمیده بیرلشتیریب، کوندوزنینگ یوره‌گینی کیچه‌نینگ کۉکسیگه قۉیه‌دیگن کونگه اونچه کۉپ وقت قالگنی یۉق. فاریس کرمي و اونینگ قیزی حقیده سینگه اَیتیب بیریشیم ممکن بۉلگن گپلر - منه شولر. بو حقده میندن باشقه هیچ نرسه سۉره‌مه. چونکه اۉلیمنی ایسلب اۉلیمنی یقینلشتیرگن سینگری بختسیزلیکنی ایسلش - اونی یقینلشتیریش دیمک‌دیر.

دۉستیم دیرَزه‌گه اۉگیریلدی و چیکسیز بۉشلیققه رزم سالدی. او گویا بی‌پایان سما ذرّه‌لری آره‌سیده کوندوز و کیچه سرلّری‌نینگ ییچیمینی ایزله‌یاتگن دیک ایدی.

- وعده بیرگنیم‌دیک، فاریس کرمینی باریب کۉره‌من، - دیدیم. - اونینگ آتم بیلن دۉست بۉلگن ییللری حقیده‌گی حکایه‌لرینی تینگلش نه‌قدر مراقلی.

دۉستیم‌نینگ افتی اۉزگردی. گویا عادي سۉزلریم اونینگ قلبینی لرزه‌گه سالدی، آنگیده[2] دهشتلی فکرلر اویغاتدی. او اَچینیش، عذاب و قۉرقوو بیلن کۉزیمگه اوزاق قره‌ب توردی. بو قره‌ش انسان قلبی‌نینگ قعریده‌گی اونینگ اۉزیگه هم نامعلوم بۉلگن نرسه‌لرنی اۉقی آله‌دیگن پیغمبرنینگ نگاهی ایدی. اونینگ لبلری ییگیل تیتره‌دی، لیکن هیچ نرسه دیمه‌دی. مین ایشیک تامان قدم قۉیدیم و آرقه‌گه اۉگیریلیب، شونی حس قیلدیم که،

---

[1] زوغوم: قهر و غضب، دۉق-پۉپیسه، ظلم.

[2] آنگ: عقل، ادراک.

اونینگ کۆزلری مېنی خودّی اۆشندەی غلطی افادە بیلن کوزەتیب توریبدی. شو دقیقەلردە او نیمەنی اۆیلەیاتگنینی مېن کیپینچەلیک توشوندیم.

قصر بۉساغه‌سیده

بیر نېچه کوندن کېین، یالغیزلیکدن زېریکیب، مزه-تزه‌سیز کتابلردن کۉزیم چرچه‌گچ، دل و جانلردن بیرینی تۉخته‌تیب، فاریس کرمي اوییگه قره‌ب یۉل آلدیم. بیروت اهالیسی‌نینگ اینگ سېویملی سَیرگاهی بۉلگن قره‌غه‌یزار یقینیده ایزواشچی[1] یۉلدن بوریلدی-ده، یم-یشیل اۉسیملیکلرگه بورکنگن، تېوره‌گیده اوزومزارلر، حمل گُللریدن یشنب تورگن، تاللر سایه‌سیگه کۉمیلگن خیابان بۉیلب ارغوماقلر[2] یۉرغه‌لب کېتدی. بیر نېچه دقیقه‌دن سۉنگ ایزواش معطر هید تره‌له‌یاتگن عطر گللر و یاسمنلر قورشاویده، تیکنلی بته‌لر بیلن اۉره‌ب آلینگن یالغیز اوی آلدیده تۉخته‌دی.

باغ تامانگه بیر-ایکّی قدم قۉیگن هم اېدیم که، دروازه آلدیده فاریس کرمي پیدا بۉلدی. او مېنی سېوینچ بیلن قرشی آلدی، سلاملشیب، اویگه تکلیف اېتدی. مېن بیلن یانمه-یان اۉتیریب، غمخۉر آته‌لردېک سۉره‌شیشگه توشدی. مېنگه دخلدار بۉلگن همه نرسه‌نی، اۉتمیشیم، کېله‌جگیم حقیده قیزیقیب سۉره‌دی. مېن اونگه خودّی اۉشه روحده - یاشلر اۉز قۉشیقلریده کویله‌گن‌دېک، آرزو-امیدلرگه تۉله آهنگده جواب بېردیم. یاشلیک‌نینگ

---

١ ایزواش: آته اره‌وه. ایزواشچی: اره‌وه‌چی.

۲ارغوماق: ذاتلی و چاپقیر آتلر توریدن.

قناتلری شعریت پتیدن تۆقیلگن، عصبلری خیاللردن تشکیل تاپگن بۆلەدی؛ یاشلیك اولر یاردمیده آسمان و فلکلرگه کۆتریلەدی. او یېردن دنیا کمەلك رنگلریده تاولنیب کۆرینەدی، حیات اېسه اولوغوار و شان-شرف مدحیەلریده ینگرەیدی، لېکن تجربه بۆرانی شعریت پروازلی قناتلرنی قَییرەدی، شونده یاشلیك یېرگه - همەنی قییشیق قلیب کۆرستەدیگن قینغیر[۱] کۆزگو سیمان دنیاگه قَیتیب توشەدی.

شو پیت بخمل پرده آرتیدن کوتیلمەگنده بیر قیز پیدا بۆلدی. نفیس آق ایپکدن کۆیلك کییگن بو قیز آهسته یانیمیزگه کېلدی. مېن اۆرنیمدن توردیم؛ قرییه هم توردی.

- بو مېنینگ قیزیم سلمه، - دېدی فاریس کرمي و اسمیمنی هم اَیتدی. - وقت دۆستیمنی مېندن یشیریب قۆیگن اېدی. منه، او اۆغلی قیافەسیده مقابلیمده پیدا بۆلدی. حاضر بیزلر بیلن بۆلمسه-ده، مېن اونی همان کۆریب تورگندەیمن.

قیز دقّت بیلن کۆزلریمگه قرەدی. گویا مېنینگ کیملیگیمنی بیلماقچیدەی، بو یېرگه کېلیشیم‌نینگ سببینی انیقلەماقچیدەی تیکیلدی. کېین مېنگه آپّاق، نیلوفردەی نازك قۆلینی اوزەتدی. کفی‌نینگ قۆلیمگه تېگیشیدن قلبیمده غلطی تویغو اویغاندی؛ بو حسیات شاعر خیالیده الهام اویغاتگووچی شعري فکرنی اېسلتدی. سلمه‌نینگ کېلیشی بیلن قۆناقخانەده قندەی‌دیر الهي روح پیدا بۆلگندەی جیم‌گینه اۆتیرردیك. خودّی شونی حس قیلگندەی، قیز تبسم بیلن مېنگه مراجعت قیلدی:

---

۱ قینغیر: اېگری، قییشیق.

- آتم سیزنینگ آتنگیز حقیده کۉپ گپیرردی. اگر سیز هم آتنگیزدن شونده‌ی گپلرنی ایشیتگن بۉلسنگیز. دیمک، اوشبو اوچره‌شوویمیز ایلک مرته ایمس.

اونینگ گپلری چالنی قووانتیردی و آته‌نینگ یوزیده تبسم اۉینه‌دی.

- طبیعت و تربیه‌سیگه کۉره، سلمه ایده‌آلیست - خیال‌پرست، - دیدی او. - قیزیم همه نرسه‌نی روحلر عالمیگه چولغنگن حالتده تصور ایته‌دی.

فاریس کرمي مین بیلن شونده‌ی جۉشیب، شونده‌ی اعتبار بیریب گپلشدی که، گویا مینده سحرلی دنیانی کشف ایتگنده‌ی ایدی و اۉشه دنیا بیلن خاطره‌لر قناتیده اۉز حیاتی‌نینگ بهاریگه قیتگنده‌ی حس قیلردی اۉزینی.

او میندن نگاه اوزمس، کۉز اۉنگیده یاشلیگینی گـَوده‌لنتیرردی؛ مین بۉلسم اونی کوزه‌تیب توریب، کیله‌جک حقیده‌گی آرزولرگه غرق بۉلردیم. اونینگ نگاهی مینی میوه‌لری آسیلیب تورگن کوز[1] درختینی خودّی نازک نهال‌دیک حمایه قیله‌یاتگنگه اۉخشردی. ایلدیزلری ییر قعریگه چوقور باتگن کیکسه درخت اۉز حیاتیده جزیره‌مه یازنی و قهره‌تان قیشنی، وقت بۉرانلرینی سینب کۉره‌دی. نازک و نیم‌جان نهال ایسه فقط بهارنی کۉرگن و ایرته‌لبکی ایپکین[2] ایسیشیدن هم قلتیره‌ب توره‌دی.

سلمه ایسه سکوت سقله‌گنچه گاه مینگه، گاه آته‌سیگه قرردی. او گویا حیات رومانی‌نینگ بیرینچی و سۉنگّی بابینی اۉقی‌یاتگنگه اۉخشردی.

---

۱ کوز: یاز بیلن قیش اۉرته‌سیده‌گی فصل.
۲ ایپکین: شمال، سوو و شو کبیلرنینگ آقیمی، شو آقیمده‌گی تأثیری و اورینیشی.

کون توگب بارر، اونینگ نفسی میسه‌زار و باغلرده تۆختب قالر، باتیب باره‌یاتگن قویاش لبنان تاغلری چۆقّیلریده آتش بۆسه‌سیدن ایز قالدیرردی. اویی انه شو تاغ اېتکلریده جایلشگن فاریس کرمي غرایب واقعه‌لرنی گپیریب بېریشده دوام اېتر، مېن اۆز یاشلیگیم نوالری بیلن اونی یَیره‌تیب اۆتیرردیم. سلمه بۆلسه، دېرَزه یانیده اۆتیرگنچه غمگین کۆزلری بیلن بیزگه قرر، اینده‌مسدن بیزنینگ صحبتیمیزگه قولاق توتردی. افتیدن، او گۆزللیك تاووشسیز و سۆزسیز هم افاده‌لنه‌دیگن سماوي نطق انعامیگه صاحب اېکنینی بیله‌دیگنگه اۆخشردی. بونده‌ی اۆلمس نطق انعامی ساکنلیگیده - تینچ کۆل قعری‌نینگ منگو سکونتیده ایرماقلر قۆشیغی جمع‌لنگنی‌دېك، برچه آدملر تاووشی مجسم‌دیر. گۆزللیك سرّ بۆلیب، اونی قلبیمیزگینه ایلغه‌یدی. گۆزللیك حکمیگه بۆیسونیب، قلبیمیز شادلیککه تۆله‌دی و کېنگه‌یه‌دی، آنگ اېسه حیرتگه توشیب، اونی افاده‌لشگه سۆز تاپالمه‌یدی. بو - کۆرووچی حسلری بیلن کۆرینووچی عدالت اۆرته‌سیده‌گی ذرّه‌لرنینگ یشیرین آقیمی‌دیر؛ بو – انسان‌نینگ تشقی قیافه‌سینی یاریتگووچی مقّدس قلبلرنینگ نورلنیشی‌دیر: حیات شو طریقه اوروغ قعریدن رنگلرگه و گُللر عطریگه بورکنیب پیدا بۆله‌دی؛ بو - اېرککلر و عیاللر اۆرته‌سیده‌گی بیر-بیرینی توشونه بیلیش‌دیر. او بیردن پیدا بۆلیب، بویوك اینتیلیشگه تورتکی بېره‌دی - محبت دېب اَته‌لووچی معنوي یقینلیك انه شو. سلمه‌نینگ روحی مېنینگ روحیمگه آچیلدی‌میکین؟ اونی مېنگه دنیاده‌گی اېنگ گۆزل قیلیب کۆرستگن شو اېمس‌میکین؟ یاکه برچه‌سیگه سبب یاشلیك سرخوشلیگی‌میکین؟! عادتده سرخوشلیك خیالده موجود بۆلمه‌گن سیمالر و قیافه‌لرنی گَوده‌لنتیره‌دی. یاخود یاشلیك کۆزلریمنی کۆر قیلدیمی که، سلمه کۆزلری‌نینگ چقنه‌شینی، لبلری‌نینگ شیرینلیگینی و قامتی‌نینگ نازکلیگینی تصور اېتدیم. یعنی که اونینگ گۆزللیگی چیندن هم کۆزلریمنی

آچیب، سېوگی‌نینگ قووانچ و الملرینی ته‌تیب کۆریشیمگه امکان بېردیمی؟ بیلمه‌یمن. فقط شونی بیله‌من که، مېنی آلدینلری سیره بیلمه‌گن بیر تویغو قمره‌ب آلدی، بو - بوتونله‌ی ینگی تویغو، قلبیمگه روحده‌ی کیریب کېلدی-یو، منگولیك باشلنیشی آلدیدن بۆله‌دیگن طوفان اوستیدن کۆککه یوکسلدی. خودّی شو نرسه مېنینگ قووانچلریم و بختسیزلیکلریمگه سبب بۆلدی.

سلمه بیلن بیرینچی اوچره‌شوویم انه شونده‌ی بۆلدی. فلك اۆز اراده‌سی بیلن کوتیلمه‌گنده مېنی یاشلیککه خاص بۆلگن شبهه‌لر قوللیگیدن قوتقردی، مېن دېك آزاد بیر اۆسمیرنی محبت سَیریگه جلب اېتدی. حال بو که، محبت بو دنیاده یگانه آزادلیك‌دیر، زېرا او قلبلرنی نه انسان قانونلری و عرف-عادتلریگه، نه طبیعت قانونلری و امریگه بۆیسونه‌دیگن یوکسك چۆقّیلرگه کۆتره‌دی.

خیرلشرکن، فاریس کرمي صمیمي طرزده دېدی:

- اېندی یۆلنی بیله‌سن. بیزنیکیگه کېلیب تور. بو اوینی هم آتنگ قطاری کۆر، سلمه‌نی اېسه سینگلینگ دېب بیل. شونده‌ی‌مسمی، قیزیم؟

سلمه، «هه» دېگن‌دېك، باش ایرغه‌دی. کېین مېنگه خودّی بېگانه یورتده دۆستینی اوچره‌تگن بختسیز خارجلیکده‌ی قره‌دی.

فاریس کرمي‌نینگ سۆزی سلمه بیلن مېنی محبت تختیگه یېتکله‌گن بیرینچی کوی بۆلدی؛ سماوي مدحیه‌نینگ مقدّمه‌سی بۆلدی و سۆنگره قیغولی مرثیه‌سیگه اَیلندی؛ او بیزنینگ قلبلریمیزنی جسارت بیلن تۆلدیرگن

کوچ ینگلیغ آلاو و یاروققه یقینلشتیردی؛ او کاسه بۋلیب بیزگه کوثر سوویدن و یاوشن‌نینگ[۱] اچّیق شربتیدن توتدی.

قرییه مېن بیلن باققه چیقدی. او بیلن خیرلشرکنمن، یوره‌گیم شونده‌ی آرزیقدی که، عادتده، تشنه آدم کۆزه‌دن سوو ایچه‌یاتگنده لبلری شونده‌ی تیتره‌یدی.

۱ یاوشن: ییم-خاشاک بۋله‌دیگن بیر تور اۋسیملیک.

آق اَلنگه[1]

حمل آییده فاریس کرمي اوییده تېز-تېز بۉلیب، سلمه بیلن کۉریشیب توردیم. بیز عیناً شو باغده، بیر-بیریمیزگه یوزمه-یوز اۉتیریب گپلشردیک. مېن اونینگ گۉزللیگیدن ذوقلنردیم، اقتداریگه تحسینلر اَیتیب، سېس‌سیز قیغوسیگه قولاق توتر، کۉرینمس قۉللر مېنی شو قیز تامانگه تارته‌یاتگنینی حس قیلردیم. او بیلن هر بیر اوچره‌شوویمیزده اونینگ قیافه‌سیده ینگیدن-ینگی عجایب بېلگیلر کشف اېتردیم، اونینگ روحی‌نینگ ینگی عالي سرّینی تاپردیم. سلمه مېنینگ کۉز اۉنگیمده کتابگه اَیلنیب بارردی: سطرمه-سطر کۉز یوگورتیریب، اولرنی یاددن اۉقیردیم، شاشیلیب تینیمسیز تکرارلردیم و آخریگچه سیره یېتیب بارالمسدیم.

خدا قلب گۉزللیگیگه قۉشیب قامت گۉزللیگی بیلن هم یارله‌قه‌گن عیال - هم آشکارا، هم جومباق‌دیر. اونینگ حقیقتی شو عیالگه مهر-محبت بیلن قره‌گن آدمگه‌گینه آشکارا کۉرینه‌دی. لېکن اونی سۉز بیلن تعریفلشگه آشیقووچیلرگه[2] تومن ایچره یشیرین‌دیر.

---

۱ النگه، یانیب تورگن اۉتدن، آلاودن کوتریله‌یاتگن یالقین.

۲ آشیقماق: اینتیلماق، شاشیلماق، صبرسیزلیک بیلن حرکت قیلماق.

سلمه کرمی‌نینگ قلبی هم، قامتی هم گۉزل ایدی. سلمه‌نی بیلمه‌گنلرگه اونی قنده‌ی تعریفلش ممکن؟ اۉلیم قناتلری سایه سالگن قلب بلبل چهچهینی، عطر گل شیویرینی، ایرماق شرقیره‌شینی تصور قیله آله‌دیمی؟ کیشن‌بند قیلینگن توتقین ایرته‌لبکی شباده ایپکینیدن ذوقلنه آله‌دیمی؟ لیکن سکوت سقلش سۉزلشدن قیینراق ایمسمی، اخیر؟ نخات که، آرتیق درجه‌ده اعزازلش مینگه سلمه‌نینگ سیمالریدن بیرینی عادي سۉزلر بیلن توصیفلشنی تقیقله‌یدی؟ نخات که، او قنده‌ی بۉلسه، مین شونده‌یلیگیچه آلتین سطرلرده تصویرله‌ی آلمه‌سم؟ آچ قالگن کیشی صحراده تینتیره‌ب یوررکن، اگر فلک اونگه غمخۉرلیک قیلمسه، قاتگن نانگه هم قناعت قیله‌دی.

آپّاق ایپک کۉیلکده، نازک و سرو قامت سلمه‌گه قره‌ب، خانه‌گه دیرَزه‌دن آی نوری کیریب کیلدیمی، دیب اۉیله‌دیم. اونینگ بیر تیکیس آهسته حرکتی اصفهان کویی آهنگینی ایسلتدی. سلمه یومشاق و نفیس تاووشده گپیرردی. قرمزی لبلریدن یینگیل اوچگن آواز گُل یوزیده‌گی شبنم سینگری سل هوا ایپکینیدن تیتره‌ب کیتردی. اونینگ یوزی ایسه... سلمه کرمی‌نینگ چهره‌سینی کیم هم تصویرله‌ی آلردی؟ خاطرجمع، غمگین چهره‌نی، رنگپرلیک‌نینگ تینیق پرده‌سی آرتیگه یشیرینگن‌دیک، عینِ پیتده آچیق تورگن چهره‌نی قنده‌ی سۉزلر بیلن تصویرلب بۉله‌دی؟ اونینگ قلب سرّلرینی بیرین-کیتن آشکار قیله‌یاتگن بیلگیلرینی توصیفلشگه، اونگه قره‌ب تورگن کیمسه‌گه بو دنیا بیلن بیر قطارده باشقه دنیا هم بارلیگینی ایسلتیشگه تیل قنی!

سلمه‌نینگ جمالی آدملر تامانیدن گۉزللیک اوچون بیلگیلنگن قانونلرگه جواب بیرمسدی. تۉغریراغی، سلمه غلطی ایدی. شیرین آرزو و خیالات سینگری، انیقلش و اۉلچشگه سیغمه‌یدیگن الهي تفکر کبی، رسّام موی‌قلمی اوچون بی‌تکرار، هیکل‌تراش قلم‌تراشی اوچون گَوده‌لنتیریب

بۉلمه‌یدیگن قیافه مثالی غیر عادي ایدی. سلمه‌نینگ گۉزللیگی طلا رنگ ساچلریده‌گینه ایمس، بلکه اونی قمره‌ب آلگن معصومه‌لیک شوکتیده، شهلا کۉزلریده ایمس، بلکه اولردن یاغیله‌یاتگن نورده، قرمزی لبلریده ایمس، اولرگه خاص شیرینلیکده، آق تاماغی و بۉینیده ایمس، بلکه باشینی سل ایگشتیریب توریشیده ایدی. سلمه بوتون وجودیده‌گی متناسبلیک تکاملی بیلن‌گینه گۉزل ایمسدی، بلکه عالي‌همت عقل-ادراکی بیلن صاحب‌جمال ایدی. اونینگ عالیجناب روحی آق اَلَنگه مثالی یېر بیلن چېکسیزلیک اۉرته‌سیده پرواز قیلردی. سلمه‌نینگ گۉزللیگی نیمه‌سی بیلن‌دیر اولوغوار داستانلر، اۉلمس تصویرلر و کویلر یره‌تگن دهالرگه[1] یقین‌دیر. بویوک دهالرنینگ قسمتی ایسه بختسیزلیک‌دیر. زیرا، اولرنینگ روحلری هر قنچه یوکسلمه‌سین، اولرگه لباس بۉلیب خدمت قیلووچی کۉز یاشلری‌دیر.

سلمه کم‌گپ ایدی، تیز-تیز اۉیگه تالردی. لیکن اونینگ سکوت سقلشی هم موسیقه‌گه اۉخشب، صحبتداشینی آلیس-آلیس آرزولر دنیاسیگه آلیب کیتردی. انه شو آلیس آرزولر دنیاسیده قولاققه اونینگ یوره‌ک اوریشی ایشیتیلر، کۉزگه تفکر و تویغولر سیماسی چلینردی.

سلمه‌نینگ فعل-اطوارینی یارقینراق اجره‌تیب کۉرسته‌دیگن بیلگیلریدن بیری اونینگ الم تۉله چوقور قیغو-حسرتی ایدی. گویا بو قیغونی او قنده‌ی‌دیر پرده مثال اۉزیگه تشلب آلگن، گُللب تورگن درخت‌نینگ تانگی تومنده‌گی عکسی سینگری اونینگ قلبی انه شو پرده‌گه اۉتگنده‌ی ایدی. عیناً قیغو قلبلریمیزنی یقینلیک رشته‌لری بیلن باغله‌دی. بیزنینگ هر بیریمیز ایکّینچیمیزنینگ یوزده اونینگ یوره‌گی نیمه‌نی حس قیله‌یاتگنینی کۉریب

---

۱ دها: فوق‌العاده استعداد، عقل و ذکاوتگه ایگه انسان.

توررديك، اۋز كۋكسيميزده اونينگ تاووشى‌نينگ يشيرين عكس صداسينى ايشيترديك، گويا خدا بيزلرنى بير-بيريميزنينگ يرميمىز قيليب يره‌تگن ايدى-يو، فقط بيرلشيب‌گينه معصوملىك و صافليك بيلن بيرگه‌ليكده بير بوتونليكنى حاصل قيلرديك، اجره‌ليشگنده ايسه هر بيريميز قلبيميزده آغريقلى يۋقاتيشنى حس ايترديك.

قيغو و حسرتدن عذاب چيكه‌ياتگن قلب خودّى شونده‌ى درد بيلن قيينه‌له‌ياتگن و اونينگ حس-تويغولريگه شريك بۋلگن باشقه قلب ايله توتشگنده يورتيدن اوزاقلرده ده‌يديب يورگن درويش اۋزيگه اۋخشش قووغيندى[1] برادرينى اوچره‌تگنيگه قووانگنى سينگرى ييگيل تارته‌دى. اگر يوره‌كلر قيغو عذابلرى طفيلى يقينلشيشگن بۋلسه، قووانچ حشمتى و دبدبه اولرنى اجره‌ته آلمه‌يدى. غم-حسرت رشته‌لرى قلبلرنى بخت-سعادت و قووانچ رشته‌لريدن كۋره محكمراق باغله‌يدى. كۋز ياشلرى بيلن يوويلگن محبت - صاف، گۋزل و ابديدير.

۱ قووغيندى: اۋز وطنيدن، جاييدن قوويلگن، سورگون ايتيلگن شخص.

بۋران

بیر نېچه کوندن کېین فاریس کرمي مېنی کېچلیک[1] طعامگه تکلیف قیلدی. مېن اونینگ حضوریگه اۋشه سماوي نصیبه‌گه قلبدن ساغینچ بیلن باردیم. بو نصیبه‌نی سلمه‌نینگ قۋلیگه سما توتقزگن ایدی؛ بیز قلبیمیز بیلن ته‌تییدیگن شو سماوي نصیبه‌گه بارگن سری کۋپراق احتیاج سېزه‌میز؛ بو سحرلی نان-نصیبه‌نینگ مزه‌سیدن امرؤالقیس[2]، ایتالیالیک دانته، یونانستانلیک سپفا هم ته‌تیب کۋریشگن ایدی. شو طعم اولرنینگ ایچینی یاندیریب، یوره‌کلرینی ایریتگن ایدی. زیرا نان‌نینگ خمیرینی قارگنده خدالر اونگه بۋسه‌لر لذتینی و آرزولر المینی قۋشیب، هوشیار، تأثیرچن قلبلر قووانچی و عذابی اوچون تیارلشگندی.

سلمه باغده ایدی. او باغ‌نینگ بیر بورچگیده یاغاچ کُرسیده اۋتیرر، باشی بیلن درخت تنه‌سیگه سویه‌نگن ایدی. آپّاق کیینیب آلگن سلمه شو جایلرنی قۋریقله‌یاتگن افسانه‌وي فرشته‌گه اۋخشردی. اونگه قره‌ب تیتراق تویغو بیلن باررکنمن، مقّدس آلاوگه یقینلشه‌یاتگن سحرگرده‌ی حس قیلردیم اۋزیمنی.

---

۱ کېچلیک طعام: کېچلیک آوقت، آقشام طعامی.

۲ امرؤالقیس: عربستان‌نینگ نجد شهریده توغیلگن و بېشینچی عصر آخری و آلتینچی عصر باشلریده یشب ایجاد ایتگن قدیم عرب تیلی‌نینگ مشهور شاعری. اونی بعضیلر عرب شعریتی‌نینگ آته‌سی هم دیب اته‌گنلر.

حتا اونینگ یانیگه اۋتیرگنیمده هم بیر آغیز سۉز ایته آلمه‌دیم، تیلیم تنگله‌ییمگه یاپیشگنده‌ی، لبلریم تاش قاتگنده‌ی ایدی. مېن سکوت سقلردیم، زیرا چوقور و چېکسیز حسلر سۉزگه ایرک بېرگنده، اۋز کوچی‌نینگ ذرّه‌لرینی یۉق ایته‌دیلر. لېکن مېن شونی سېزدیم که، سلمه سکوتده قلبیم دعوتیگه اعتبار بېریب، مېنینگ کۉزلریمده اۋز قلبی‌نینگ تیتراق انعکاسینی کۉره‌یاتیر.

تېز آره‌ده اویدن فاریس کرمي چیقیب، بیزلرگه قره‌ب یۉنلدی. عادتده‌گی دېک، مېن بیلن سېوینچ-له سلاملشدی-ده، قۉلینی اوزه‌تدی. بو بیلن او مېن بیلن قیزی‌نینگ روحیمیزنی باغلب تورگن سرگه فاتحه بېرگنده‌ی بۉلدی.

- خوش کېلیبسن، اۋغلیم، اویگه مرحمت، - دېدی او جیلمه‌ییب. - دسترخوان بیزگه منتظر.

بیز اۋرنیمیزدن توریب، اونگه ایرگشدیک. سلمه ضمناً مېنگه قره‌ب قۉیدی. اونینگ بو قره‌شیده نازک بیر نزاکت بار ایدی. گویا «اۋغلیم» دېگن سۉز اونینگ قلبیده شیرین حسیات اویغاتگندی. آنه‌نینگ قۉلی گودک‌نینگ نازک بدنینی سیله‌گن دېک، سلمه‌نینگ مِهرینی مېنگه قره‌تگندی.

طعاملر ایکنمیز، تنسیق[1] طعاملردن حضور قیلردیک، کۉپدن بېری اسره‌ب قۉییلگن شرابدن ته‌تیب کۉرردیک. قلبلریمیز ایسه بیز بیلمه‌گن حالده آلیس دنیالرده اوچیب یورر، کېله‌جک حقیده آرزو قیلیب، اونینگ قۉرقوو و

۱ تنسیق: نادر، کمیاب نرسه. کم قیلینه‌دېگن یاکه بیرار جایده کم بۉلگن، لېکن سېویب یېیله‌دیگن آوقت.

دهشتلریگه تیارلنردی. فکر-اۉیلری بیلن بیر-بیرلریگه اصلا اۉخشمه‌یدیگن اوچاولان، اصلیده ایچ-ایچیدن اۉز ارا سېوگی رضالیگی بیلن باغلیق، اوچ آچیق قلب صاحبی، اوچ ضعیف و بی‌گناه، حسیاتگه بای و تجربه‌سی کم انسان -کۉنگیل باغلریده یوز بېرگن فاجعه قهرمانلری انه شونده‌ی ایدیلر. اۉز قیزینی جاندن سېوگووچی عالیجناب آته اونی فقط بختلی قیلیش آرزوسیده ایدی. کېله‌جگیگه ایشانمه‌گن ییگیرمه یاشلی قیز اۉزینی بخت کوته‌یپتیمی یاکه قیغو دېب فال آچیب اۉتیرردی. قلبی بی‌آرام یاش آرزومند، حلی حیات‌نینگ نه گلابینی نه آغوسینی ته‌تیب کۉرمه‌گن ییگیت اېسه عشق و محبت آسمانیده پروازگه تیارلنیب، قنات قاقماقده، لېکن عاجزلیگیدن یېردن کۉتریلیشگه کوچی یېتمه‌یدی. شهر چېتیده آقشام سکونتیگه بورکنگن اویده تۉکین دسترخوان اطرافیده اۉتیرگن حلیگی اوچاولان انه شونده‌ی آدملر ایدی. اولرنینگ هر اوچه‌له‌سی هم مزه‌لی طعاملردن تناول قیلیب، شرابدن نوش اېتردیلر، لېکن تقدیر اولر اوچون غم-اندوه و عذاب-عقوبت تیارلب قۉیگنینی بیلیشمسدی.

اېشیک آچیلیب، خانه‌گه آق‌ساچ کیریب کېلگنیده بیز حلی طعاملنردیک.

آق‌ساچ فاریس کرمیگه مراجعت قیلیب:

- جناب، تشقریده بیر کیشی سیزنی سۉره‌یپتی، - دېدی.

- کیم اېکن؟ - سۉردی قریبه.

- ارخی /ارکی یې‌پیسکوپ‌نینگ قرالیگه[1] اۉخشه‌یدی، تقصیر.

---

۱ قَرال: قول، خذمتکار.

فاریس کرمي سیناو نظری بیلن قیزیگه قره‌دی. پیغمبر بیرار اشاره کوته‌یاتگنده آسمانگه شونده‌ی قره‌یدی.

کېین:

- میلی، کیرسین، دېدی.

آقساچ کۆرینیشی دبدبه‌لی، کییمیگه زر جییَک[1] تیکیلگن، مۆیلاوی[2]نینگ اوچلری تېپه‌گه بوره‌لگن کیشینی باشلب کیردی. او تعظیم بجا کېلتیردی و فاریس کرمیگه مراجعت قیلدی:

- حضرتِ عالي‌لری مهم ایشلر حقیده گپلشیب آلیش اوچون تشریف بیلن احترام کۆرسه‌تیشینگیزنی سۆره‌یدیلر. سیزنی آلیب کېتیش اوچون شخصي ایزواشینی یوباردیلر.

قرییه اۆرنیدن توردی. اونینگ رنگی اۆزگرگندی. یوزیده‌گی تبسم اۆرنینی تشویش قاپله‌گندی.

- امید قیله‌من که، قَیتیب کېلگچ، سېنی شو یېرده کۆره‌من، - دېدی او مېنگه قره‌ب. - سلمه‌گه یخشی صحبتداش بۆله‌سن و عجایب هنگامه‌لرینگ بیلن اونی زېریکتیرمه‌ی اۆتیره‌سن، دېب اۆیله‌یمن. شونده‌یمی، سلمه؟ - دېدی او قیزیگه، جیلمه‌ییب.

---

۱ جییَک: دۆپّی، تۆن و شو کبیلرنینگ چېتیگه توتیلگن مخصوص اېنسیز تسمه.

۲ مۆیلاو: بروت.

سلمه باش ایگدی. یاناقلری قیزریب کېتگندی. اونینگ آوازی نَی تاووشیده‌ی مه‌یین جرنگله‌دی:

- مهماننی زېریکتیرمسلیککه حرکت قیله‌من، آته.

قرییه ارخی/ارکی یې‌پیسکوپ قَرالی کوزه‌تووېده تشقری چیقدی. ایزواش کۉزدن غایب بۉلگونچه سلمه دېرَزه آلدیده توردی. آت تویاقلری‌نینگ دۉپیری تینگندن کېین او یانیمده‌گی یشیل بخمل قاپلنگن آرام کُرسیگه اۉتیردی. آپّاق کۉیلگیده او ایرته‌لبکی شباده‌ده سل اینگه‌شیب تورگن نیلوفرنی ایسله‌تردی.

فلک سلمه بیلن کیمسه‌سیز اویده قالیشیمیزنی اختیار ایتدی. شو طریقه سکونتگه چۉمگن درختلر قورشاویده‌گی اویده، گۉزللیک، باکره‌لیک و محبت شرفه‌لری ده‌یدیب یورگن گۉشه‌ده ایکّله‌میز قالدیک.

انچه وقتگچه ایندمه‌ی اۉتیردیک. ایسنکیره‌گن بیر حالتده، کیم آلدین گپیررکن دېب بیر-بیریمیزنی پایله‌دیک. لېکن سېویلگن قلبلرنی فقط گپیریلسه‌گینه توشونیش ممکنمی؟ نیمه، فقط تیلدن اوچگن تاووشلر، لبدن کۉچگن عباره‌لر قلبلر و آنگلرنی یقینلشتیره‌دیمی؟ نیمه، تاووشلر حرکتی و تاووشلر جرنگیدن پیدا بۉلووچی سۉزدن کۉره عالي و صاف نرسه یۉقمی؟ نخات که، سکوت سقله‌گنده یوره‌کلر شیویرلمسه، نور تره‌ته‌یاتگن قلبلر توتشمسه؟ اخیر، بیزنی اۉز-اۉزیمیزدن اجره‌ته‌یاتگن نرسه جیمجیتلیک ایمسمی و بیز چېکسیز روح‌نینگ بې‌پایان بۉشلیقلریده پرواز قیلیب، فرشته‌لرگه یقینلشمه‌یمیزمی؟ همده بدنلریمیز تار زندانلردن افضل بۉلمه‌گن دنیانینگ بار-یۉغی آلیس قووغین مسکنی ایکنینی حس قیلمه‌یدیمی؟

سلمه مېنگه شونده‌ی قره‌دی که، اونینگ کیپریکلری قلب سرّلرینی آشکار قیلدی.

- باققه چیقه‌یلیک، - دېدی او سرّلی خاطرجمعلیک بیلن. - درختلر آره‌سیده اۋتیره‌میز. هه دېمه‌ی تاغلر چۉقّیسی اوزره آی کۉرینه‌دی...

- آی کۉتریلیب، باغنی یاریتگونگه قدر شو یېرده کوتگنیمیز یخشی ایمسمی، سلمه؟ - سۉردیم مېن. - حاضر قارانغیلیک درختلر همده گُللرنی یشیریب توریبدی و بیز هیچ نرسه‌نی کۉرمه‌یمیز.

- درختلر و گُللرنی کۉزدن یشیره‌یاتگن ظلمت محبتنی یشیریشگه قادر ایمس، - دېدی سلمه.

سلمه بو عباره‌نی دېرَزه‌گه اۋگیریلگن حالده جوده غلطی افاده قیلدی. مېن سکوت سقله‌گنچه ایشیتگنیم عباره حقیده اۋیلر، اَیتیلگن سۉزلر معناسینی توشونیشگه، افاده‌سی‌نینگ اصل ماهیتینی انگلشگه اورینر ایدیم. سلمه‌نینگ کۉزلری ینه مېنگه قده‌لدی، گویا افسوسلنیب، اۋزی‌نینگ سحرلی نگاهی‌نینگ کوچی بیلن مېنی اۋز اعترافینی اونوتیشگه مجبور قیلماقچیده‌ی بۉلدی. لېکن کۉزلری‌نینگ جادوسی مېنگه شونده‌ی تأثیر اۋتکزه آلمه‌دی - سلمه‌نینگ سۉزلری کۉکسیمدن ینه-ده چوقورراق جای آلدی و عمریم آخریگچه قلبیمده یشب، تویغولریمنی هیجانگه سالیب اۋتدی.

بو دنیاده موجود بۉلگن برچه اولوغوار و گۉزل نرسه‌لر یگانه فکردن یاکه انسان ایچیده‌گی یگانه حسیاتدن توغیلگن. اۋتمیش‌نینگ حلی-هنوزگچه معلوم بۉلگن برچه کشفیاتلری اېرککک آنگیده سرّلی فکر یاکه عیال کۉکسیده

نفیس تویغو صفتیده پیدا بؤلیشیدن آلدین هم موجود ایدیلر. برچه بویوک انقلابلر - قانلر دریا بؤلیب آققن پیتلر و آزادلیککه معبوده‌گه سیغینگنده‌ی سیغینیلگن زمانلر - مینگلب کیشیلر آره‌سیده اده‌شیب یورگن بیرگینه آدم‌نینگ آنگیده‌گی دربدر خیالي تفکر ایدی. تخت و تاجلرنی قوله‌تیب، سلطنتلرنی پرچه‌له‌گن بوزغونچیلیک اوروشلری یالغیز آدمنی‌گینه یشیرین تشویشگه سالگن غایه ایدی. انسانیت حیاتینی توبدن اؤزگرتیرگن یوکسک تعلیماتلر اطرافیده‌گی فقرالردن اجره‌لیب تورگن یکّه-یالغیز کیشی‌نینگ شعري آرزوسی ایدی. بیرگینه فکر اهراملرنی تیکله‌دی، بیرگینه تویغو ترایه‌نی[1] یکسان قیلدی، بیرته‌گینه غایه اسلامگه شان-شهرت کېلتیردی، بیرگینه سؤز اسکندریه کتابخانه‌سینی کویدیریب کول قیلدی.

بیر فکر تون سکونتیده انساننی حرکتگه کېلتیره‌دی و اونی شان-شهرتگه بورکه‌یدی یاکه تېلبه‌گه ایلنتیره‌دی. عیال کؤزلری‌نینگ بیر آنلیک نگاهی اېرککنی بختیار یاکه بختسیز قیله‌دی. حکمدارنینگ آغزیدن چیققن بیرگینه سؤز باینی خانه‌ویران قیلیب، کمبغلنی به‌دولتگه ایلنتیریشی ممکن. اؤشه ساکن کېچه‌ده سلمه کرمي‌نینگ لبلریدن اوچگن بیرگینه عباره‌دن مېن داودیره‌ب، قوتورگن دېنگیز تؤلقینلری بیلن آسمان آره‌لیغیده‌گی سرسان کېمه[2] مثالی اؤتمیش و کېله‌جک اؤرته‌سیده‌گی چارراهه‌ده اده‌شیب قالدیم. تؤله معناگه اېگه بیرگینه عباره مېنی یاشلیک و یالغیزلیک‌نینگ غفلت

---

۱ ترایه (Troy/ترای): قدیمگی شهرلردن بیری بؤلیب، حاضرگی کونده تورکیه‌نینگ حصارلیک شهریگه تېگیشلی‌دیر. هومرنینگ «ایلیاد» کتابیده یازیلیشیچه اوشبو شهر یونانلیکلر بیلن بؤلگن «تراجان» ناملی بیر تاریخي اوروش عاقبتیده ویرانه‌گه ایلنگن.

۲ کېمه: کشتی؛ سوودە سوزه‌دیگن، یوك و یؤلاووچیلرنی تَشیش اوچون مؤلجللنگن قوریلمه.

اویقوسیدن اویغاتیب، حیات و اۋلیم حکمران بۋلگن محبت صحنه‌سیگه آلیب کېلدی.

بیز چارباغ یۋلـَگیگه چیقدیک. شباده‌نینگ یېنگیل اپکینلری یوزیمیزنی سیلب اۋتدی، آیاقلریمیز آستیده گُللر و میسه‌لر مه‌یین شیویرله‌دی. یاسمن بته‌سیگه یېتیب بارگچ، اینده‌مه‌ی سۋریگه[1] اۋتیردیک. اوخله‌یاتگن طبیعت اۋز نفسی بیلن بیزنی اۋره‌ب آلدی. بوتون بارلیق بیزنینگ نفس آلیشیمیزگه قولاق ساله‌یاتگن دېک ایدی.

انه، صنعا تاغی اوزره آی کۋتریلدی، تېپه‌لیکلر و ساحلنی نورگه تۋلدیردی. وادي یان بغریده، خودّی بۋشلیقدن اۋسیب چیققنده‌ی، قیشلاق پیدا بۋلدی. کوموش رنگ نور آستیده بوتون لبنان ییگیت مثالی گـَوده‌لندی.

لبنان غرب شاعرلری اوچون داوود، سلیمان پیغمبرلر بیلن بیرگه یۋقالیب کېتگن افسانه‌وي مملکت، آدم و هوا قوویب چیقریلگن جنت‌دیر. اولر اوچون لبنان بو تاغلی اۋلکه‌نینگ نامی ایمس، بلکه بیر مجازدیر، قلبده اسره‌له‌یاتگن تویغونی کۋرستووچی، سېر وقار چنارلر، مس و مرمر مناره‌لر، وادیلریده اۋتلب یوره‌دیگن آهولر یاده‌سینی ایسلتووچی رمزدیر. مېنگه ایسه اۋشه آقشام لبنان خیالي آرزو بۋلیب کۋریندی.

یوزیگه توشیب تورگن آی شعله‌سیده گۋزللیک و محبت الهه‌سی استرته‌نی قدرلاوچی اوسته قۋلی بیلن یره‌تیلگن مرمر هیکلگه اۋخشب کېتگن سلمه مېنگه مراجعت قیلدی:

---

۱ سۋری: صفه.

- نېگه جیمسن؟ اۉز حیاتینگ حقیده گپیریب بېرسنگ-چی...

مېن اونینگ پارلب تورگن کۉزلریگه قره‌ب، تۉستدن تیلگه کیرگن ساقاودېک[1] گپ باشله‌دیم:

- مېن جیم توریبمنمی؟ شو یېرده‌لیگیمیزدن بېری سېنگه گپیره‌یپمن - اویدن چیققنیمیزدن باشلب سېن بیلن گپلشه‌یپمن! گُللر شیویری-یو، سکونت کوییني ایلغب تورگن شو سېنینگ نازک طبع قلبینگ روحیم ییغیسینی و یوره‌گیم اینگره‌شینی اېشیتالمه‌دیمی؟

قیز قۉللری بیلن یوزینی بېرکیتیب، لۉنده-لۉنده اَیتدی:

- مېن سېنی اېشیتدیم... هه، اېشیتدیم... تون قعریدن چیقووچی هَیقیریقنی هم، کون یوره‌گیده پیدا بۉلووچی گولدوراسنی هم اېشیتدیم...

مېن اونگه درحال جواب قَیتردیم. اۉزیمنی بوتونله‌ی اونوتیب، کیملیگیمنی و قه‌یېردن اېکنلیگیمنی اېسدن چیقریب، سلمه‌دن باشقه هیچ نرسه‌نی اۉیلمه‌ی، فقط اونینگ یقینلیگینی حس قیلیب، دېدیم:

- مېن هم سېنی اېشیتدیم... ذرّه‌لری بیلن سمانی حرکتگه کېلتیره‌یاتگن و زمیننی لرزه‌گه ساله‌یاتگن اولوغوار، جان آلووچی و جان بېرووچی آهنگلرنی اېشیتدیم!

سلمه کۉزلرینی یومدی و اونینگ قرمزی لبلریده غمگین تبسم پیدا بۉلدی.

---

۱ ساقاو: تیل‌سیز، گنگ، گنلیک.

-اېندی مېن بیله‌من، -شیویرله‌دی سلمه، -شونده‌ی نرسه بار که، او آسماندن بلندراق، دېنگیزدن چوقورراق. او شونده‌ی نرسه که، حیاتدن، اۋلیمدن و وقتدن کوچلیراق‌دیر. مېن کېچه بیلمه‌گن نرسه‌منی اېندی بیله‌من، بو حقده آرزو هم قیلالمسدیم...

شو دقیقه‌دن باشلب سلمه مېن اوچون دۋستدن عزیزراق، سینگلیمدن یقینراق، سېوگیلیمدن قیمتلیراق بۋلیب قالدی. او آنگگه اینتیلگووچی عالي تفکر، یوره‌کنی قمراوچی نازک تویغو، گۋزل آرزو - قلبیم‌نینگ اجره‌لمس یۋلداشیگه اَیلندی.

محبت - اوزاق دوام اېتگن اۋز ارا علاقه‌لر و مستحکم باغلنیب قالگنلیک‌نینگ مېوه‌سی دېب حسابلاوچیلر نادان‌دیرلر. چینه‌کم سېوگی - روحي عهد-پیمان فرزندی؛ بیر توغیلمه‌گن سېوگی هیچ قچان توغیلمه‌یدی.

سلمه باشینی کۋتریب، نگاهینی آلیس افقه قده‌دی، چېکسیز بۋشلیق اوزره صنعا تاغی کۋرینیب توررردی.

-کېچه سېن مېنگه اکه اېدینگ، -دېدی او، -و مېن بي‌پروا آتمگه اېرگشیب حضورینگگه کېلردیم. اېندی یخشی بیله‌من: شونده‌ی تویغو بار که، دۋستلیک رشته‌سیدن مستحکمراق و تېره‌نراق‌دیر. مېن اولر اوستیدن حکمران اېمسمن. اولر کوچلی، هیجانگه سالووچی و قۋرقینچلی‌دیر، منه شو نرسه قلبیمگه قووانچ بغیشله‌یدی و غم بیلن تۋلدیره‌دی.

- بیزنی قۋرقیتیب، یوره‌کلریمیزنی تیتراققه سالووچی شو تویغو اېمسمی، - خطاب قیلدیم مېن. - خودّی شو تویغو آی‌نینگ یېر تېوره‌گیده، یېرنینگ

قویاش اطرافیده، قویاش و گَلکتیکه‌لرنینگ[1] تنگری اطرافیده حرکتینی باشقره‌یاتگن قدرتلی کوچ‌نینگ بیر قسمی ایمسمی؟

سلمه برماقلری بیلن ساچیمنی تره‌ب قۉیدی؛ اونینگ قووانچدن یاریشیب کېتگن کۉزلریده خودّی نرگس یپراغیده‌گی شودرینگگه اۉخشب یاش یلتیرردی.

- بیزنینگ باشیمیزگه توشگن بو واقعه‌گه کیم هم ایشانردی؟ - شیویرله‌دی سلمه. - قویاش باتیشی بیلن آی چیقیشی آره‌لیغیده بیز حقیقتنی شبهه‌دن اجره‌تووچی تۉسیقلر و غاولرنی آشیب اۉتگنیمیزنی کیم توشونه‌دی؟ بیرینچی اوچره‌شگنیمیز حمل آیی - بیزلرنی حیات‌نینگ مقدّسلر مقدّسیگه آلیب کېلگنیگه کیم ایشانه‌دی؟

قیز ایگیلگن باشیمنی مه‌یین سیله‌دی. مېن اونینگ نازککینه قۉلینی دفنه[2] چنبریگه هم، شاه تاجیگه هم المشتیرمسدیم.

- بونگه هیچ کیم ایشانمه‌یدی، - دېدیم. - محبت - ییل فصلی یاردمیسیز آچیله‌دیگن یگانه گُل ایکنینی آدملر بیلیشمه‌یدی. لیکن ایلک بار اوچره‌شوویمیز حمل‌ده یوز بېرگنمیدی؟ اخیر حیات‌نینگ اینگ مقدّس سرّلی عالمیگه ایندی قدم قۉیدیکمی؟ انسان حیاتی آنه قارنیده باشلنمه‌یدی و مزارده توگمه‌یدی. توغیلیشیمیز بیزلرنی کونلر و تونلر توتقونلریگه اَیلنتیریشیدن آلدینراق تنگری قۉلی ایکّله‌میزنی بیرلشتیرگن ایدی!

---

۱ گَلکتیکه: کهکشان، سامان یۉلی.

۲ دفنه: [یونان میفالوژیسیده‌گی دفنې - دریا معبودی‌نینگ قیزی نامیدن] لَورداشلرگه منسوب دایما یشیل، خوش‌بو درخت، لَور.

آی نوری و یولدوزلر یاغدوسی بیلن یاریتیلگن چېکسیز بۉشلیقده محبت-له یۉغریلگن و رضالیک بیلن بیرلشگن کۉپلب قلبلر بار...

سلمه برماقلرینی ساچلریم تالەسیدن استه بۉشتدی و قندەی‌دیر اوچقونلر چقنەگن‌دېک بۉلدی. سۉنگّی شباده اولرنی ایلیب، اوچیریب کېتدی. مېن اونینگ قۉللریدن اوشلەدیم-ده، محرابنی اۉپیب، فاتحه آلیش اوچون تلپینەیاتگن فدایی تقوااردېک، ایسّیق لبلریگه لبیمنی باسیب، اوزاق بۉسه آلدیم.

شو طریقه آرەدن بیر ساعت اۉتدی. اونینگ هر بیر دقیقەسی محبت و احتراس[1] ییلیگه تېنگ بۉلگنی‌دېک تویولدی مېنگه. بیز ایکّی کبوتردەی آی شعلەسینی یاریتیب تورگن، دال-درختلر و میسەلر بیلن قاپلنگن تون سکونتیده اۉتیرگندیک. و خودّی شو محل، انسان شیرین محبت آغوشیدن باشقه دنیادەگی بار نرسەنی اونوتیشگه تیار تورگن پیتده تویاق تاووشلری اېشیتیلدی و شدّت بیلن یقینلشیب کېله باشلەدی. اۉزیمیزنی اونوتگن عجایب دملریمیز بوزیلدی - هوشیمیز جاییگه کېلدی، شیرین اویقودن اویغانگندېک، خیاللر دنیاسیدن یېرگه توشیب، سراسیمه و هلاکت اۉرتەسیدەگی چارراهەده قاتیب قالدیک.

قرییه ارکی یي‌پیسکوپ حضوریدن قَیتیب کېلردی. بیز باغنی ترک اېتیب، اونگه پېشواز چیقدیک. ایزواش دروازه آلدیده تۉختەدی، اوندن فاریس کرمي توشدی. او باشینی اېگگنیچه استه قدم تشلب، آغیر یوکدن زۉرغه یورەیاتگندەی، سلمەگه یقینلشدی. اونی یېلکەلریدن قوچیب، یوزیگه شوندەی غمگین باقدی که، گویا قیزی‌نینگ سیماسینی سۉنگّی بار

[1] احتراس: زۉر حس-تویغو، شوق، ذوق؛ جۉشقینلیک.

کۆرەیاتگندەی ایدی. اونینگ اجیندار یاناقلریگه کۆز یاشلری آقیب توشردی.

- تیز آرەده، قیزیم، جوده تیز کونده، - دیدی او اۆلیمگه حکم ایتیلگن کیشی آوازیده، - سین آتنگ اویینی ترک ایتەسن. باشقه ایرککك بغری اوچون آتنگ بغرینی ترك ایتەسن. باغیمیز قدم تاووشلرینگنی ساغینەدی، آتنگ سینگه بیگانه بۆلیب قالەدی. تقدیر تقاضاسی شوندەی ایکن، بالم، تنگری سینی یارلەقەسین و اۆز پناهیده اسرەسین!

بو سۆزلرنی ایشیتیب، سلمەنینگ یوزی قوو آقردی. گویا اۆلیم ارواحیگه دوچ کیلگندەی، نگاهی قاتیب قالدی. لبلریدن اینگراق آتیلیب چیقدی، تنەسی عذاب بیلن تیترەدی؛ سۆنگ آوچی اۆقیدن یرەلنگن قوشدەی ییرگه قولب توشدی و تیپیرچیلەی باشلەدی.

- نیمه دیدینگیز؟ - خطاب قیلدی قیز چوقور الم بیلن. - بو نیمه دیگنینگیز؟ مین قەیاققه کیتیشیم کیرەك؟

قیز آتەسیگه شوندەی تیکیلدی که، گویا شو نگاهی بیلن اۆز کۆکسیده یشیرینیب یاتگن سرلر پردەسینی آچیب تشلەماقچی ایدی...

- مین توشونەمن، - دییه اینگرەدی سلمه. - همەسینی توشونەمن... ارکی ییپیسکوپ سیزنینگ سیوگینگیزدن قناتلری قَیریلگن قوشلر اوچون قفس تۆقیدی... سیز شونگه راضی بۆلدینگیزمی، آته؟

چال قیزیگه نیمه دییشینی بیلالمەی قالدی. جواب اۆرنیگه چوقور خۆرسیندی؛ یوزی عذابدن بوجمەییب کیتدی. اولر باغده مینی یالغیز

قالدیریب کېتیشدی. شونده تنه‌مگه توشگن غلغله بۆران کوزگی یپراقلرنی اۆینه‌گنده‌ی، حسلریمنی اۆینه‌ی باشله‌دی.

مېن خیرلشیشیم کېره‌ك ایدی و سلمه همده اونینگ آته‌سی آرقه‌سیدن ایرگشدیم. خیره‌پشّه بۆلیب کۆرینمسلیك اوچون اوی صاحبی‌نینگ قۆلینی قیسدیم، سووگه چۆکه‌یاتگن یولدوزگه تېرمولگن‌دېك سلمه‌گه بیر تیکیلدیم-ده، چیقیب کېتدیم. مېن باغ دروازه‌سیگه یېتگنیمده، قریبه آرتیمدن چقیریب قالدی. او شاشیلیب کېلردی. آرقه‌گه قَیتدیم. فاریس کرمي قۆلیمنی کفیگه آلدی.

- کېچیر مېنی، اۆغلیم، - دېدی او آوازی تیتره‌ب. - مېنینگ عیبیم طفیلی بو آقشام سېن اوچون کۆز یاشلری بیلن توگه‌دی. لېکن بیز ینه اوچره‌شه‌میز، شونده‌ی ایمسمی؟ اخیر، اضطرابدن کۆنگلی غش چالدن بۆلك هیچ کیم قالمه‌یدیگن بو اویگه تېز-تېز کېلیب تورمه‌یسنمی؟ گُلّه‌یاتگن یاشلیك سۆنیب باره‌یاتگن کېکسه‌لیکدن قووانمه‌یدی - تانگ شام بیلن اوچره‌شیشگه شاشیلمه‌یدی. لېکن هر بیر تشریفینگ آتنگ بیلن دۆستلیکده اۆتگن یاشلیك کونلریمگه قَیتره‌دی. سلمه مېن - قری چالنی یالغیز قالدیریب کېته‌یاتگن بۆم-بۆش اویده سېنی نخات که باشقه کۆرمه‌سم؟

سۆنگّی سۆزلرینی او پیچیرلب اَیتدی. مېن خیرلشه توریب اینگشدیم، قۆلیمگه بیر نېچه تامچی کۆز یاشی تامدی. ایچ-ایچیمدن بیر سېسکنیب توشدیم - چالگه فرزندلیك مهریم تاولندی، کۆکسیمده نازك و غمگین تویغو جۆش اوردی، نیمه‌دیر نفسیمنی بۆغیب، یوره‌گیمگه آغریق سنچیلدی. باشیمنی کۆترگنیمده کۆزیمده‌گی یاشنی کۆریب، همدردلیك بیلدیرگنده‌ی اینگشیب پیشانمدن اۆپدی. اونینگ لبلری تیترر ایدی.

- خیرلی تون... خیرلی تون، اۉغلیم! - دېدی او و اوییگه یۉنلدی.

یاشلیک‌نینگ ییغیسی - یوره‌کنی تۉلدیرگن آرتیقچه رطوبت‌دیر. قریلیک کۉز یاشلری ایسه حیات‌نینگ قباقلر تگیدن آقووچی سۉنگّی تامچیلری، قوّتسیز تنه‌ده ناچار کوچ قالدیقلری‌دیر. یاشلیک کۉزلریده‌گی یاشلر عطرگل برگیده‌گی شودرینگ تامچیسیگه اۉخشه‌یدی. کېکسه‌لیک یاناغیده‌گی یاشلر عمر قیشی یقینلشووی بیلن شمال اوچیریب کېتووچی سرغه‌یگن کوز یپراقلرینی ایسلته‌دی.

فاریس کرمي ایچکری کیریب کېتدی، مېن باغدن چیقدیم. سلمه‌نینگ آوازی قولاقلریمدن کېتمس ایدی. اونینگ گۉزللیگی کۉز اۉنگیمدن اَریمسدی. آته‌سی‌نینگ کۉز یاشلری قۉلیمدن انچه‌گچه قوریمه‌دی. مېن او یېردن خودّی آدم آته جنتدن چیققنده‌ی چیقدیم، لېکن مېن اوچون بوتون دنیانی جنتگه اَیلنتیریشی ممکن بۉلگن یوره‌گیم مامه حواسی یانیمده یۉق ایدی... مېن اۉزیمنی ینگیدن توغیلگنده‌ی حس قیلگن شو کېچه‌ده کۉزلریمگه بیرینچی بار اۉلیم بشره‌سی کۉرینیب کېتدی.

قویاش دله‌لرگه خودّی انه شونده‌ی حیات بخش ایته‌دی و اولرنی هلاک قیله‌دی.

حیات چارراهه‌سی

تون قرانغیسیده انسان یشیرینچه قیلگن همه نرسه کون یاروغیده آشکار بۉله‌دی. سکونتده شیویرلب اَیتیلگن سۉز آدملر آره‌سیده میش-میشلرگه سبب بۉله‌دی.

بوگون بیز قیلینگن ایشنی اویده یشیریشگه هر قنچه اورینمه‌یلیک، ایرته‌گه او کۉچه‌گه یاییله‌دی.

تون شرفه‌لری شو طریقه ارکی یې‌پیسکوپ بولاس غالب نیمه اوچون فاریس کرمینی اوییگه چقیرگنینی همه‌گه اعلان قیلدیلر. بو خبر یېللر قناتیده شهر بۉیلب ترقلدی، مېنینگ قولاقلریمگه هم یېتیب کېلدی.

اۉشه آیدین کېچه‌ده ارکی یې‌پیسکوپ غالب قشّاقلر و بېوه-بېچاره‌لر حقیده گپلشگنی چقیرگنی یۉق. اصلا اونده‌ی ایمس. او شخصي حشمتلی ایزواشینی جیَینی منصور بېک غالب اوچون سلمه‌نینگ قۉلینی سۉره‌ش نِیتیده یوبارگن ایدی.

فاریس کرمي به‌دولت آدم ایدی. اونینگ سلمه‌دن باشقه میراث‌خۉری یۉق ایدی. شونینگ اوچون هم بولاس غالب عیناً سلمه‌نی تنله‌گندی. نه قیزنینگ گۉزللیگی، نه عالیجناب قلب صاحبه‌سی ایکنلیگی، بلکه بایلیک،

آته‌سی‌نینگ افسانه‌وي به‌دولت ایکنلیگی ارکی ییپیسکوپ‌نینگ شونده‌ی قرارگه کېلیشیگه سبب بۉلدی. بولاس غالب جیَینی‌نینگ کېله‌جگی حقیده قیغورردی، چونکه منصور بېک خاتینی‌نینگ بی‌حد بایلیگی یاردمیده بیروت اعیانلری آره‌سیده مناسب اۉرین ایگللشی ممکن ایدی.

شرقده روحاني درغه‌لر اۉز عملیگه کۉره فخر-افتخار و حاکمیت بیلن قناعتلنمه‌یدیلر، بلکه قریندا‌ش-اوروغلریگه بیرار یخشیلیک قیلیشگه، قنده‌ی یۉل بیلن بۉلمه‌سین اولرنی بیرار عملگه میندیریشگه اینتیله‌دیلر. اولر ایسه آدملر اوستیدن حکمران بۉلیب آلگچ، زۉرآورلیک و تالان-تاراجگه ایرک بېره‌دیلر. حرمت-احترامدن امیر فایده‌لنه‌دی. او اۉلگنیدن کېین‌گینه بونده‌ی امتیاز تۉنغیچ اۉغیلگه اۉته‌دی. دیني رهنمالرنینگ یخشی نامی و شان-شهرتینی اولر حلی تیریکلیگیده‌یاق اوکه‌لری و جیَینلری سوءاستعمال قیله باشله‌یدیلر. نصراني اُسقف، مسلمان امامی و هندو برهمنی هم بو باره‌ده سیره بۉش کېلمه‌یدیلر.

ارکی ییپیسکوپ‌نینگ التماسیگه قریبه چوقور سکوت سقلش و کۉز یاشلری بیلن جواب بېردی. قۉشنی خاندانگه یاکه پادشاه سرابیگه کېتگن قیزیدن اَیریلیب قالیش حقیده‌گی فکردن کیم دهشتگه توشمه‌گن، قیغورمه‌گن دېیسیز؟ طبیعت قانونیگه کۉره اۉز فرزندیدن جدا بۉلگن آنه‌نینگ اضطرابلرینی بیر تصور قیلیب کۉرینگ-ـه؟ قیزینی اوزه‌تگن آته-آنه حس ایتگن تویغو اۉغلینی اویلنتیرگنده‌گی قووانچ حسّیدن قالیشمه‌یدی. اۉغیلنی اویلنتیرگنده اویده ینگی انسان پیدا بۉله‌دی، قیزنی اوزه‌تگنده ایسه عایله‌دن عزیز جگرگوشه‌نگ چیقیب کېته‌دی. بو واقعه‌لر کیشی قلبیده شیرین و اچّیق تویغولر اویغاتیشی طبیعي.

سلمه‌نینگ آته‌سی، بَری بیر، ارکی یې‌پیسکوپ اراده‌سیگه بۉیسوندی. فاریس کرمي اصلیده بو نکاحگه قرشی بۉلسه‌-ده، روحاني کوچ بیلن اونینگ راضیلیگینی آلدی، نکاحگه کۉندیردی. او منصور بېک‌نی آلدین اوچره‌تگن، آدملردن اونینگ آچ‌کۉز، بوزوق و شفقت‌سیز ایکنی حقیده کۉپ ایشیتگندی.

لېکن سوریه‌ده قیسی نصراني اُسقف‌نینگ گپینی رد ایتیشی ممکن، دینداش برادرلری کۉز اۉنگیده آبروسی بیر پول بۉلمه‌یدیمی اونینگ؟ معنوي حکمداریزمیگه[1] قرشی باریب، پاک نامینی کیم هم اسره‌ی آله‌دی؟ قرییه بولاس غالب اراده‌سیگه بۉیسونمه‌گنده سلمه‌نینگ شأنیگه داغ توشمسمیدی، اونگه قرشی شبهه و اغوالر اَوج آلدیریلمسمیدی؟ غیبتلر قنچه‌دن‌-قنچه باکره قیزلر نامینی توپراققه بولغمه‌دی، دېیسیز؟ اخیر، تاک زنگی‌نینگ یوقاری قسمیده‌گی اوزوم باشی تولکی اوچون «پوف سسّیق» ایمسمی؟

سلمه کرمي‌گه تقدیر شونی تقاضا ایتدی، بختسیز شرق عیاللری کاروانیده ناچار چۉری مثالی یېتکلب کېتدی. شو طریقه عالیجناب روح محبت‌نینگ آیّاق قناتلریده، آی شعله‌سی و خوشبۉی گُللر هیدیدن تۉیینیب ایندی اوچه باشله‌گنیده تۉرگه توشیب قالدی.

آته‌لرنینگ بایلیگی قریب همه جایده باله‌لریگه بختسیزلیک کېلتیره‌دی. آته‌نینگ محنتی بیلن تۉپلنگن و آنه‌نینگ تېجمکارلیگی بیلن کۉپه‌یتیریلگن انبارلر میراثخۉرلر اوچون تار و قارانغی زندانگه اَیلنه‌دی. پول سیماسیده‌گی کۉرینیشیگه آدملر تاپینه‌یاتگن اۉشه بویوک خدا دهشتلی ابلیسگه اَیلنیب،

۱حکمداریمزم: حکمدارلیک،کوچلیلیک.

دللرگه قیغو، یوره‌کلرگه هلاکت آلیب کېله‌دی. سلمه کرمي کۉپلب اۉز سینگیللریگه اۉخشب آته‌لری بایلیگی و کویاولری آچ‌کۉزلیگی‌نینگ قربانیگه اَیلندی. اگر فاریس کرمي بای بۉلمه‌گنیده سلمه هم برچه‌میزگه اۉخشب آفتاب نورلریدن یَیره‌ب یشه‌گن بۉلر اېدی.

کونلر اۉتیب بارر، محبت مېنی ترک اېتمسدی. سېوگی تون بۉیی مېنگه بخت قۉشیغینی کویلر، تانگ‌آترده اویغاتیب، حیات معناسینی و تورموش سرّلرینی آچیب بېرردی. یوکسک عشق حسد نیمه‌لیگینی بیلمه‌یدی، چونکه او سخاوتلی‌دیر، تنه‌گه هم اضطراب یېتکزمه‌یدی، زېرا قلب‌نینگ قعریده یشیرینیب یاته‌دی. کوچلی احتراس زېریکیش، جانگه تېگیش نیمه‌لیگینی بیلمه‌یدی. مستحکم باغلیقلیک معنوي تشنه‌لیکنی قاندیره‌دی.

سحرلی جادولر یېرنی مېن اوچون لذت منبعیگه، حیاتنی اېسه عجایب رویاگه اَیلنتیردی. اېرته‌لبلری دله‌لرنی اَیلنیب یوررکنمن، منگولیک رمزی بۉلگن طبیعت‌نینگ اویغانیشینی کۉردیم. دېنگیز ساحلیده اۉتیرگنیمده تۉلقینلر مېنگه ابدیت قۉشیغینی کویلب بېردیلر. شهر کۉچه‌لریده سَیر اېته‌یاتیب، بختلی کیشیلرنی اوچره‌تدیم. محنت اهلی چهره‌سیده بنیادکارلیک نشیده‌سینی[1] حس اېتدیم.

بو کونلر شرفه‌لرده‌ی اۉتیب، تومن مثال ترقه‌لیب کېتدیلر. اولردن مېنگه اضطرابلی خاطره‌لر قالدی، خلاص. بهارنینگ گۉزللیگینی، طبیعت اویغانیشینی کۉریب اۉرگنگن کۉزلریم اېندی فقط اطرافیمنی کۉرسه هم تورگن قهر-غضبنی سېزماقده؛ تۉلقینلر قۉشیغینی تینگله‌گن قولاقلریم فقط دېنگیز قعری اینگراغینی و توبسیزلیک ییغیسینی اېشیته‌یاتیر؛ آدملر محنتیدن

۱ نَشیده: قۉشیق، طنطنه‌لی شعر، مدحیه.

و طمع‌دن اولوغوارلیگیدن قووانگن قلبیم فقط کمبغللر بختسیزلیگینی و یېتیم-اېسیرلر چېککن عذابنی حس اېتماقده. محبت آنلری نه‌قدر گۆزل، اۆشه دم آرزولری مونچه‌لر شیرین؛ قیغو کېچه‌لری مونچه‌لر مأیوس و اونینگ دهشتلری نه‌قدر بویوک!

هفته‌نینگ آخریده تویغولریم آغوشیده سرخوش بیر حالده سلمه کرمي اوییگه یۆل آلدیم. محبت بیلن صیقل بېریلگن بو کاشانه‌نینگ تعریفیگه تیل عاجز... دروازه‌دن اۆتیب، سۆلیم باققه کیرگنیم زمان، قنده‌ی‌دیر کوچ اراده‌منی اۆزیگه بۆیسوندیریب، مېنی اېرتکلر دنیاسیگه باشله‌گنده‌ی بۆلدی، اوی‌نینگ آلدیگه بارگنیمده‌گینه اۆزیمگه کېلیب، استه قره‌دیم.

سلمه یاسمن بته‌سی‌نینگ سایه‌سیده‌گی اۆریندیقده، خودّی تنگری اراده‌سی بیلن مېن اوچون بختیارلیک و عذاب آنلری باشلنگن اۆشه آقشامده‌گیده‌ی اۆتیرردی. مېن اینده‌مسدن اونگه یقین باردیم. پیدا بۆلگنیمدن حیرتلنمه‌دی هم، افتیدن مېنی کوته‌یاتگن اېدی. اونینگ یانیگه اۆتیرگچ، سلمه نگاهینی مېنگه بیر قده‌دی-ده، چوقور خۆرسینیب، اوزاق افققه تیکیلدی. او یېرده اېسه آقشام چۆکیب کېله‌یاتگندی...

نهایت، سلمه مېنگه اۆگیریلدی، ساووق، تیتره‌یاتگن قۆلینی کفیمگه قۆیدی. اونینگ شیویرلب سۆزلشی آچلیکدن سیلّه‌سی قوریب[1]، گپیرالمه‌ی قالگن آدم‌نینگ خیریللشیگه اۆخشردی.

---

۱ سیلّه‌سی قوریماق: کوچ-قوتی کېتماق، نهایتده چرچه‌ماق، تینکه-مداری قالمسلیک.

- مېنگه بیر قره، دۆستیم! صبر-طاقتلی و اعتبارلی بۆل - سېن ایشیتیشگه تشنه بۆلگن برچه نرسه‌نی یوزیمدن اۆقیب آله‌سن... مېنگه بیر قره، سېوگیلیم... اعتبار بېر، آغه‌جان!

اونینگ یوزیدن کۆز اوزمه‌ی، اوزاق تیکیلدیم...

قیزنینگ کېچه‌گینه کولیب تورگن کۆزلرینی غم قاپله‌گندی. آفتاب تبسمیدن قوونه‌گووچی[1] آق نیلوفر گلبرگلری مثالی آپّاق بدنی سرغه‌ییبدی، امیدسیزلیک پرده‌سی بیلن قاپلنیبدی. شیرینلیک عطری تره‌تووچی لبلری کوز گُلیده‌ی سۆلیبدی. نفیس بۆینی دلینی هیجانگه ساله‌یاتگن اۆیلر یوکیدن ایگیلیبدی.

مېن کۆردیم - سلمه حیران قالرلی درجه‌ده اۆزگریبدی. لېکن اۆز قیغوسی بیلن او ینه-ده گۆزللشیبدی. خودّی پغه-پغه بولوتلر آی تېگره‌سینی قورشب، اونگه تغین هم مفتونکارلیک و اولوغوارلیک بخش ایتگنده‌ی. اونینگ سرلّری هر قنچه اضطرابلی بۆلمه‌سین، قلبینی بېزه‌ب تورگن تویغولری یوزیگه لطافت بېریب توریبدی. اگر او گپیرمسه، اۆی و تویغولرینی یشیرسه، بونچه‌لیک یاقیملی بۆلالمسدی. سلمه اۆشه آقشام حیات المی و قلب تاتی قاریشیب کېتگن عالي سرخوشلیک ایسه لیما-لیم کاسه‌گه اۆخشردی. حلی اۆزی هم بیلمه‌ی توریب، بونی مېن اۆزیمده بیلمسدیم، شفقت‌سیز ایر ظلمیگه دچار بۆلیش اوچون سېویملی آته اوییدن کېته‌دیگن، یاووز قینانه چۆریسیگه اَیلنیش اوچون مهربان آنه بغرینی ترک ایته‌دیگن شرق عیالینی تجسم ایتردی.

---

[1] قوونه‌گووچی: خورسند، شاد.

مېن سلمه‌نینگ یوزیدن کۏز اوزمسدیم؛ اونینگ تۏختب-تۏختب نفس آله‌یاتگنینی اېشیتیب اۏتیرر، قلبیده نیمه‌لر یوز بېره‌یاتگنینی توشونیب، او بیلن بیرگه اضطراب چېکردیم. منه، وقت تۏختب قالدی، بارلیق یۏق اېدی گویا... مېن فقط اونینگ کتّه-کتّه آچیلگن کۏزلرینی کۏریب توررردیم، اولر گویا قلبیم قعریگه قره‌ب توریشردی، ساووق، تیتراق قۏللری بیلن مېنی پَیپسله‌یاتگنینی حس اېتدیم... بیردن قیز مېنی هوشیمگه کېلتیردی.

- کېلینگ، گپلشیب اۏتیره‌یلیک، قدردان دۏستیم، - دېدی سلمه. - حلی بوتون دهشتلری بیلن باشیمگه یاپیریلمه‌گن کېله‌جکنی بیر تصور قیلیب کۏره‌یلیک. آتم حاضر تا سۏنگّی منزل-مزاریمگچه یانیمده بۏله‌دیگن آدم حضوریگه کېتدی. فلک‌نینگ گردشی بیلن مېنینگ دنیاگه کېلیشیمگه سبب بۏلگن انسان عمریم آخریگچه امریده بۏله‌دیگن کیشیم بیلن اوچره‌شگنی کېتدی. شهر مرکزیده یاشلیگیم‌نینگ غمخۏری بۏلگن قرییه بیلن یششیمگه یۏلداش بۏلگووچی ییگیت اوچره‌شه‌دیلر. بوگون آتم بیلن کویاو تۏی کونینی بېلگیله‌یدیلر. اگر بو اوزاق مدت بۏلسه-ده، کوتیشیمگه آز قالدی. وقت حکمرانلیگی نه‌قدر بویوک! بوندن راپه-راسه بیر هفته بوروِن منه شو یاسمن تگیده محبت مېنینگ قلبیمگه تشریف بویورگندی، روحیمنی یاریتگن اېدی، خودّی اۏشه دمده الهي تقدیر بولاس غالب‌نینگ اوییده کېله‌جگیم حقیده‌گی ایلک سۏزنی ایتگن اېدی. آتم بیلن کویاو تۏییم اوچون گلچنبر تۏقیشگن دمده اېسه، مېن یانیمده سېنی کۏریب توریبمن. حاضر سېنینگ قلبینگ سووگه تشنه قوش مثالی باشیم اوزره چرخ اورماقده. تشنه‌لیگینی قاندیره‌دیگن بولاقنی اېسه دهشتلی اژدرها قۏریقلب یاتیبدی. مونچه‌لر قارانغی بۏلمسه بو تون، مونچه‌لر مبهم‌دیر اونینگ سرلّری!

امیدسیزلیک مېنگه قاره شرفه بۆلیب کۆریندی. او بیزنینگ محبتیمیزنینگ بۆغزیدن آلیب، اونی بېشیگیده‌یاق بۆغه باشله‌دی.

- محبتیم قوشی اۆشه بولاق تېپه‌سیده چرخ اوره‌وېره‌دی! - دېیه خطاب قیلدیم مېن. - ایلنه‌وېره‌دی، تاکه حالدن تاییب هلاک بۆلمه‌گونچه یاکه پرچه-پرچه قیلینیب، اونینگ تۆیمس جیغیلدانیده یۆق بۆلیب کېتمه‌گونیچه!

هیجانلنگن قیز سېسی تیتراق کوموش تارلر سینگری جرنگلب چیقدی:

- یۆق، دۆست‌گینم! قۆیینگ، قوشچه یشه‌ی‌وېرسین. میلی، یریم تونگه قدر بلبل سَیره‌ی‌وېرسین. سَیره‌ی‌وېرسین، تاکه بهار اۆتیب کېتمه‌گونچه، دنیا یۆق بۆلیب، منگولیک بوتونله‌ی توگه‌مه‌گونچه. اونینگ قۆشیغینی اۆچیرمه - او مېنگه جان بخش اېته‌دی، قنات اوریشینی تۆختتمه - اونینگ سیلکینیشی یوره‌گیمدن غم-اندوه تومنینی هَیده‌یدی.

- قوشچه تشنه‌لیک و قۆرقوودن هلاک بۆلیشی ممکن، - دېدیم مېن خۆرسینیب.

- روح تشنه‌لیگی تۆیینگن جسمدن یوکسک‌دیر، - شیویرله‌دی قیز تیتراق لبلری بیلن. - یوره‌کده‌گی هَدیک جسم آرامیدن یېنگیل‌دیر. مېنگه قولاق سال، سېوگیلیم! مېن ینگی حیات بۆساغه‌سیده توریبمن. بیراق بو حیات تۆغریسیده هیچ نرسه بیلمه‌یمن. خودّی کۆرگه اۆخشب، دېوارنی اوشلب یوره‌من، چونکه ییقیلیب توشیشدن قۆرقه‌من. مېن - چۆریمن: آتم‌نینگ بایلیگی مېنی قوللر بازاریگه آلیب کېلدی و مېنی اېرککلردن بیری ساتیب آلدی. مېن اونی سېومه‌یمن، چونکه اونی بیلمه‌یمن: سېوگی بیلن بیلمسلیک بیر-بیریگه ضددیر. اما مېن سېویشنی اۆرگنه‌من، اعتبارلی بۆله‌من و

بۆیسونه‌من، اونی بختیار قیلیشگه اورینه‌من. مېن اونگه عاجزه عیال کوچلی اېرککک‌که بخش اېتیشی ممکن بۆلگن همه نرسه‌نی بخش اېته‌من. سېن بۆلسنگ یاشسن، حیاتینگ حلی آلدینده، یۆلینگ کېنگ و روان، گُللر تۆشلگن. سېن حیات صحنه‌سیگه یوره‌گینگنی قۆلینگده یانه‌یاتگن مشعله‌ده‌ی توتیب کیره‌سن. سېنینگ اۆیلشگه و حس قیلیشگه حقّینگ بار، ایسته‌گن ایشینگنی قیله آله‌سن، اۆز نامینگنی حیات کتابیگه یازه آله‌سن، چونکه سېن اېرککسن. سېن بختلی بۆله‌سن، زېرا، آته قشّاقلیگی سېنی قوللیکدن خلاص اېته‌دی. کمبغل‌نینگ قیزلر ساتیله‌دیگن قوللر بازاریده قیله‌دیگن ایشی یۆق. عمر یۆلداشینگنی اۆزینگ تنله‌یسن، او اویینگگه کیریشدن آلدین یوره‌گینگده اۆز اۆرنینی تاپه‌دی، تورموش اۆرتاغینگ بۆلیشدن اوّل خیالینگده سېن بیلن بیرگه بۆله‌دی.

سلمه بیر آز تین آلدی.

- بیزنینگ یۆللریمیز منه شو حیات چارراهه‌سیده اجره‌لیب کېترمیکین؟ سېنیکی شان-شهرتگه، مېنیکی اېسه عیال مجبوریتلرینی بجریشگه اېلترمیکین؟ - دېدی هیجان بیلن سلمه. - بیزلر کۆره‌یاتگن شیرین توش شو طریقه توگرمیکین؟ دېنگیز بۆز تۆرغه‌ی[1] بۆزلشینی یوترمیکین؟ شمال عطرگل یپراقچه‌لرینی ساچیب یوباررمیکین؟ آیاقلر مَی تۆله قدحنی باسیب ینچرمیکین؟ نخات که اۆشه آقشام بیزلرگه آی بېهوده نور ساچگن بۆلسه؟ نخات که اۆشه یاسمن کۆلنکه[2]سیده قلبلریمیز بېکارگه اوچره‌شگن بۆلسه؟ یاکه بیز یولدوزلر سری اوچیشگه شاشیلدیک‌میکین و تالیققن قناتلریمیز بیزنی توبسیز جرگه قوله‌تدی‌میکین؟ یاخود اوخله‌یاتگن محبتنی

۱ تۆرغه‌ی: چومچوققه اۆخشه‌گن سَیراقی قوشچه. بۆز تۆرغه‌ی: کۆککه مایل آق رنگلی تۆرغه‌ی.
۲ کۆلنکه: آفتاب نوریدن تۆسیلگن جای، سایه.

اویغاتیشدیمی و او بیزنی اۋز غضبی بیلن جزالەدیمی؟ نفس آلیشیمیز تون ایپکینینی هیجانگه سالدی‌میکین؟ یا بوندن او بۋرانگه اَیلنیب، بیزنی کوکون[۱] مثالی اوچیریب یوباردی‌میکین؟ نخات که تَقیقلنگنیگه قرەمەی، میوەدن تەتیب کۋرگنیمیز اوچون بیزنی جنتدن قوویشەیاتگن بۋلیشسه؟ قۋپاللیک یاکه عیارلیک قیلدیکمی - شونینگ اوچون بیزگه دۋزخ خوفی بارمی؟.. یۋق! یۋق! بیزنینگ آني اوچرەشوویمیز عصرلردن اولوغواررراقدیر. قلبیمیزنی یاریتگن ضیا ظلمتدن کوچلیراقدیر. حیات بیزنی محو ایتدی، لیکن اۋلیم تیریلتیرەدی!

- عیال یورەگی یاشیگه قرەب اۋزگرمەیدی، - ایشانتیرردی مینی سلمه، - او طبیعت تأثیریگه بۋیسونمەیدی. اوزاق وقت جان بیریش تلوسەسیده بۋلسه‌ده، هیچ قچان اۋلمەیدی. عیال یورەگی چۋلگه اۋخشەیدی. ایرکک تامانیدن جنگ میدانی صفتیده تنلنگن بو چۋلده او درختلرنی قۋپاریب تشلەیدی، میسەلرگه اۋت قۋیەدی، تاشلرگه قان سچرەتەدی، توپراقنی سویک و باش چناقلری بیلن تۋلدیریب تشلەیدی. لیکن ییر بری بیر سکوت سقلەیدی، تینچ و خاطرجمع بۋلەدی؛ اونده بهار بهارلیگیچه قالەدی، کوز کوزلیگیچه، عصرلر توگەگونچه شوندەی دوام ایتەویرەدی... ایندی بیز نیمه قیلەمیز، تقدیر اۋز سۋزینی ایتیب بۋلدی‌-کو، اخیر؟ نیمه قیلیش کیرەک؟ ایت مینگه، نیمه قیلەی - قندەی اَیریلەی و اوچرەشوونی قەییردن ایزلەی؟ سیوگی بیر درویش ایدیمی، کیچقورون بیزگه مهمان بۋلدی‌-یو، تانگ آتیشی بیلن جۋنب کیتدیمی؟ بو هفته بیزلر اوچون سرخوشلیک ساعتی ایدیمی و نهایت تفکریمیز مصفا بۋلدیمی... باشینگنی کۋتر، سیوگیلیم! کۋزلرینگنی یخشیلب کۋرەی. بیرار نرسه دیسنگ‌-چی، عزیزیم، آوازینگنی

۱ کوکون: قتّیق جسم‌نینگ میدەلنگن ذرەلری.

اېشیتەی، جانیم. اَیت مېنگە، اَیت، مېنی اونوتمەیسنمی؟ حیاتیم کېمەسینی داوول[۱] چۉکتیرگندە هم مېنی اېسلەیسنمی؟ تون قارانغوسیدە قناتلریم سیلکینیشینی سېزە آلەسنمی؟ نفسیم تۉلقینلری یوزینگ و بۉیینگنی مەیین سیلب اۉتگنینی حس اېتەسنمی؟ آغریقلردن قتّیق اینگرەگنیمدە درد و فغانیمنی اېشیتەسنمی؟ تانگّی تومندە ترقب کېتەدیگن تون شرفەلری آرەسیدە مېنینگ شرفمنی کۉرەسنمی؟ اَیت مېنگە، سېوگیلیم، اَیت، کۉزلریم‌نینگ، قلبیم‌نینگ قووانچی، روحیم قناتلری، اېندی مېن اوچون کیم بۉلەسن؟

- سېن اوچون کیم دېسنگ، اۉشە بۉلەمن، - دېدیم قلبیمدن.

- مېنی سېویشینگنی ایستەیمن، - دېدی سلمە. - سۉنگّی کونیمگچە، شاعر اۉزی‌نینگ غمگین اۉیلرینی سېوگندەی سېویشینگنی ایستەیمن. یۉلچی بولاق‌نینگ تینیق سوویگە باقیب، اونی ایچیشدن آلدین عکسینی کۉریب، اۉزینی تَنیگندەی، یاروغ دنیانی کۉرمەی، آنە قارنیدە اۉلگن گودک سینگری مېنی اېسلب یوریشینگنی ایستەیمن. سېن مېن حقیمدە رحم دل شاە اۉز توتقونی حقیدە اۉیلەگن‌دېک اۉیلشینگنی ایستەیمن. بیلەسنمی، اۉشە توتقون شاە عفو بېریشینی کوتمەی جان بېرگن اېکن. مېنگە آغە بۉل، دۉست بۉل. آتمنی زیارت قیلیب تور، مېن بو اوینی ترک اېتگچ، اونگە بېگانە بۉلیب قالەمن. او یالغیز بۉلیب قالەدی.

- سېنینگ ایستگینگنی بجا کېلتیرەمن، سلمە، - دېدیم مېن. - روحیم سېنینگ قلبینگنی اۉزیگە سینگدیرەدی، یورەگیم گۉزللیگینگگە آشیان بۉلەدی، کۉکسیم - قیغونگ قبریگە اَیلنەدی. اېکینزار بهارنی سېوگندەی سېوگوم‌دیر

---

۱ داوول: ژالە.

سېنی، گُل آفتاب نوری بیلن یشه‌گنده‌ی، مېن سېنینگ روحینگ بیلن یشه‌یمن. وادی قیشلاق کلیسالری قۉنغیراقلری جرنگیگه عکس صدا بېرگنده‌ی نامینگنی تکرارلب یشه‌یمن. ساحل تۉلقینلر حکایه‌سینی تینگله‌گنیده‌ی، مېن قلبینگ نداسینی تینگلب یشه‌یمن. یورتیدن هَیده‌گن یالغیز قووغینده‌ی وطنینی، کمبغل ناز-نعمت تۉله دسترخواننی، تختدن اغدریلگن شاه شان-شهرتلرینی، شۉرلیک محبوس آزادلیک کونلرینی قومسه‌گنیده‌ی، سېنی ساغینه‌من، سلمه. اوروغ[1] ساچووچی دهقان بۉلیق باشاقلر و بوغدای غره‌ملرینی[2]، جان‌کویر چۉپان یم-یشیل میسه‌زار و شرقیراق سایلرنی اۉیله‌گنده‌ی، سېنی اۉیله‌یمن، سلمه!

قیزنینگ نگاهی قارانغولیککه قده‌لگندی؛ «اوه» تارتیب قۉیر، اونینگ یوره‌گی دېنگیز تۉلقینلریده‌ی گاه تېز-تېز اورر، گاه سېکینلشردی.

- اېرته‌گه، - دېدی او، - واقعلیک - رۉیاگه، حقیقت - خیالگه اَیلنه‌دی. شیدا کۉنگیل ایسّیق آغوشلردن قانیقرمیکین؟ خیالات چشمه‌سیدن تشنه‌لیگینی قاندیره آلرمیکین؟

- اېرته‌گه، - دېدیم مېن، - تقدیر سېنی عایله‌نینگ ساکن بغریگه باشله‌یدی، مېنی اېسه توتون[3] بورقسی‌یاتگن و کوره‌ش کېته‌یاتگن حیات صحنه‌سیگه تشله‌یدی. سېنی حسن و جمالینگ و باکره‌لیگینگ بختیار قیله‌دیگن یارینگ اویی کوتماقده، مېنی اېسه غم-اندوه. سېنی حیات کوته‌یاتیر، مېنی - تلوسه؛ سېنی - خاطرجمعلیک، عهد ایله پیمان، مېنی - یالغیزلیک و عزلت.

---

۱ اوروغ: دان، تخم؛ اۉسیملیک‌نینگ مورتک، آزیق ماده‌لری و قابیقدن عبارت حاصل.
۲ غره‌م: اویوم، توده‌لنگن. بوغدای غره‌می: بوغدای اویومی، ییغیب قۉییلگن بوغدای.
۳ توتون: دود.

اما اؤلیم سایه سالگن وادیده مېن محبت شرفیگه هیکل تیکله‌یمن و اونگه تاپینه‌من؛ صحبت قوره‌من؛ او سېوگیم حقیده صحبتداش بؤلیب توبه‌-تزرعیمنی اېشیته‌دی، قؤشیقچی بؤلیب کؤنگلیمنی کؤتره‌دی، شراب بؤلیب چنقاغیمنی باسه‌دی، کییم بؤلیب تنیمنی ایسیته‌دی. او مېنی اېرته‌لبلری اویغاتیب، آلیس چؤللرگه باشله‌یدی، توش پیتلری درختلر سایه‌سیگه یېتکلب کېله‌دی، او یېرده مېن قوشلر بیلن بیرگه جزیره‌مه‌دن جان سقله‌یمن، کېچقورونلری باته‌یاتگن قویاشگه باقیب، طبیعت‌نینگ یاروغلیک بیلن خیرلشووینی کوزه‌ته‌من. کېچه‌لری او مېنی آغوشیگه آلیب، رؤیا قناتلریده سېویشگنلر و شاعر روحی یشه‌یدیگن آسمان و فلکلرگه آلیب کېته‌دی. بهار چاغی بیز او بیلن بیرگه قیر-ادیرلر کېزیب قؤشیق اَیته‌میز، بنفشه و مای‌چېچکلر قاپله‌گن جایلردن اؤته‌میز، نیلوفر و نرگس گُللری‌نینگ کاسه‌چه‌لریده تؤپلنیب قالگن یامغیر سوولریدن چنقاغیمیزنی قاندیره‌میز؛ یاز آیلری میسه‌زارگه چؤزیلیب، باشیمیزنی پخل باغلمیگه قؤیگنچه آچیق آسمانگه تیکیلیب آی و یولدوزلر بیلن صحبت قوره‌میز؛ کوزده اوزومزارلر آره‌لب، اوزوم تؤله سبدلر یانیده اؤتیریب، طلا رنگ کییمینی یېچه‌یاتگن درختلرگه، ساحلگه اینتیله‌یاتگن قوشلرگه سوقلنیب قره‌یمیز؛ اؤچاق یانیده اؤتیریب بیر-بیریمیزگه قدیمگی افسانه‌لردن، مملکتلر و خلقلر تاریخیدن سؤزلب بېره‌میز. محبت مېنینگ یاشلیکده‌گی استاذیم، بلاغت یاشیمده‌گی تیه‌نچیم، کېکسه‌لیکده‌گی دؤستیم بؤله‌دی. محبت عمریم‌نینگ آخریگچه مېن بیلن بیرگه بؤله‌دی، اؤلگنیمدن کېین اېسه تنگری قؤلی مېنی سېن بیلن قاووشتیره‌دی.

بو سؤزلر قلبیم‌نینگ اېنگ تؤریدن آتیلیب چیقر، گلخن سینگری گاه پسه‌ییب، گاه اَوج آلیب، چارباغ‌نینگ بورچکلریگه سینگیب کېتردی.

سلمه جیم‌گینه تینگلب اؤتیرر، کؤز یاشلریدن یوزی نمیقفن ایدی.

سیوگی قنات عطا ایتمه‌گنلر پرواز قیلالمه‌یدی، آسمان و فلککه کؤتریله آلمه‌یدی؛ طلسملی دنیا اولر اوچون بیرک، حاضر او ییرده سلمه‌نینگ و مینینگ روحلریم تینتیره‌ب یوریبدی. کیمنی محبت اؤز اعتقادیگه بویسوندیرگن بؤلمسه، اونینگ وعظلرینی تینگلشگه قادر ایمس. بو کتاب اولر اوچون یازیلمه‌گن؛ اونگه کؤز یوگورتیریب، سطرلر ارواحلرلرنی کؤرالمه‌یدیلر...

سلمه باشینی آرقه‌گه تشلب، قؤللرینی آلدینگه چؤزدی؛ لبلری تیتره‌ب کیتدی، کؤزلری کتّه-کتّه آچیلدی، یوزینی موهوملیک و امیدسیزلیک عذابی قاپله‌دی.

- نی گناهیم بار ایدی، یا تنگریم، نی گناهیم بیلن غضبینگنی کیلتیردیم؟ - خطاب قیلدی سلمه. - شو قدر دهشتلی جنایت صادر قیلدیم‌می، ابدي قصاصینگگه محکوم ایتیبسن؟ سین کوچلیگه عاجزه‌نی قیینش نی اوچون کیره‌ک؟ شو اولوغوارلیگینگ بیلن تختینگ پاییده ایمکلب یورگننی تاپتش شرطمی؟ سین اونی اؤزینگ مهر بیلن یره‌تدینگ، ینه شونده‌ی مهر بیلن اونی هلاک قیلماقچیسن! اؤنگ قؤلینگ بیلن اؤزینگگه یقینلشتیریب، چپ قؤلینگ بیلن آرتگه ایتقیته‌سن[1]. ای تنگریم، محبت بیلن مینینگ کؤزیمنی آچدینگ و کؤر قیلدینگ، ینه محبت بیلن یوره‌گیمگه آق عطر گلنی اؤتقزگن اؤزینگ، اونینگ یان-ویریگه[2] تیکانلرنی قده‌گن هم اؤزینگ. روحاً مینی اؤزیم سیوگن ییگیت بیلن باغله‌دینگ و مین تنیمه‌یدیگن

---

[1] ایتقیتماق: ایرغیتیش، اولاقتیرماق، تشله‌ماق.

[2] یان-ویری (یان-بیری): یان-اطراف.

کیمسه‌نی مینگه ایرلیککه روا کؤردینگ. بو حیات-ممات کوره‌شیگه قنده‌ی برداش بیره‌ی؟ اؤلیمیمگه قدر قنده‌ی صادق و صاف قاله‌ی؟ سینینگ اسمینگگه بؤیسونه‌من، تنگریم! نامینگ منگو برقرار بؤلسین!

سلمه جیم قالدی. او سؤزینی دوام ایتتیره‌یاتگن قیافه‌ده ایدی. باشینی ایگدی، قؤللری حالسیزلنیب آسیلیب قالدی، ییلکه‌سی بوکچه‌یدی. بؤران اوزیب تشله‌گن درخت شاخی انه شونده‌ی ییرده بیمجال یاته‌دی، او ایندی قوریب-قاوجیره‌شگه محکوم. مین اونینگ موزدیک قؤللرینی ایسّیق کفیمگه آلدیم-ده، کؤزلریمگه، لبلریمگه باسدیم. سلمه‌نی تغین قنده‌ی آووته آلردیم؟ مینینگ اؤزیم شفقت‌سیز اضطرابده ایدیم...

شو آقشام هیچ قیسی بیریمیز باشقه بیرار سؤز ایَتمه‌دیک. درد و الم یوکیدن تیللریمیز کلمه‌گه کیلمه‌ی قالدی. بیزلر تاش‌دیک قاتیب، لال توررردیک. بیر-بیریمیزگه دل اظهاری قیلیشنی بای بیرگندیک. عصبلریمیز شو قدر ترنگلشگن، روحیتیمیز شونچه‌لر زؤریققن ایدی که، بیرار سؤز ایتیش او یاقده تورسین، حتا نفس آلگودیک بؤلسک هم یوره‌گیمیز ترس یاریلیب کیته‌دیمی، دیگن خواطرده ایدیک.

تون یرمیدن آغدی. سکونت ینه-ده واهمه‌لی توس آلدی. صنعا تاغی آرتیدن کیمتیک[۱] آی کؤتریلدی. جیمیر-جیمیر قیله‌یاتگن یولدوزلر قورشاویده او اطرافینی خیره شمعلر یاریتیب تورگن اؤلیم تؤشگیده یاتگن مُرده‌نینگ بوروشگن یوزیگه اؤخشب کؤرینردی. شو تاپده لبنان هم ییللر یوکیدن بوکچه‌یگن چالنی ایسله‌تردی. او غم-اندوه یوکیدن اویقوسی قاچیب قیینله‌یاتگن، تختیدن توشیریلگن قیرالگه اؤخشردی. تاغلر، درختلر و دریالر

۱ کیمتیک: نقصانلی، کامل بؤلمه‌گن.

کېچه-یو کوندوز دوامیده اۋز قیافه‌سینی اۋزگرتیره‌دیلر. فکری و حسیاتی اۋزگریب توررووچی آدم هم شونده‌ی. تېره‌ك کوندوزی کېلینچککه اۋخشه‌یدی، کۋیلَگی یېلده هیلپیره‌ب توره‌دی، کېچقورون اېسه آسمانگه اۋرمه‌له‌یاتگن توتونگه اۋخشب کۋرینه‌دی. کوندوزلری تقدیر ضربه‌سی اوستیدن کوله‌یاتگن به‌هیبت پهلواننی اېسلتووچی قایه - کېچه‌لری آچیق آسمان آستیده قوروق یېرده اۋتیرگن کمبغل بېچاره‌نی اېسلته‌دی. اېرته‌لب کوموش اېریتمه‌سیده‌ی یلتیره‌ب، منگولیك قۋشیغینی کویلب آقه‌یاتگن ایرماق کېچه‌لری باله‌سینی یۋقاتگن آنه مثالی بۋزلب ییغله‌یدی. بوندن بیر هفته بورون، تۋلین آی کېچه‌سیده بیز قووانچدن یَیره‌ب اۋتیرردیك، لبنان اېسه بار گۋزللیگی بیلن صولت تۋکیب توررردی. اېندی بۋلسه آسمانده کېمتیك آی تېنتیره‌ب یوریبدی، بیزنینگ یوره‌کلریمیز آغریقدن اینگرر اېدیلر. بیر وقتلر اولوغوار کۋرینگن تاغلر بوکچه‌ییب، خیره تارتگنده‌ی کۋرینردی.

بیز اۋرنیمیزدن توریب، خیرلشرکنمیز، اۋرته‌میزده ایکّیته اولکن ارواح پیدا بۋلدی: بیری - سېوگی ارواحی، باشلریمیز اوزره کتّه‌کان قناتلرینی یایدی، ایکّینچیسی - امیدسیزلیك ارواحی، تیرناقلری بیلن بۋینیمیزگه یاپیشدی؛ بیری هۋنگره‌ب ییغلر، ایکّینچیسی یاووزانه[1] کولردی. مېن جان‌سره‌ك بیر احوالده سلمه‌نینگ قۋلینی اۋپدیم؛ او مېنگه یقینلشیب، لبلرینی ساچیم تاله‌سیگه باسدی، کېین اۋریندیققه اۋتیردی.

- رحم قیل، یا تنگریم، برچه قَیریلگن قناتلرگه قوّت بېر!

---

[1] یاووزانه: یاووزگه اۋخشب، دشمنگه اۋخشب.

باغدن چیقرکنمن، ایسیم آغه‌یاتگنینی حس قیلدیم؛ کۉل یوزه‌سینی تومن تۉسگنده‌ی شعوریمنی قلین پرده قاپله‌دی. یۉل بۉییده ییردن چیققن ارواحلرده‌ی درخت سایه‌لری رقصگه توشردی، آی‌نینگ خیره نورلری شاخلر آره‌سیده اینگیچکه کمان اۉقلری مثال تیترر، خودّی جِن روحلری کبی یوره‌گیمنی نشانگه آله‌یاتگنده‌ی بۉلردی.

بوتون بارلیق، حیات‌نینگ بار معناسی، قلب‌نینگ برچه سرلّری مینگه یاووایی، دهشتلی، بدبشره طرزده کۉرینیب کیتدی. مینگه دنیانینگ گۉزللیگینی و ییر موجوداتلری‌نینگ قووانچلرینی کۉرستگن اۉشه معنوي یاروغلیک آلاوگه اَیلنیب، یوره‌گیمنی کویدیره باشله‌دی. مسرور آوازلرنی بیرلشتیرگن اۉشه قۉشیق اونی الهي مدحیه‌گه اَیلنتیریب، اوشبو دمده شیرنینگ اۉکیریگیدن دهشتلیراق نعره‌گه، توبسیز اوچوروم[۱]نینگ قیچقیریغیگه ایلندی.

اویده مین اۉزیمنی تۉشککه آتدیم، آوچی اۉقیدن یره‌لنگن قوش، عادتده، ییرگه اۉزینی شونده‌ی تشله‌یدی. قلبیم دهشتلی حقیقت و باسیریقلی توش[۲] اۉرته‌سیده تیپیرچیلردی. خیالیمده سلمه‌نینگ سۉزلرینی تکرارلردیم: «رحم قیل، یا تنگریم، برچه قَیریلگن قناتلرگه قوّت بیر!»

---

۱ اوچوروم: چوقورلیک، گودال، پرتگاه.

۲ باسیریقلی توش: دهشتلی، خوفلی و یامان توش. باستیریقله‌ماق (شیوه‌گه خاص).

اۉلیم تختیده

حاضرگی کونده نکاح - ییگیتلر و قیزلرنینگ آته‌لری اۉرته‌سیده توزیله‌دیگن کولگینی قۉزغتووچی و المدن ییغلتووچی بیتیم‌دیر. بیرینچیلر، یعنی ییگیتلر، بو بیتیمده یوتیب چیقه‌دیلر، ایکّینچیلر، یعنی آته‌لر، همیشه یوتقیزه‌دیلر. قیزلرنی ایسه بیر بویوم-مال سینگری بیر قۉلدن ایکّینچی قۉلگه بیره‌دی؛ شو بیلن اولر بار قووانچیدن محروم بۉله‌دیلر. اولرنینگ قسمتی ایسکی جهاز سینگری اویلرنینگ قارانغی بورچکلریده آهسته سۉنیش بۉلیب قاله‌دی.

حاضرگی طمع تون عیال‌نینگ عقلینی بیرآز آشیردی، لیکن اونینگ عذابلرینی هم کۉپه‌یتیردی، ایرککک‌نینگ حرص-مَیللری اوچون ینه-ده کینگراق یۉل آچیب بیردی. کیچه‌گینه او بختیار چۉری ایدی، بوگون بختسیز بیکه‌گه اَیلندی. کیچه‌گینه او کۉر، کوندوزی یاروغده یورردی، بوگون ایسه کۉزی آچیق تون قارانغیسیده یورماقده. او اۉزی‌نینگ نادانلیگی بیلن گۉزل، ساده‌لیگی بیلن مهربان، عاجزلیگی بیلن کوچلی ایدی. ایندی بۉلسه اۉزی‌نینگ نزاکتی بیلن بدبشره، دنیا قره‌شیده یوزه‌کی، خطِ حرکتلریده ریجه‌لی بۉلیب قالدی. عیالده گۉزللیک و عاقله‌لیک، نزاکت و مهربانلیک، تنه عاجزلیگی بیلن قلب قوّتی متناسبلیگی اویغونلشه‌دیگن کون کیلرمیکین؟ مین معنوی رونق - انسانیت یۉلی دیب حسابله‌یمن. کمالاتگه یقینلشوو استه-

سېکین بۆله‌دیگن، لېکن مقرر جریاندیر. اگر عیال بیر ساحه‌ده آلدینگه سیلجیسه-یو، باشقه ساحه‌ده آرقه‌ده قالسه، بو شونینگ اوچون که، تاغ چۆقّیسیگه آلیب بارووچی تیک قییه‌لیکده قراقچیلر پیستیرمه‌سی و بۆریلر غاری هم اوچره‌ب توره‌دی. بو کۆتریلیش - اویغانیش آلدیدن موده‌رب قالیشده‌ی بیر گپ؛ اۆتگن اولادلر خاکی بو یېرده کېله‌جک اوروغلری بیلن قاریشیب کېتگنیده‌دیر. عجایب شجاعت و مَیل توغدیره‌دیگن بو کۆتریلیشده قریب همه شهرده عیالنی -کېله‌جک قیزی رمزینی اوچره‌تیش ممکن. بیروت‌ده شونده‌ی رمز سلمه کرمي اېدی؛ بیراق او دنیاگه انچه بروقت کېلگن کۆپلب قیزلردن بیری صفتیده اۆز دَوری‌نینگ قربانی بۆلدی.

منصور بېک سلمه‌گه اویلنگچ، اولر راسه -بیروت دهاسی‌نینگ بایلر و شهر اعیانلری یشه‌یدیگن ساحلده‌گی محتشم اویگه کۆچیب اۆتدیلر. فاریس کرمي اۆزی‌نینگ اېسکی اوییده بیر اۆزی قالدی. تۆی کونلری اۆتدی، دبدبه‌لی طنطنه کېچه‌لری آرتده قالدی، عسل آیی توگه‌دی، اونینگ اچّیق طعمی قالدی، خلاص. بو شانلی آلیشوولردن سۆنگ آلیس چۆللرده قالگن کلّه‌لر اویومینی[1] اېسلته‌دی. شرق تۆیی‌نینگ طنطنه‌وار جرنگی کویاو و کېلینلر قلبینی یوکسک آسمانلرگه آلیب چیقه‌دی، اولر کۆکده بورگوتلر-له قنات قاقه‌دیلر، لېکن تېز آره‌ده آغیر تېگیرمان تاشلریده‌ی دېنگیزلر قعریگه چۆکه‌دیلر. اولرنینگ قووانچی دېنگیز ساحلیده‌گی تۆلقینلر یوویب کېته‌دیگن ایزلر سینگری مستحکم اېمس.

بهار و یاز اۆتدی، کوز کیردی و مېنینگ سلمه‌گه بۆلگن محبتیم، دستلب ییگیت‌نینگ حیات تانگ‌آتریده گۆزل عیالگه قیزیقیشی صفتیده یېتیم

---

۱ اویوم: تۆپ، توده.

باله‌نینگ منگولیککه کېتگن آنه‌سی روحینی اۉزیگه خاص کۉر-کۉرانه سېویشگه اَیلندی. بوتون وجودیمنی قمره‌ب آلگن تویغو غم-اندوه‌گه اېوریلدی[1]. کۉزیمدن یاش آقیزگن احتراس تېلبه‌لیککه اَیلنیب یوره‌گیمنی قان قفشتدی. همدردلیک اینگراغی کۉکسیمنی تۉلدیریب، احتراسلی دعاگه قۉشیلدی. انه شو دعا بیلن کۉککه التجا قیلدیم، سلمه اوچون بخت، اېری اوچون قووانچ، آته‌سی اوچون آسایشته‌لیک تیله‌دیم. لېکن مېنینگ طاعت-عبادتلریم و التجالریم بېهوده کېتدی - سلمه‌نینگ بختسیزلیگی شونده‌ی روحي خسته‌لیک ایدی که، اونی فقط اۉلیم بیلن دواله‌سه بۉلردی. اونینگ اېری دنیاده همه نرسه‌نی تېکینگه آله‌دیگنلردن بیری اېدی. حیاتنی یاقیملی قیله‌دیگن همه نرسه اونینگ جان-دلی اېدی؛ بونقه‌لر اۉزیده بار نرسه بیلن کفایه‌لنمسدی، همیشه بیراونینگ مُلکیگه کۉز تیکه‌دیلر، اۉز عمرلری‌نینگ آخریگچه آچ‌کۉزلیک بیلن یشه‌یدیلر. اوندن فاریس کرمي اوچون آسایشته‌لیک سۉره‌ش هم بې‌فایده اېدی. چونکه کویاو کېلین‌نینگ قۉلینی آلیشی بیلن اولکن سېپ-سیدیرغه صاحبی بۉلدی. لېکن بې‌چاره قریبه‌نی اونوتدی‌گینه ایمس، اۉز حالیگه تشلب قۉیدی. عینِ چاغده چال‌نینگ قالگن بایلیگینی هم اۉزلشتیریب آلیش اوچون اونگه اۉلیم تیلردی.

منصور بېک فعل-اطواری بیلن اُسقفِ اعظمنی اېسله‌تردی؛ افتیدن او عمکیسی‌نینگ کیچیک نسخه‌سی اېدی. بولاس غالب اۉز مقصدلریگه راهبلیک کییمینی نقاب قیلیب اېریشردی، کۉکسیده آسیلیب تورگن آلتین

---

[1] اېوریلماق: اَیلنماق، اۉگیریلماق.

خاچ[1] حمایه‌سیده آچ‌کۉزلیک قیلردی. اونینگ جِیینی بولرنینگ همه‌سینی قۉپال و آشکارا عملگه آشیرردی. اسقف اېرته‌لبلری کلیساگه بارر، قالگن وقتینی یېتیم-اېسیرلردن پول اوندیریشگه صرفلردی، جِیینی اېسه عمرینی عیش-عشرتده اۉتکزردی.

یک‌شنبه کونلری اسقف اعظم کلیسا منبریدن اۉزی ایشانمه‌یدیگن نرسه‌نی ترغیب قیلردی، هفته‌نینگ قالگن کونلرینی سیاسي نیرنگلرگه بغیشلردی. منصور بېک بۉلسه، دم آلیش نیمه‌لیگینی بیلمس، عملگه آلینیش و خدمت مرتبه‌سیگه کۉتریلیش ایلینجیده یورگنلر آره‌سیده عمکیسی‌نینگ نفوذینی پوللش بیلن آواره اېدی. بیری اۉز قینغیر ایشلرینی تون قرانغیسیدن فایده‌لنیب عملگه آشیرووچی اۉغری، ایکّینچیسی کون یاروغیده دَدیل حرکت قیلووچی یالغانچی اېدی.

[1] خاچ (خاچ) بوتون دنیا بۉیلب کۉپلب آدملر اوچون مهم معناگه اېگه، چونکه او عیسی مسیح‌نینگ سۉنگّی قربانلیگی و سېوگیسینی انگلته‌دی. خاچ رمزی عیسی‌نینگ اۉلیمی و تیریلیشینی افاده‌له‌یدی، اونگه ایشانگنلرنینگ برچه‌سیگه امید و نجات بېره‌دی.
خاچ تاریخ دوامیده تورلی کۉرینیشلرده پیدا بۉلگن و اونینگ عموم‌بشري اهمیتی فقط عیسوي دینیدن تشقریگه چیقه‌دی. خاچ عیسی‌نینگ حیاتیده، اۉلیمیده و تیریلیشیده اۉزیده مجسم اېتگن سېوگی و قربانلیک حقیده اېسلتمه بۉلیب خدمت قیله‌دی.
خاچ عیسی مسیح‌نینگ سېوگیسی و قربانلیگی‌نینگ جسماني تصویری‌دیر. او انسانیتنی بیزنی خدادن اجره‌تگن گناهلردن قوتقریش اوچون اۉز حیاتینی بېردی. خاچ شونینگ‌دېک، بیز اۉز خاچیمیزنی کۉتریب، عیسی‌گه اېرگشیب، فداییلیک و هم‌کسبیمیزگه محبت بیلن یششگه چقیریلگنیمیزنی اېسلته‌دی.
بوندن تشقری، خاچ خدانینگ رحم-شفقتی و عنایتی و اۉز خلقیگه بۉلگن چېکسیز سېوگیسی حقیده کوچلی اېسلتمه‌دیر. بو بوتون دنیا بۉیلب مسیحلر اوچون کېچیریملیلیک، کمترلیک و سېوگیده یشش اوچون دایمي کوچ، الهام منبعی بۉلیب خدمت قیله‌دی.

چاروا ماللری ییرتقیچ آغزیده یاکه قصاب پیچاغی تیغیده هلاك بۉلگنی سینگری خلقلر اۉغریلر و یالغانچیلر دستیدن اۉلیب کېته‌دیلر. شرق ملتلری شو طریقه اۉزلرینی منافق قصورلی طرفدارلریگه بخشیده اېته‌دیلر؛ آرتگه قیتیب اېسه جرگه قوله‌یدیلر و تقدیر ضربه‌لری آستیده کولگه اَیلنه‌دیلر. اگر مېن اۉز حکایه‌منی بی‌چاره عیال تاریخی و سېوگیگه دچار بۉلگن اضطرابلی یوره‌ك خام-خیاللریگه بغیشلشگه قرار قیلگن اېکنمن، بختسیز ملتلر حقیده گپیریشگه نیمه مجبور قیله‌یپتی؟ بخت‌سیز و اېزیلگن خلقلر حقیده اۉیله‌گنیمده نېگه کۉزلریمگه یاش قلقیدی. اېنگ گُلله‌گن یاشیده اۉلیم حیاتدن آلیب کېتگن عاجزه عیالنی اېسلب گپیرگنیمده نېچون ییغله‌گیم کېله‌وېره‌دی؟ شو عیال اېزیلگن ملت‌نینگ رمزی اېمسمی، اخیر؟ جان شدّتی و تن کیشنلری بیلن تیلکه-پاره قیلینگن عیال حکمدارلر و دین خدمتچیلری قیینه‌گن ملتگه اۉخشمه‌یدیمی؟ صاحب‌جمال عیال گۉریگه آلیب کېتووچی سرّلی بۉرانلر ملت حیاتینی توپراق بیلن کۉمگووچی داوول اېمسمی؟ ملت اوچون عیال - چیراق اوچون آلاوده‌ی گپ. اگر چیراقده مای کم بۉلسه، اَلنگه کوچسیز بۉلمه‌یدیمی؟!

* * *

کوز اۉتدی، شمال درختلر برگینی اوچیریب کېتدی، زېریکرلی، ییغلاقی قیش کیردی. مېن بیروت‌ده قالدیم، دۉستلریم بیلن آرزو-آرمانلرگه کۉمیلیب یشردیك. آرزولر بیزنی یولدوزلرگه آلیب اوچسه، ارمانلر یوره‌گیمیزنی قاره یېرگه اورردی.

غم-اندوه-له کۆمیلگن قلب یالغیزلیك و عزلتده آرام آلگیسی کېلردی؛ او یرەدار آهو پادەدن قاچیب، غارده یشیرینیب توزەلیب کېتیشی یاکه اۆلیمینی کوتگندەی تۆدەدن اوزاقلشیب، یالغیزلیکنی قومسب قالەدی.

بیر کونی مېنگه فاریس کرمي بېتاب ایکنینی اَیتیشدی. مېن عزلتدن وازکېچیب، اونی کۆرگنی باردیم. آزیب-تۆزیب کېتگن چال تۆشکده یاتردی. ایچ-ایچیگه توشیب کېتگن کۆزلری ظلمت چۆککن اۆرەنی اېسلەتردی. اولرنینگ توبلریده عذاب و آغریق ارواحلری دەیدیب یورگندەی ایدی. یقیندەگینه قووانچ و اېزگولیك عکس اېتیب تورگن یوزینی اجین باسیب، خیرەلشگندی. ییریك-ییریك قۆللری شو قدر آزیب کېتگن ایدی که، برماقلری‌نینگ بۆغیملری یقّال کۆزگه تشلنیب تورردی.

ساغلیغینگیز قندەی، دېب کۆنگیل سۆرەدیم. او بوریشگن یوزینی مېنگه اۆگیردی، لبلریده غمگین جیلمەییش کۆرینیدی، قەیېردن‌دیر آلیسلردن اېشیتیلەیاتگن عاجز تاووشده دېدی:

- او یېرده، اېشیك آرتیده سلمه. دَلده بېر اونگه. کۆز یاشلرینی ارتیب، بو یاققه باشلب کیر. یانیمده اۆتیرسین...

سلمه دیوَن‌ده[1]، یوزینی یاستیققه باسیب یاتگن ایکن. آتەسی‌نینگ تینچی بوزیلمەسین دېب، هۆنگرەب یوباریشدن اۆزینی زۆرغه توتیب توررد‌ی. مېن استه اونگه یقینلشیب، نامینی اَیتیب چقیردیم. نفسیم زۆرغه چیقدی. او عصبي تیترەب کېتدی، خودّی دهشتلی توشدن اویغانیب کېتگندەی بۆلدی،

۱ دیوَن (Divan): کَوچ؛ اۆلتیریش و یاتیش اوچون مۆلجللنگن سویەنچیقلی، ایکّی چېتیده دستەسی یاکه یاستیقچەسی بۆلگن یومشاق موبل.

آهسته اۉرنیدن توردی. مېنگه غلطی قرەش قیلدی، مېنینگ نېگه بو یېردەلیگیمنی توشونمەی، ارواح دېب اۉیلەدی، شېکیلّی.

چوقور سکوتده بیر نېچه دقیقه اۉتدی. بو سکونت بیزلرنی بختدن مست بۉلگن دملریمیزگه قَیترگندەی ایدی. سلمه برماغی‌نینگ اوچی بیلن یاشینی ارتدی.

-کۉرەیپسنمی، زمان نەقدر اۉزگرگن، -دېدی اۉکینیب سلمه. -کۉرەیپسنمی، تقدیر بیزنی قندەی الدەدی، منه شو دهشتلی مغارەگه آلیب کېلدی؟ کېچه بیزلرنی بهار محبت بیلن باغلەگن جایده، عینِ قیشده، جان بېرەیاتگن کیشی تۉشگی یانیده اوچرەشدیک. قندەی روشن ایدی اۉشه کون و قنچەلر قاپ-قاره بو کېچه!

شو عبارەنینگ آخرینی مېن زۉرغه ایشیتدیم. سلمەنینگ بۉغزیگه تیقیلیب کېلگن ییغی اونینگ گپلرینی چووەلشتیریب یوباردی. او قۉلی بیلن کۉزلرینی بېرکیتدی.

- بیز بۉران آلدیده منارەلردەی ددیل تورەمیز، - شیویرلەدیم مېن اونینگ ساچلریگه تیکیلیب، - غنیملر قیلیچینی کۉکرەگی بیلن تۉسگن جنگچیلردېک تورەمیز. مغلوب بۉلسک جفاکشلردەی جان بېرەمیز، غالب کېلسک قهرمانلردەی یشەیمیز... جبر و ستملر آلدیده باش اېگمەی یشەگن جانلر قیناغی تینچلیک و آسایشتەلیک بۉلگن جایگه قاچیشدن کۉره مردانەلیک‌دیر. چیراققه اوریلیب، اۉشه زهاتی اۉلیب کېتەدیگن پروانه قارانغی اویەسیده اوزاق ییللر تینچ‌گینه یشەیدیگن کۉر سیچقاندن اوستون‌دیر. قیش ساووغیگه و طبیعت اینجیقلیکلریگه برداش بېرالمەیدیگن

اوروغلر ییرگه ایلدیز آتیب، حمل گۉزللیگیدن قووانه آلمه‌یدیلر. قویاشگه تیک باقیب، تشلاق[1] یۉلدن ددیل قدم تشلب باره‌یلیک: قایه‌لر آره‌سیده ساچیلیب یاتگن کلّه سویکلری و بُته‌لر آره‌سیدن اۉرمه‌لب چیقه‌دیگن ایلانلر بیلن نیمه ایشیمیز بار! اگر قۉرقوودن یریم یۉلده تۉخته‌یدیگن بۉلسک، تون ارواحلری بیزنی یاووزانه قیچقیریق بیلن قرشی آله‌دیلر. اگر چۉقّیگه ددیل چیقیب بارسک، بیز بیلن بیرگه مکان روحلری غلبه مدحینی کویله‌یدیلر! اۉزینگنی قۉلگه آل سلمه، کۉز یاشلرینگنی اریت و قیغونگنی یشیر. آتنگ بیزلرنی کوته‌یپتی، آلدیگه کیره‌یلیک. سېن - اونینگ حیاتی‌سن، اونینگ ساغلیغی - سېنینگ تبسمینگده.

سلمه‌نینگ نگاهیده نزاکت و الم بار ایدی.

- مېندن صبر-برداشلی و قطعیتلی بۉلیشنی سېن طلب قیله‌یپسنمی؟ اخیر اۉزینگ‌نینگ کۉزلرینگ امیدسیزلیک و اضطراب بیلن لیما-لیم-کو؟ اۉزی آچ کمبغل باشقه‌نی تۉیدیره آلمه‌یدی. اۉزینی دواله‌ی آلمه‌گن کیمسه باشقه بېمارنی دواله‌ی آله‌دیمی؟

سلمه آته‌سی‌نینگ یاتاقخانه‌سیگه کیردی. مېن اونگه اېرگشدیم. بیز بېمارنینگ باش تامانیده اۉتیردیک. قیز زۉره‌کی جیلمه‌یدی، قرییه اۉزینی تېتیک کۉرستیشگه حرکت قیلدی. قیزنینگ بختسیزلیگیدن یوره‌ک-بغری اېزیلگن کسل آته‌نینگ بېتابلیگیدن لرزه‌گه توشگن سېوگووچی قیزنینگ درد و الملری محبت و اۉلیم آلدیده بیرلشدی.

---

[1] تشلاق: صحرا، بیابان، هیچ کیم بارمه‌یدیگن جای.

مېنگه اۋزیم اوچون هم، اولر اوچون هم الم قیلردی. تقدیر اوچه‌له‌میزنی بیرلشتیرگن اېدی، او بیزلرنی کویدیریب کول قیلدی.

قرییه اۋگیریلیب قیزیگه قۋلینی اوزه‌تدی.

- قۋلینگنی قۋلیمگه قۋی، - دېدی آته قیزیگه.

سلمه اونگه قۋلینی توتدی. آته قیزی‌نینگ قۋلینی اېرکه‌لب، برماقلری بیلن قیسدی.

- یشش مېنی چرچتدی، باله‌گینم، - دېدی آته. - مېن اوزاق عمر کۋردیم. حیات لذتلریدن بې‌نصیب بۋلمه‌دیم، وقتیمنی بېهوده اۋتکزگنیم یۋق. باله‌لیگیمده کپه‌لکلر کېتیدن قوویشنی یخشی کۋرردیم، اۋسمیرلیگیمده سېودیم. یاشیم اولغه‌یگنده پول تاپدیم - همیشه آمدیم چاپگن، آشیغیم آلچی اېدی. مېن آننگنی یۋقاتگنیمده، سلمه، سېن حلی اوچ یاشگه هم تۋلمه‌گندینگ. آننگ مېنگه بې‌بها خزینه - سېنی قالدیردی. سېن جوده تېز اولغه‌یدینگ، چهره‌نگده آننگ‌نینگ یوزی عکس اېتدی. یوریش-توریشینگ، خطِ حرکتینگ بیلن آننگنی اېسلتیب توررردینگ. مېن اېندی قریدیم، مونکه‌یگن چالگه اَیلندیم، چاللرنینگ دنیاسی اېسه اۋلیم‌نینگ یومشاق قناتلریده بۋله‌دی. قیغونی قوو، قیزگینم، مېن سېنی وایه‌گه یېتکزدیم، اۋلگنیمدن کېین هم سېن بیلن بۋله‌من. بوگون اۋله‌منمی، اېرته‌گه‌می یاکه کېینراق، بری بیر، یانینگده بۋله‌من... حیاتیمیز کونلری کوزگی یپراقلرگه اۋخشه‌یدی، هر تامانگه اوچیب کېته‌دی. اگر مېن منگولیککه سل آلدینراق کېتسم، دېمک، فقط شونینگ اوچون که، مېنینگ روحیم آننگ بیلن اوچره‌شیشنی ساغینیب قالگن...

قریبه قۈلینی یاستیغی تگیگه تیقیب، آلتین سووی یوگورتیریلگن رامکه‌ده‌گی[۱] اېسکی صورتنی آلدی.

- یقینراق اۈتیر، قیزیم، - دېدی او یادگارلیک صورتدن کۈزینی اوزمه‌ی. سېنینگ آننگ منه شونقه اېدی. بو اونینگ کاغذده عکس اېتگن سایه‌سی، خلاص.

سلمه آته‌سیگه یقینلشدی، کۈز یاشینی ارتدی، تصویرده‌گی چهره‌نی یخشیراق کۈریش اوچون اونگه تیکیلدی - او خودّی کۈزگوده‌گی دېک، اۈز عکسینی کۈریب توررده‌ی. «آنه! آنه‌جان!» دېیه شیویرله‌دی سلمه، سۈنگ صورتنی تیتره‌یاتگن لبلریگه باسدی...

»آنه» - انسان لفظیدن اَیتیله‌دیگن اېنگ نفیس سۈز بو، اېنگ یاقیملی مراجعت‌دیر بو. محبت و امیدگه تۈله بو قیسقه سۈز انسان یوره‌گی‌نینگ اېنگ نفیس افاده‌سی‌دیر. آنه - حیاتده‌گی همه نرسه شو بیرگینه سۈزده مجسم، باشینگگه غم توشسه، همدرد بۈله‌دی، امیدسیزلیکده ایشانچ اویغاته‌دی، اۈزینگنی جانسیز سېزسنگ کوچ بغیشله‌یدی؛ او نزاکت، رحم-شفقت منبعی؛ آنه‌سینی یۈقاتگن آدم، کۈکره‌گیگه باش قۈیگن انساندن، کۈزی بیلن حمایه قیلگن، قۈلی بیلن آق فاتحه بېرگن کیمسه‌نی یۈقاته‌دی.

طبیعتده‌گی همه نرسه آنه‌لیک رمزی‌دیر. قویاش - یېرنینگ آنه‌سی، اونی اۈز حرارتی بیلن ایسیته‌دی، نوری دېنگیز تۈلقینلری شاووللشی، ایرماقلر شیلدیره‌شی، قوشلر سَیره‌شی بیلن الّه‌له‌یدی؛ یېر - درختلر و گُللر آنه‌سی، اولرنی اۈستیره‌دی، آزیقلنتیره‌دی؛ اولر اېسه اۈز نوبتیده شیرین مېوه‌لر و

---

۱ رامکه: عکس قابی، حاشیه‌سی.

حیات‌بخش اوروغلر آنه‌سی‌دیر؛ بوتون موجودات‌نینگ آنه‌سی ایسه گۉزللیک و محبت حاصله‌سی - مکمل، ابدي سۉنمس روح‌دیر.

سلمه کرمي آنه‌سینی بیلمسدی، او گودکلیگیده‌یاق اۉلیب کېتگندی، لیکن اونینگ صورتینی کۉریشی بیلن «آنه‌جان!» دېب خطاب قیلدی. اوروغ یېر بغریده یشیرین بۉلگنی‌دېک، بو سۉز هم قلبیمیزده یشیرین، او قیغو و قووانچ پیتیده‌گینه تیلدن آتیلیب چیقه‌دی. خوشبۉی هید عطرگل یوره‌گیدن انه شونده‌ی آتیلیب چیقیب، اطرافگه یاییله‌دی.

سلمه آنه‌سی صورتیدن کۉز اوزمه‌ی تیکیلر، اونی احتراس بیلن اۉپر، سۉنگ کۉکسیگه باسردی. کېین آته‌سی یانیگه چۉکدی. فاریس کرمي اونینگ ساچینی سیله‌دی.

- سېن آننگ‌نینگ کاغذده‌گی سیماسینی کۉردینگ، خلاص، - دېدی او. - اېندی دقّت بیلن اېشیت، مېن سېنگه اونینگ بیر صحبتینی اَیتیب بېرماقچیمن.

سلمه باشینی کۉتردی. بوتون وجودینی قولاق قیلیب آته‌سینی تینگلشگه تیارلندی.

-آننگنی آته‌سی قضا قیلگنیده سېنی حلی کۉکره‌کدن اَییریشمه‌گندی، - دېب باشله‌دی قرییه. - بو یۉقاتیشدن آننگ جوده قیغوده اېدی. دفن مراسمیدن قَیتیشیمیز بیلن، آننگ منه شو خانه‌ده یانیمگه اۉتیریب، قۉللریمنی کفیگه آلدی.

-آتم اۋلدی، فاریس، -دېگندی اۋشنده آننگ، -لېکن یانیمده سېن بارسن، بو مېنگه دَلده بېرەدی. آتەسی اۋلگنده آننگ شوندەی دېگن اېدی، سلمه. مېن بو دنیانی ترک اېتسم، سېن هم شوندەی دېییشینگ کېرەک.

-آنم آتەسیدن جدا بۋلگنیده، -دېدی اندوه بیلن سلمه، -اونینگ یانیده سیز بار اېدینگیز. سیز بو عالمدن کۋز یومسنگیز، اَیتینگ یانیمده کیم بۋلەدی؟ آنم‌نینگ آتەسی وفات اېتگنیده، اونینگ یانیده صادق و سېویملی، مناسب اېری بار اېدی. اونینگ آتەسی عالمدن کۋز یومدی، لېکن یانیده قیزچەسی بار اېدی. سیزگه بیرار نرسه بۋلسه، مېنینگ یانیمده کیم بۋلەدی، آتەجان؟ سیز مېنگه هم آته، هم آنه اېدینگیز، بالەلیگیمده دۋستیم، یاشلیگیمده استاذیم بۋلدینگیز -بوندەی یۋقاتیشنی کیم قاپلەی آلەدی؟

سلمه یاش تۋله کۋزلرینی مېنگه اۋگیریب، اۋنگ قۋلی بیلن یېنگیمنی اوشلەدی.

- منه، مېنینگ یکّه و یالغیز دۋستیم، آتەجان، - دېدی او.- سیز وفات اېتسنگیز، مېنینگ یانیمده فقط شو بۋلەدی. لېکن بوندن مېنگه قندەی نفع بار، اونینگ اۋزی هم اضطرابده-کو، اخیر؟ اضطرابدن اۋزی ترسّ یاریلەی دېب تورگن یورەک باشقەگه قندەی دَلده بېریشی ممکن؟ غمدن ادا بۋلگن کۋنگیل باشقەنینگ قیغوسیدن یېنگیل تارترمیدی؟ قناتلری قَیریلگن کبوتر اوچالمەیدی. بو - مېنینگ دۋستیم، لېکن اۋز قیغوم بیلن اونی غمگه غرق اېتدیم. بو - مېنینگ اکم، همه اکەلر سینگری او هم قیغومگه همدرد بۋله آلەدی، لېکن باشیمگه توشگن تشویشیمدن قوتقره آلمەیدی. بیز بیرگەلیکده ییغلەیمیز، بوندن کۋزلریمیز یاشی ینه-ده اچّیقلشەدی، یورەک دردیمیز ینه-ده کوچەیەدی.

سلمه‌نینگ هر بیر سؤزی مېنینگ هیجانیمنی آشیرردی؛ حس-تویغولریم کؤکسیمگه سیغمه‌ی کېتردی... قریه‌نینگ باشی یاستیققه چؤکیب بارردی، اونینگ تالیققن قلبی شمالده تیتره‌یاتگن چیراق اَلنگه‌سینی اېسله‌تردی.

- قیزی‌نینگ گپدن تؤختشیگه ایما قیلیب. - آننگ مېنی چقیره‌یپتی، سلمه، اېندی مېن باره قاله‌ی، قیزیم. همراه شمال اېسیب قالدی، کېمه یېلکنلرینی[1] کؤتردی و سوزیشگه تیار. رولگه[2] یاپیشیب اونی تؤخته‌تیشگه اورینمه، قیزیم! مېن تیریکلیگیمده سېنی سېوردیم، باله‌گینم، اؤلگنیمده هم سېوه‌من. سېنگه مدد بېریش و حمایه قیلیش اوچون روحیم همیشه یانینگده بؤله‌دی.

قریه مېنگه اؤگیریلدی. کؤزلری یریم یوموق اېدی. سؤزلریدن اؤلیم اوفوریب[3] تورردی.

- سېن، اؤغلیم، سلمه اوچون اکه بؤل. اخیر، سېنینگ آتنگ مېنگه آته اؤرنیده اېدی. قیزیم‌نینگ یانیده بؤل، نیمه بؤلیشیدن قطع نظر، اونینگ دؤستی بؤل. اونینگ غم چېکیشیگه یؤل قؤیمه. اؤلگنلر اوچون عزا توتیش اده‌شگن باله‌لریمیزنینگ عادتی. قیزیمگه قیزیق-قیزیق واقعه‌لردن گپیریب بېر، حیات مدحینی کویله - آوونیب، غم-اندوه‌نی اونوته‌دی... آتنگگه اَیت، مېنی خاطرله‌سین. اوندن سؤره‌سنگ، یاشلیگیمده قنده‌ی بؤلگنیمنی اَیتیب بېره‌دی... شونی بیلیب قؤیسین که، اونی سېنینگ قیافه‌نگده سؤنگّی نفسیمگچه یخشی کؤرگنمن...

---

[1] یېلکن: شمال کوچی بیلن کېمه‌نی یورگیزه‌دیگن کتّه کېنگ چادر.

[2] رول: اِشترنگ؛ هیداوچی‌نینگ هدایت اسبابی.

[3] اوفوریب ~ اوف اوریب: پولب، پوفلب.

چال جیلمه‌ییب قالدی، نگاهی ایکلّه‌میزگه قره‌ب تورردی.

- دوکتورنی چقیرمنگلر، - شیویرله‌دی او، - بېرگن داریلر توتقونلیک آنلریمنی اوزه‌یتیره‌دی، خلاص. قوللیک دَوریم اۋتدی - روحیم اېرکینلیک کېنگلیکلریگه اینتیلماقده. اگر گناهیم بۋلسه، جان تسلیم قیلمه‌ی، یاتگنیم بیلن اونی یووالمه‌یمن، باردی-یو، صاف بۋلسم هم جنت اېشیکلری مېن اوچون مدتیدن آلدینراق آچیلمه‌یدی. فال آچیش بیلن یولدوزلر یۋنه‌لیشینی اۋزگرتیب بۋلمه‌گنی‌دېک، کیشیلر عبادتی بیلن تنگری اراده‌سینی قَیتریب بۋلمه‌یدی. مېن اۋلگچ، دوکتورلر و روحانیلر بیلگنلرینی قیلیشسین. تۋلقین تۋلقیننی چقیره‌دی، اما کېمه، بری بیر، ساحلگه قره‌ب سوزه وېره‌دی...

* * *

شو دهشتلی تونده فاریس کرمي ظلمت تلوه‌سه‌سیگه توشیب، سۋنگّی بار کۋزینی آچدی. اونینگ نگاهی سلمه‌گه قده‌لدی. قیزی اونینگ تۋشگی یانیده تیز چۋکیب توررردی. او نیمه‌دیر دېماقچی اېدی، لېکن ایتالمه‌دی، چونکه اونی اۋلیم آوازدن محروم اېتگندی. او فقط نفس آلدی، شیویرلشی زۋرغه اېشیتیلدی:

- تون اۋتدی... تانگ آتدی... سلمه... سلمه...

اونینگ باشی کۋکسیگه توشدی، رنگی آقردی، لبلریده جیلمه‌ییش قاتیب قالدی. فاریس کرمي جان بېردی.

سلمه آته‌سی‌نینگ قۋللرینی اوشله‌دی. موزدېک اېدی... قۋللر سینگن قناتلردېک آسیلیب توررردی.

- رحم قیل، یا تنگریم، - شیویرله‌دی سلمه یېرگه تعظیم قیلیب، - برچه قَیریلگن، سینگن قناتلرگه رحم قیل!

* * *

فاریس کرمي وفات ایتدی، منگولیك اونینگ جانینی اۉز آغوشیگه آلدی. منصور بېك اونینگ بایلیگیگه ایگه بۉلدی، قیزی اۉز بختسیزلیگی‌نینگ اسیره‌سیگه ایَلندی...

مېن بۉلسم، خام خیاللر و تشویشلرنینگ ایَقش-اویقش[1] یۉللریده ادەشیب یورردیم، وقت مېنی ییرتقیچ اۉلجه‌سینی تیلکه-پاره قیلگنده‌ی عذابلردی. کتاب اۉقیب، آوونه‌ی دېب هر قنچه حرکت قیلمه‌ی، فایده‌سی بۉلمه‌دی، قَیتنگه[2] آلاونی اۉچیره‌من دېب اونگه مای قویه‌یاتگنده‌ی بۉلردیم. اولادلر صفیده مېن نېگه‌دیر فقط قاره سایه‌لرنی کۉرردیم، قۉشیقلریده فقط اینگرش و ییغیلرنی‌گینه ایشیتردیم. «لاوه کتابی» مېن اوچون داوودنینگ عجایب آیتلریدن گۉزللراق، «ایېرېمیه‌نینگ ییغیسی» سلیمان‌نینگ «قۉشیقلر قۉشیغی»دن یخشیراق، برمکي‌لر فاجعه‌سی عباسیلر اولوغوارلیگیدن یقینراق، ابن زُرَیق[3] قصیده‌لری خیام رباعلریدن یاقیملیراق، «هملېت» - بوتون فرانسه ادبیاتیدن اوستونراق ایدی.

غم-الم کۉزیمیزنی شو قدر خیره‌لشتیریب قۉیه‌دی که، بیز فقط قۉرقینچلی ارواحلرنی‌گینه کۉره‌میز. خودّی شونگه اۉخشب، امیدسیزلیك قولاقلرنی کر

۱ ایَقش-اویقش: ارَه‌لش-قوره‌لش، اوستمه-اوست قه‌لشگن، بي‌ترتیب.
۲ قَیتنگه: عکسینچه، بالعکس.
۳ ابن زُرَیق: بغدادلیك کلاسیك شاعر و کاتب. اونینگ «قصیدهٔ فراقیه»سی مشهور.

قيليب قۆيەدى و بيز فقط هيجانلنگن يورەكلريميزنينگ اوريشينى‌گينە ايشيتەميز، خلاص.

عیسی مسیح بیلن استرتا[1] اۉرته‌سیده

بیروت چېکّه‌سیدن لبنان تاغلری اېتکلریگچه چۉزیلگن باغلر و ادیرلر اۉرته‌سیده اېسکی بتخانه بار. قایه‌گه اۉییب ایشلنگن بو کیچیک عبادتخانه‌نی تال، زیتون و بادام درختلری تۉسیب توره‌دی. بو مقدّس جای کتّه یۉلدن یریم چقیریمچه چېتراقده. اونینگ موجودلیگینی کمدن-کم آدم بیله‌دی. سوریه‌ده‌گی بونگه اۉخشش دقّتگه سزاوار تاریخي جایلر اونوتیلگن. اولر باستان‌شناسلر کۉزیدن ییراق بۉلگنی اوچون هم درویشلر و سودایی عاشقلر اوچون باش‌پناه بۉلیب قالگن.

مذکور بتخانه‌گه کېلووچیلر اونینگ شرقي دېواریده‌گی، افتیدن فینیقي‌لر[2] تامانیدن ایشلنگن نقشنی کۉره‌دیلر. تقدیر تقاضاسی بیلن بو برېلییف[3]نینگ اَیریم چیزیقلری اۉچگن، ییل فصللری اونینگ رنگینی اۉزگرتیریب یوبارگن. لېکن اونده سېوگی و گۉزللیک معبوده‌سی استرتانینگ تصویرینی ایلغسه بۉله‌دی. محتشم تختده اۉتیرگن معبوده اطرافیدن یېتّیته یلنگغاچ قیز

---

۱ استرتا (عشتروت یا اشتاورت): فینقي‌لرنینگ سېوگی و گۉزللیک الهه‌سی.

۲ فینیقي‌لر قدیم زمانلرده مدیترانه شرقی و لبنان غربی آره‌لیغیده‌گی یېرده یشه‌گن سامي قوملردن بیری بۉلیب، مدنیتلی حیات کېچیریشگن. اولر تامانیدن اختراع اېتیلگن «فینیقي یازووی» حاضرگی یازوولرنینگ آنه‌سی حسابلنه‌دی.

۳ برېلییف: نقش؛ تېکیس یوزه‌گه بۉرتیریب ایشلنگن تصویر.

جای آلگن. اولر تورلی حالتده تصویرلنگن. قیزلردن بیری قۉلیده مشعله، ایکّینچیسی - گیتار، اوچینچیسی - آتشدان، تۉرتینچیسی - شرابلی کۉزه، بېشینچیسی - عطرگل شاخی، آلتینچیسی - دفنه چنبری، یېتّینچیسی - اۉق-یای اوشلب توریبدی. اولرنینگ یوزلری اطاعتکارانه استرتاگه قره‌تیلگن.

باشقه دېوارده انچه کېینراق ایشلنگن برېلېف انیق کۉرینیب توریبدی: خاچگه تارتیلگن عیسی اطرافیده ماتم‌سرا آنه مارا مگده‌لېنه[1] ینه ایکّیته عیال اونگه عزا توتیشه‌یپتی. اوشبو برېلېف ویزه‌نتیه اسلوبیده، افتیدن، بېشینچی یاکه آلتینچی عصرده ایشلنگن.

غربي دېوارده - ایکّیته دومه‌لاق دېرَزه، کېچقورونلری شو دېرَزه‌لر آرقه‌لی بتخانه‌گه قویاش نوری توشه‌دی، برېلېفلر طلا بیلن قاپلنگنده‌ی کۉرینه‌دی.

بتخانه اۉرته‌سیده تۉرت بورچکلی اوستون بۉلیب، قیرّه‌لری قدیمي اۉیمه نقش بیلن بېزه‌تیلگن؛ نقش‌نینگ او یېر-بو یېریده قاتیب قالگن قان کۉزگه تشلنه‌دی، دېمک، قدیمگی عبادتچیلر بو جایده قربانلیک سۉیگنلر، قانگه شراب، گُل یاغی و مای قۉشیب نقشگه ایشلاو بېرگنلر.

عبادتخانه‌ده جیملیک حکم سورر، بوندن کیشینی واهمه باسردی، اونده سحرلی مفتونکارلیک بار ایدی، او قدیمگی واقعه‌لرنی سۉزسیز حکایه قیلر و بوندن قلبلر لرزه‌گه توشردی. چونکه بو حکایه‌لر خلقلر حیاتیدن سۉزلردی، بیر اعتقاددن ایکّینچیسیگه اۉتیشلرنی بیان اېتردی. او شاعرنی بو دنیادن آلیس دنیاگه جلب قیلردی، فیلسوفنی انسان اعتقادلی قیلیب یره‌تیلگن و او کۉزگه کۉرینمه‌یدیگن نرسه‌نی هم ایلغه‌ی آلیشگه قادرلیگیگه،

[1] ماریا مگده‌لېنه: حضرت مریم، حضرت عیسی‌نینگ آنه‌سی.

خیالیده‌گینی سۉزده، آهنگده و هیکللرده افاده‌له‌ی آلیشگه ایشانتیریشگه اورینردی.

انه شو کۉزدن نری بتخانه‌ده مېن آیده بیر مرته سلمه کرمي بیلن اوچره‌شیب توررردیم. بیز ساعتلب دېوارلرده‌گی تصویرلرنی کوزه‌ترديک، بوندن کۉپ عصرلر بورون گالگافه‌ده[1] خاچگه تارتیلگن قهرمان حقیده اۉیلردیک، استرتا سیماسیده‌گی گۉزللیککه سیغینیب یششگن و سېویشگن فینیقي ییگیت و قیزلر قیافه‌سینی تصور قیلیشگه اورینردیک.

بیزنینگ اوچره‌شوولریمیزنی سۉز بیلن افاده‌لش قیین. زېرا بو اوچره‌شوولر لذت و عذابده، قووانچ و قیغوده، امید و افسوسده اۉتردی. آدمنی انسان، حیاتنی ایسه منگو جومباق قیلووچی همه نرسه شو وصال دملریده عکس ایتردی. بونی ایسلشنی اۉزی جوده هم آغیر.

اۉشه ایسکی بتخانه‌ده اوچره‌شیب، بیز شونداق ایشیک آلدیده، ییلکه بیلن دېوارگه سویه‌نیب اۉتیرردیک. اۉتمیشنی ایسلب، حاضرگی کونیمیز تۉغریسیده گپلشردیک، کېله‌جک حقیده دهشتگه توشیب فکر یوریتردیک. یوره‌گیمیزگه تاش بۉلیب چۉککن دردیمیزنی به‌هم کۉرردیک؛ بیر-بیریمیزگه دلده بېره‌دیگن سۉزلرنی تاپیشگه اینتیلیب، امید چۉنتکلرینی شیرین خام خیاللردن تازه‌لشگه اورینردیک. نهایت هیجانلریمیز باسیلیب، کۉز یاشلریمیز قوریردی، یوزیمیزگه رنگ کیرردی؛ دنیاده‌گی همه نرسه‌نی اونوتیب، سېوگی شرابیدن سرخوش بۉلیب، بیر-بیریمیزگه قوچاق

[1] گالگافه ~ گالگتا (جلجله): حضرت عیسی مسیح اۉشه یېرده دارگه آسیلگن تاغ نامی.

آچردیك... ایسیمده، سلمه ساچلریم تالەسینی اۋپر، مین اونینگ برماقلرینی لبلریمگه باسردیم...

اوچرەشوولریمیزده ذوق-شوق و شکایتلردن تشقری باشقه نرسەلر هم بۆلردی. تیز-تیز، بونی اۋزیمیز هم سیزمەگن حالده عمومي موضوعدەگی صحبتگه اۋتردیك: گپ بو غلطی دنیاده نیمەلر بۆلەیاتگنی تۆغریسیده، ادبیات و یازووچیلر حقیده، کتابلر یوتوغی و کم‌چیلیگی، فلسفي و اجتماعي معمالر حقیده بارردی. سلمه عیاللرنینگ جمعیتدەگی اۋرنی، اۋتمیش‌نینگ اونینگ دنیا قرەشیگه تأثیری، حاضرگی زمان نکاحی، اونگه خاص کمچیلیکلر خصوصیده بحثلشیشنی یخشی کۆرردی. ایسیمده، بیر سفر شوندەی دیگندی: «یازووچیلر و شاعرلر عیالنی توشونیشگه حرکت قیلەیپتی، لیکن عیال قلبی‌نینگ سرلّری اولرگه بیگانه. چونکه اولر عیالگه لذتلنیش پردەسی آرقەلی قرەیپتیلر، قرەگنده هم فقط بدنینی کۆرەیپتیلر، یا خود بو خلقتنی نفرت میکروسکوپی آستیده تیکشیریب، فقط بۆیسونیش و عاجزلیکنی حس ایتماقدەلر».

باشقه بیر سفر، قۆلی بیلن بریلیفنی کۆرستیب، دیدی: «اوشبو قایه یورەگیده اولادلر قۆلی بیلن ایکّی رمز اۋییب ایشلنگن. اولر عیال تویغوسینی انیق افادەلەیدی. بو رمزلرده عشق بیلن اضطراب، طنطنه و قربانلیك اۋرتەسیده سرگردان عیال قلبی سرلّری عکس ایتیب توریبدی. تختده اۋتیرگن استرتا بیلن خاچ آلدیده تورگن ماریا اۋرتەسیده تینتیرەیاتگن عیال قلبی سرلّری آشکار ایتیلەیپتی... ایرکك شان-شهرت و بویوکلیك صاحبی بۆلەدی، دانگ ترەتەدی، لیکن بونینگ جزاسینی عیال تارتەدی».

بیزنینگ اوچره‌شوولریمیزنی خدا و باغلر اوستیده اوچیب یورگن قلدیرغاچلردن باشقه هیچ کیم بیلمسدی. سلمه ایزواشده پاشا باغی دېگن جایگه کېلر و او یېردن کیمسه‌سیز یۆلک بیلن وصال جاییگه یۆل آلردی. او قۆلیده سایبان، آهسته کېلیب عبادتخانه‌گه کیرگنده، مېن چینه‌کم احتراسدن و تشنه‌لیک توییب، اۆشه یېرده اونی کوتیب تورگن بۆلردیم.

بیزلرنی کۆریب قالیشه‌دی دېب قۆرقمسدیک، وجدان عذابینی حس اېتمسدیک. چونکه آلاوده تازه‌لنگن و کۆز یاشلری بیلن یوویلگن قلبلریمیز کیشیلر عیب و شرمنده‌لیک دېب اته‌یدیگن توشونچه‌لردن اوستون اېدی؛ قلبلریمیز قوللیک قانونلری و عرفلریدن آزاد اېدی. زېرا، بونده‌ی قانونلر انسان قلبی تویغولری اوچون عنعنه‌لر تامانیدن اۆرنتیلگن اېدی.

انسانیت یېتمیش عصر دوامیده چیریک قانونلرگه بۆیسونیب یشه‌دی، فلک‌نینگ منگو حقیقتلری معناسینی انگلمه‌ی یشه‌دی. انسان نگاهی شکللرنینگ خیره یاروغیده اۆرگنیب، قویاش نورلریدن کۆزی قمشدی. کۆنگیل خسته‌لیگی و یره‌لری اولاددن اولادگه اۆتیب، انسان مزاجی‌نینگ اجره‌لمس قسمی بۆلیب قالدی. آدملر اېندی بونده‌ی کسللیک و جراحتلرنی درد اېمس، بلکه یوقاریدن یوباریلگن طبیعي، عالیجناب عاجزلیک دېب قره‌ماقده‌لر. بونده‌ی علتلردن آزاد آدملرنی اېسه مجروح، معنوي یېتوکلیکدن محروم دېب حسابله‌یدیلر.

قانوني اېری اوییدن چیقیب، اوچره‌شووگه باره‌یاتگن سلمه کرمي اۆز نامیگه داغ توشیریشگه اورینه‌یاتگنلر عاجز، خسته مزاجلی آدملر قطاریگه کیره‌دی؛ اولر اوچون ساغ آدملر جنایتچیلر، روحاً تېتیکلر اېسه عصیانچیلر

حسابلنه‌دی؛ اولر کوندوزگی کون یاروغیده یۆلاوچیلر آیاغی آستیگه توشیب قالیشدن قۆرقیب، قارانغیده اۆرمه‌لب یورگن حشره‌لرگه اۆخشه‌یدیلر.

ناحق قملگن محبوس - قۆرقاق، او اۆز قماقخانه‌سی‌نینگ دېوارینی بوزیشی ممکن، لېکن بونگه باتینالمه‌یدی. سلمه کرمي محبوس اېدی، او آزادلیککه چیقیشگه باتینه آلمه‌دی. شونده‌ی اېکن، اونی اۆز قماقخانه‌سی دېرَزه‌سیدن یشیل دله‌لرنی میریقیب تماشا قیلدی دېب عیبلش عدالتدنمی؟ بتخانه‌ده مقّدس استرتا و خاچگه تارتیلگن عیسی اۆرته‌سیده مېن بیلن اوچره‌شیش نیتیده اېری منصور بېک اوییني ترک اېتگنی اوچون اونی خیانتچی دېب حسابلش کېره‌کمی؟ آدملر ایسته‌گنینی گپیره‌وېریشسین. سلمه اولرنینگ چیریک قلبلری باتگن باتقاقلیکنی باسیب اۆتیب، بۆریلر اوولشی و ایلانلر ویشیللشی یېتمه‌یدیگن دنیاگه قدم قۆیدی. مېن حقیمده هم ایسته‌گنچه گپیره‌وېریشسین. اۆلیم‌نینگ یوزیگه تیک قره‌گن کیمسه قراقچیلر کۆزیگه قره‌شدن قۆرقمه‌یدی؛ باشی اوزره سېرمه‌لگن قیلیچنی کۆرگن عسکر کۆچه باله‌لری‌نینگ اونگه تاش آتیشلریگه پروا قیلمه‌یدی.

قربان

بیر کونی، جولای آیی‌نینگ آخرلریده، بیروت اهالیسی ایسّیقدن جان سقلش اوچون تاغلرگه یۉل آلگنده، مېن، عادتده‌گی‌دېک، بتخانه‌گه جۉنه‌دیم؛ سلمه بیلن اوچره‌شه‌جگیمدن قووانیب بارردیم، یانیمده اندلس[1] شاعرلری‌نینگ شعرلر کتابی هم بار ایدی. مېن اولرنی اۉقیشنی یخشی کۉرگنیم اوچون قۉلیمدن قۉیمسدیم.

مېن تنیش جایگه تانگ غیره-شیره‌سیده یېتیب کېلدیم و عادتده‌گی‌دېک ایشیک آلدیده اۉتیردیم. بو یېردن لیموزارلر آره‌لب اۉته‌دیگن یۉلک کۉرینیب توررردی. هر زمان-هر زمانده کتاب ورقلب، مېنگه یاقیب قالگن شعرلرنی اۉقیب قۉیردیم؛ امیرلر، شاعرلر و عسکرلرنی ایسله‌دیم. اولر سېویلایه[2]، قوردابه[3]، و گرنت‌نی[4] ترک ایتگندیلر، باغلر، مچیتلر و قصرلرده اۉزلری‌نینگ مقّدس آرزولرینی قالدیریب کېتگندیلر، شو کۉیی قَیتیب کېلالمه‌گندیلر.

---

۱ اندلس: حاضرگی اسپانیا مملکتی شهرلریدن بیری.

۲سېویلایه ~ اسبیله: جای نامی.

۳ قوردابه ~ فرباطه: جای نامی.

٤ گرنت ~ فربطه: جای نامی.

کېلگنیمدن بیر ساعتچه وقت اۉتگچ، سلمه‌نی کۉردیم. او بته‌زارلر آره‌لب، سایبانیگه سویه‌نگنیچه بتخانه‌گه قره‌ب کېلردی. او کېلیب یانیمگه اۉتیردی، قره‌شلری تشویشلی ایدی. مېن سېرگک تارتدیم، وجودیمنی غلطی تویغو قمره‌ب آلدی.

سلمه فکریمنی اوققنده‌ی[1] ایضاح بېریشگه شاشیلدی.

- یقینراق اۉتیر، سېوگیلیم، - دېدی او ساچلریمنی سیلب، - یقینراق اۉتیر و سېنی سۉنگّی بار تۉییب-تۉییب بغریمگه باسه‌ی. اَیریلیق وقتی کېلدی.

- بو نیمه دېگنینگ؟ - خطاب قیلدیم مېن. - قنده‌ی کوچ بار بیزنی اجره‌ته‌دیگن؟

-کېچه‌گینه، بیزلرنی بیر-بیریمیزدن اَیرگن اۉشه سۉقیر[2]کوچ، - دېدی سلمه. - تیلسیز-زبانسیز، مأمن-قابل، اینده‌مس بیر کوچ. انه شو کوچ نامیدن کیشیلیک قانونی حکم چیقره‌دی. خودّی منه شو کوچ قوللر قۉلی بیلن ایکلّه‌میزنینگ اۉرته‌میزگه اۉتیب بۉلمس غاو سالدی. او بنیاد اېتگن ابلیسلر آدملر جانیگه حاکملیک قیلماقده‌لر. عینِ شو کوچ سویکلر و کلّه چناقلریدن تیکلنگن اویده مېنی ترکِ دنیا قیلیشگه محکوم اېتدی.

- یاکه اېرینگ بیرار نرسه‌دن شبهه‌لنه‌یپتیمی؟ سېن اونینگ غضبلنیشی و اۉچ آلیشیدن قۉرقه‌یپسنمی؟

---

۱ اوقماق: انگله‌ماق، توشونماق، پَیقب آلیش.

۲ سۉقیر: کۉر؛ بیلمه‌یدیگن، کۉرمه‌یدیگن.

- ایریمگه بری بیر. اونی مینینگ قنده‌ی وقت اؤتکزگنیم قیزیقتیرمه‌یدی. ایریمنی کؤپراق قشّاقلیک طفیلی قوللیک بازاریگه توشیب قالگن بخت‌سیز قیزلر قیزیقتیره‌دی. عطر سیپیب، سورمه قؤیگن بو شؤرینگ قورگور قیزلر اؤزلرینی قان و کؤز یاشیگه بولغنگن بیر بُرده نانگه ساتماقده‌لر...

- اونده گپ نیمه‌ده؟ منه شو قصرگه کیلیب، خدا نگاهی و عصرلر ارواحلری آلدیده مین بیلن اؤتیریشینگگه نیمه خلل بیره‌یپتی؟ یاکه مینینگ قلبیم سرّلریگه باقیشدن چرچه‌دینگمی؟ جانینگ میندن اجره‌لیشنی توسب[1] قالدیمی؟

- یؤق، سیوگیلیم، - دیدی کؤزیگه یاش آلیب سلمه. - مینینگ جانیم اَیریلیقنی ایستمه‌یدی، چونکه سین اونینگ بیر قسمی‌سن. کؤزلریم هم سینگه باقیشدن چرچمه‌یدی، زیرا، سین اونینگ ضیاسی‌سن. لیکن تقدیر مینینگ قؤلیمنی زنجیرلب، آیاغیمگه کیشن اوریب، حیات اؤپقانیگه[2] آتدی، سینینگ باشینگگه هم شونده‌ی کونلر توشیشینی ایسته‌ی آله‌منمی؟

- انیقراق گپیر، - یه‌لیندیم مین، - سؤزلرینگده نی سرّ یشیرین؟ شبهه‌لرگه غرق ایتمه مینی!

- همه‌سینی آشکارا اَیتیب بؤلمه‌یدی. - دیدی او. - اضطرابدن تیلیم تاش قاتگن بؤلسه، قنده‌ی گپیرسین؟ اگر آغزیمگه امیدسیزلیک مُهری باسیلگن بؤلسه، اونینگ آچیلیشی درگمان. فقط بیر نرسه‌نی ایته آله‌من: مینی اؤز توزاغیگه ییتکلب کیلگنلر تؤریگه توشیشدن قؤرقه‌من.

---

۱ توسه‌ماق: خواهله‌ماق، ایسته‌ماق.
۲ اؤپقان: نهایت‌سیز چوقورلیک، گرداب.

- نیمه بۉلدی، سلمه؟ کیمدن قۉرقه‌یپسن؟

قۉللری بیلن یوزینی بېرکیتیب، سلمه اچّیق خۉرسیندی.

- مېنی محکوم اېتیشگن مزاردن آیده بیر بار چیقیب کېته‌یاتگنیمنی اسقف اعظم بیلیب قالیبدی.

- بو یېرده کیم بیلن اوچره‌شه‌یاتگنینگنی بیلرکنمی؟

- اگر بیلسه سېنینگ یانینگده بۉلمسدیم. لېکن منصور بېک‌نینگ عمکیسی اۉته گماندار و شبهه‌لنه‌دیگن بۉلیب قالیبدی. او مېنینگ کېتیمدن کوزه‌تووچیلر قۉیدی، خدمتکارلریگه مېندن کۉز اوزمسلیکنی، هر بیر قدمیمدن آگاه بۉلیب توریشنی تعیینله‌دی.

سلمه بیرآز جیم قالدی، کېین کۉز یاشلرینی ارتیب، دوام اېتدی:

- مېن اۉزیم اوچون قۉرقمه‌یمن، سووگه چۉکه‌یاتگنگه شمالدش قۉرقینچلی اېمس. سېندن خواطرده‌من. سېن آفتاب نوریده‌ی اېرکین‌سن، مېنگه اۉخشب مکر-حیله تۉریگه توشمسلیگینگ کېره‌ک. مېنگه نیمه بۉلیشی مهم اېمس، تقدیرنینگ برچه اۉقلری کۉکسیمگه قده‌لیب بۉلگن. لېکن سېنینگ حیاتینگ - بو بهار، شان-شهرت یۉلی سېن اوچون تۉسیلیشینی ایستمه‌یمن.

- حیات فقط غم-اندوه‌دن عبارت اېمس، - اعتراض بیلدیردیم مېن. - قولاق سال، سلمه. دقّت بیلن تینگله. نیمه، بیزلرنی آدملر پست‌کشلیگی و یاووزلیگیدن فقط اَیریلیق قوتقره آله‌دیمی؟ نیمه، بیزلر اوچون سېوگی، حیات، اېرکینلیک یۉللری بېرکمی؟ حیات قوللریگه بۉیسونیش قالگن، خلاصمی؟

- بونینگ بیرگینه یۉلی، - دېدی او امیدسیز بیر آوازده، - اوچره‌شیب توریشنی بس قیله‌یلیک.

مېن اونینگ قۉللریگه یاپیشدیم، جان حالتده خطاب قیلدیم:

- اۉزگه‌لر اراده‌سیگه حددن تشقری اوزاق وقت بۉیسوندیک، سلمه. بیزلر اوچره‌شگن دملردن باشلب ایکّیمیزنی سۉقیر یېتکچیلر باشلب کېله‌یپتی. بیز اېسه اولرنینگ صنملریگه تیز چۉکیب کېله‌یپمیز. مېن سېنی تنیگنیمدن بویان بولاس غالب‌نینگ قۉلیده‌گی ایکّیته کاپتاکچه‌گه[1] اۉخشه‌یمیز. بیزنی ایسته‌گنچه اۉینب، خواهله‌گن تامانیگه ایتقیتیب یوباره‌دی. نیمه، اېندی بیز اونینگ اراده‌سیگه بۉیسونیب، اۉزیمیزنی یېر یوتگونگه قدر چیده‌ب یوره‌وېره‌میزمی؟ حیات نفسی - تنگری انعامی، اونی اۉلیم آیاقلری آستیگه تشلش - گناه، اېرکنی قوللیککه اَیلنتیریش هم گناه. اۉزی‌نینگ حیات شمعینی اۉچیریشی - خداگه شک کېلتیریش‌دیر، اخیر، جانیمیزنی یره‌تگن‌نینگ اۉزی عطا قیلگن-کو؟ خۉرلاوچیگه قرشی عصیان کۉترمه‌ی، اونینگ برچه جبر و ظلملریگه چیده‌یوېرگن کیمسه حقیقتگه قرشی یالغان‌نینگ یاردمچیسی‌دیر، گناهسیزنی کلتکله‌یاتگن جلاّدنینگ مله‌یی[2]دیر. بیز بیر-بیریمیزنی سېوه‌میز، سلمه. سېوگی اېسه قلبی بویوک انسانلرگه یره‌تگن تامانیدن ایشانیب تاپشیریلگن بې‌بها خزینه‌دیر، اونی چۉچقه‌لر تیتکیلب، تېپکیلشلری ناجایز. بیزنینگ آلدیمیزده کېنگ دنیا، گۉزللیک و معجزه‌لرگه تۉله. نېگه اېندی بیز اسقف اعظم و اونینگ مله‌یلری قزگن تار چاهده یششیمیز کېره‌ک؟ بیزنینگ آلدیمیزده حیات و اۉشه حیاتده‌گی اېرکینلیک، اۉشه اېرکینلیکده‌گی حضور-حلاوت: نېگه اېندی

[1] کاپتاک: تۉپ.
[2] مله‌ی: خذمتکار.

يېلكەميزدەگى بۆيىن‌توروقنى اولاقتيريب، آياقلريميزدەگى كيشنلرنى پرچەلب، تينچليك و آسايشتەليك بار جايگە كېتمسليگيميز كېرەك؟ تور اۆرنينگدن سلمه، اوشبو عادي كليسانى ترك اېتيب، تنگرى‌نينگ بويوك عبادتخانەسيگە كيرەيليك! بو يېردن كېتەيليك، قولليكدن و گمراهليكدن آليس-آليسلرگە باش آليب كېتەيليك. قراقچيلر قۆلى و ابليسلر تيلى يېتمەيديگن جايلرگە كېتەيليك! ساحلگە شاشيلەيليك، تون قارانغيسيدن فايدەلنيب، كېمەگە اۆتيرەيليك-دە، دېنگيز آرتيگە بارەيليك و اۆشه تامانلردە ينگى حيات قورەيليك. خۆپ دېگين، سلمه، بو دقيقەلر شاەلر تاجيدن قيمت، فرشتەلر سرّيدن قدرلى‌دير. يوره قال!

سلمه باشينى سېرگەدى.

- يۆق، - دېدى او سېكين. - يۆق، جان‌گينم. تقدير قۆليمگە آغو و ياوشن شربتى تۆله كاسەنى توتدى و مېن اونى بيردنيگە ايچيب بۆشتديم، تگيدە بير نېچە تامچى قالدى، خلاص. اونى آخريگچە ايچيشيم كېرەك، عكس حالدە كاسە تگيدە نيمە يازيلگنينى بيليب بۆلمەيدى. سېوگيگە ليم تۆله، عصيانسيز و خاطرجمع ينگى حياتگە مناسب اېمسمن. قناتلرى قَيريلگن قوشگە تاشلر آرەسيدە سكرەب يوريش قالدى، خلاص. - او اېندى هيچ قچان كۆككە پرواز قيلالمەيدى. كۆزى عاجز آدم يقيننى‌گينە كۆرەدى، يارقين ياروققە برداش بېرالمەيدى. بخت حقيدە گپيرمه، شو بيرگينە سۆز بغريمنى تيلەدى. حضور-حلاوت حقيدە لاف اورمه - اونينگ سايەسى هم قيغو سينگرى دهشتگە سالەدى. يخشيسى، سېن بو ياققە - فلك كويديريب كول قيلگن كۆكسيمدەگى مقّدس اَلنگەگە قره... بيلەسنمى، مېن سېنى آنه يالغيز فرزندينى سېوگن‌دېک سېوەمن. انه شو مهر-محبت يۆليدە سېنى اۆزيمدن هم حمايه قيليشگە تيارمن. آلاو بيلن تازەلنگن انه شو سېوگى مېنى

دنیانینگ نریگی چېکّه‌سیگه هم قاچیب کېتیشدن اوشلب توریبدی، تاکه صاف و مصفا، یاووز غیبتلردن ییراق بۋلیب قال. عاشق سېوگیسی انتهاسیده سېوگیلیسیگه اېریشیشنی ایسته‌یدی، اونگه باشقه هیچ نرسه کېره‌کمس... یاشلیک تانگ‌آتریده کېلگن محبت اېسه اوچره‌شوولر و وصال آنلری بیلن کفایه‌لنه‌دی، بۋسه و قوچاقلر آغوشیده اولغه‌ییب باره‌دی... کېچه اسقف اعظم مېنی جیَینی اوییدن تشقری چیقیشیمنی تَقیقله‌ماقچی اېکنینی اېشیتیب، اېرگه تېککن دَوریمده قسمتیمگه توشگن انه شو یگانه قووانچیمدن هم محروم اېتیشماقچیلیگینی بیلیب قالگچ، دېرَزه آلدیده اوزاق توریب، دېنگیز آرتینی کوزه‌تدیم، او یېرده‌گی بې‌پایان مملکت حقیده شخصي مستقللیگیم، معنوي آزادلیگیم تۋغریسیده اۋیله‌دیم. سۋنگ هۋنگرب ییغلب یوباردیم. تاج و تختیدن، دولتی و بار و بودیدن اجره‌لگن شاه خودّی شونده‌ی ییغله‌یدی. شونده کۋز یاشلریم آره‌سیدن سېنینگ یوزینگ، کۋزلرینگ کۋرینیب کېتدی. اولر مېنگه تیکیلیب توررده‌ی. بیردن اېسیمگه اَیتگن سۋزلرینگ توشدی: «عسکرلر سینگری دشمن قیلیچلرینی کۋکسیمیز بیلن تۋسیب، برداش بېره‌میز. مغلوب بۋلسک جفاکشلرده‌ی جان بېره‌میز، غالب کېلسک قهرمانلرده‌ی یشه‌یمیز. جبر و ستملر آلدیده باش اېگمه‌ی یشه‌گن جانلر قیناغی تینچلیک و آسایشته‌لیک بۋلگن جایگه قاچیشدن کۋره مردانه‌لیک‌دیر...» دېگندینگ اۋشنده. سېن بو سۋزلرنی اۋلیم قناتلری آتم اوزره سایه سالگنده اَیتگندینگ. اولر مېنینگ اېسیمگه کېچه، باشیم اوزره امیدسیزلیک قنات قاققنده توشدی و مېن کوچیمگه کوچ قۋشیلگنینی، روحیم تېتیکلشگنینی سېزدیم. مېن اوچون قنده‌ی‌دیر معنوي آزادلیک یۋلی آچیلدی. بو شونده‌ی بیر آزادلیک که، قیغونی یومشته‌دی. شونینگ اوچون بۋلسه کېره‌ک، سېوگیمیز دېنگیز کبی چوقور، یولدوزلر کبی آلیس، بۋشلیق سینگری چېکسیز بۋلیب کۋرینیدی. شونده مېن اۋزیمده پیدا بۋلگن ینگی

کوچ بیلن یانینگگه یۉل آلدیم، سېنینگ یانینگده بۉلیش بختیگه اېریشیشگه چارله‌یاتگن بویوک قدرت قربانی بۉلیشگه کېلدیم؛ سېنینگ نامینگ کیشیلر کۉز اۉنگیده پاک و حلال بۉلیب قالیشی اوچون شونده‌ی قیلدیم. مېن اولّلری بو یېرده عاجز آیاغیمده آغیر کیشنلر بیلن کېلردیم، بوگون اېسه اۉشه کیشنلر آغیرلیگینی و یۉل‌نینگ آلیسلیگینی نظر-پسند قیلمه‌یدیگن قطعیت تویغوسی بیلن کېلدیم. آلدین قۉرقاق، جان‌سرک ارواح سینگری کېلردیم، بوگون اېسه روحاً کوچلی عیال بۉلیب کېلدیم. بو عیال قربانلیک یوکینی حس قیلیب و اضطراب مشقتینی بیله توریب، سېوگیلیسینی نادان آدملردن حمایه قیلیش اوچون کېلدی. اولّلری مېن یانینگده سایه سینگری تیتره‌ب توررردیم، بوگون اېسه مقدّس استرتا و خاچگه قاقیلگن عیسی آلدیده مېن کیم اېکنلیگیمنی تن آلیشگه کېلدیم. مېن - سایه‌ده اۉسگن درختمن، لېکن بوگون مېنینگ شاخلریم آفتاب نورلریده بیر پس اېرکه‌لنیب یَیره‌شه‌دی... مېن سېن بیلن خیرلشگنی کېلدیم سېوگیلیم؛ و بو وداعلشوو محبتیمیز مثالی طنطنه‌وار و اولوغوار بۉلیشینی ایسته‌یمن؛ تاکه بو محبت آلتیننی اېریتیب، اونگه ینه-ده یارقینراق پارله‌یدیگن توس بېرووچی آلاو سینگری لاووللب تورسین!

سلمه اعتراض بیلدیریشیمگه امکان بېرمه‌دی؛ کۉزلری چقماق سینگری چقنب توررردی، اولرنینگ شعله‌سیدن مییه‌م کرخت بۉلیب قالگندی. سلمه‌نینگ چهره‌سی شو قدر اولوغوار توس آلگندی که، سۉزسیز اطاعت اېتیشینی طلب قیلووچی قیرالیچه عکسینی آلگندی. و بیردن او اۉزینی مېنینگ کۉکسیمگه آتدی، اولّلری اونده بونده‌ی احتراسنی سیره کۉرمه‌گندیم، قۉللری بیلن بۉینیمنی قوچاقله‌دی-ده، لبلرینی لبلریمگه باسیب، چۉزیب-چۉزیب یاندیرگووچی بۉسه‌لر آلدی. بو اۉپیشلردن تنیمگه

جان کیردی، بدنیمده حیات اویغاندی. قلبیم‌نینگ سرّلی تارلری جنبشگه کېلدی، ایچکی بارلیغیم اۋزینی عالي قانون اختیاریگه تاپشیریب، بوتون دنیاگه قرشی عصیان کۉتردی، زېرا او سلمه‌نینگ کۉکسینی عبادتخانه، اونینگ قلبینی ایسه محراب دېیه تن آلگن ایدی.

قویاش باتیب، اونینگ سۉنگّی نورلری یقین-اطرافده‌گی باغ-راغلرنی ترک ایتگچ، سلمه اۋرنیدن توردی و بتخانه‌نینگ اۋرته‌سیگه چیقدی؛ دېوارلر و بورچکلرگه شونده‌ی اعتبار بیلن قره‌دی که، گویا اۋز کۉزلری‌نینگ نوری بیلن تصویرلر و رمزلرگه یارقینلیک بېرماقچی بۉلدی؛ کېین عیسی‌نینگ خاچگه میخلنگن قیافه‌سیگه یقینلشدی-ده، استه تیز چۉکیب، قان سیلقی‌یاتگن آیاقلریدن بیر نېچه بار اۋپدی.

- مېن استرتانینگ قووانچ و ذوق-شوقیدن کۉره، سېنینگ خاچینگنی تنله‌دیم، ای عیسی! مېن مُشک و عنبر اۋرنیگه قانیم و کۉز یاشلریم بیلن یوویندیم. کوثر اۋرنیگه یاوشن شربتی ایچدیم. مېنی اۋز مریدلرینگ صفیگه قبول قیل و گالگافه‌گه باشله...

سلمه مېنگه اۋگیریلدی.

- اېندی مېن ارواحلر چرخ اوره‌یاتگن اۋشه زمستان مغاره‌گه قووانچ بیلن باره‌من. مېنگه اَچینمه، سېوگیلیم. قیغورمه، جانیم. خدانینگ سایه‌سینی کۉرگن بو جانیمگه ابلیسلرنینگ ارواحلری دهشت سالالمه‌یدی. عالي بختنی کۉریب، اونینگ ضیاسیده بیر زومگه بۉلسه-ده، بهره‌مند ایتیلگن بو کۉزلریم دنیانینگ هر قنده‌ی عذابلریدن کۉر بۉلمه‌یدی.

شاهی یاپینچیققه اؤره‌لگنیچه بتخانه‌دن اوزاقلشیب باره‌یاتگن سلمه‌نینگ ایزیدن قره‌ب قالرکنمن، اؤزیمنی اَلخسیره‌یاتگنده‌ی حس قیلدیم؛ اؤیلریم شرفه‌لر دنیاسیده تېنتیره‌ب یورگنگه اؤخشردی. کؤریب تورگنیم آله‌تَسیر[1] دنیاده ایسه خدالر تختلریده اؤتیرگن ایمیش، فرشته‌لر آدملرنینگ گناهلرینی یازیب باره‌یاتگن ایمیش، روحلر یېرنینگ غمخانه - بَیت‌الاحزان حقیده حکایه قیلر، جنت پریلری ایسه محبت، درد و غم و ابدیت قؤشیغینی کویله‌یاتگنمیش.

اؤزیمگه کېلگنیمده اطرافنی تون قارانغیسی قاپله‌گندی؛ انچه وقتگچه درختلر آره‌سیده تېنتیره‌ب یوردیم. سلمه اَیتگن هر بیر گپینی ایسلشگه اوریندیم. اونینگ هر بیر خطِ حرکتی، ایما-اشاره‌سی کؤز اؤنگیمده گَوده‌لنه باشله‌دی. او بیلن اَیریلیق مقرر ایکنینی انگلب یېتگچ ایسه، یالغیزلیک اضطرابی و سېوگی حسرتیدن مییه‌م کرخت بؤلیب قالدی، یوره‌گیم تیپیرچیله‌ی باشله‌دی. شونده‌گینه حُر بؤلیب توغیلگن انسان اؤز آته-بابالری تامانیدن یره‌تیلگن شفقت‌سیز قانونلرگه قول بؤلیب یشه‌یاتگنینی توشونیب یېتدیم. تقدیر ایسه بوگون‌نینگ اؤتمیشگه بؤیسونیشیدن، شو دقیقه‌ده‌گی ایستک اوچون کېله‌جکدن وازکېچیشدن باشقه نرسه ایمسلیگینی حس ایتدیم. سلمه‌نی یششدن کؤره اؤلیشگه مجبور قیلگن ایچکی مَیللر حقیده کؤپ اؤیله‌دیم. اؤزینی قربان قیلیشگه تیارلیگی بیلن عصیانکار روح بختینی قیاسلب، قَیسی بیری مناسبراق و مقّدسراق ایکنینی انگلشگه اوریندیم. لیکن اؤزیمگه فقط بیر نرسه کشف ایتدیم؛ حلاللیک و یخشی نیتلر بیلن

---

[1] آله‌تَسیر: بې‌ترتیب.

صمیمي‌لیککه ایریشیلرکن. سلمه ایسه، صمیمیت‌نینگ تمثالی، راستگۉیلیک‌نینگ نمونه‌سی ایدی.

قوتولیش

سلمه ایرگه تیککنیدن بیری بیش ییل اۉتدی. لیکن هنوزگچه فرزند کۉرمه‌گندی. او بیلن یاستیقداشی اۉرته‌سیده‌گی رشته‌لرنی مستحکمله‌یدیگن، تبسمی بیلن بیگانه‌لشگن قلبلرنی خودّی آته‌یاتگن تانگ تون بیلن کوننی یقینلشتیرگنده‌ی بیرلشتیرووچی فرزند یېتیشمسدی.

توغمه‌یدیگن عیال همیشه ایری‌نینگ نفرتینی اویغاته‌دی. چونکه خودبینلیک تویغوسی ایرککه باله‌لر اونینگ حیاتی‌نینگ دوامچیسی دیگن اۉینی سینگدیره‌دی. شونینگ اوچون هم او ییر یوزیده منگو یشب قالیش اوچون اولاد قالدیریشگه حرکت قیله‌دی.

دنیا تشویشلریگه کۉمیلگن ایرگه توغمه‌یدیگن خاتین اونی استه-سیکین تمام قیله‌دیگن اۉلیمگه محکوم ایته‌یاتگنده‌ی تویولردی؛ نفرتی آشیب، اوندن وازکیچه‌دی و ایرینی هلاک ایتیشگه قصد قیلگن یاووز دشمنی سینگری اونگه اۉلیم تیله‌یدی. قولاقلریگه قدر تورموش تشویشلریگه باتگن، پولادده‌ی ساووق، مزارده‌ی تۉیمس منصور بیک غالب اۉغیل کۉریشنی ایستردی؛ اونینگ نامی، مالی و دولتیگه وارثلیک قیله‌دیگن اۉغیل کوتردی و توغمه‌گنی اوچون سلمه‌دن نفرتلنردی.

مغاره‌ده اؤسه‌دیگن درخت میوه بیرمه‌یدی. سلمه کرمي حیات‌نینگ سایه‌سیده یشردی و فرزند کؤرمسدی. قفسگه توشگن بلبل اویه قورمه‌یدی، زیرا پاله‌پانلریگه[1] قوللیکنی میراث قالدیریشنی ایستمه‌یدی. سلمه کرمي بختسیزلیک اسیره‌سی ایدی و فلک اونگه باله‌لر توغیشنی روا کؤرمه‌دی. وادي گُللری - بولر قویاش سیوگیسی بیلن طبیعت احتراسیدن توغیلگن باله‌لردیر؛ انسان باله‌لری - آته محبتی بیلن آنه نفاستیدن توغیلگن فرزندلردیر. سلمه ایری‌نینگ حشمدار و زمستان اوییده نفاست نفسینی هم، حسیات حرارتینی هم سیزگنی یؤق. بیراق او تون ظلمتیده خدادن فرزند عطا ایتیشینی سؤره‌ب عبادت قیلردی. باله‌سی نازک برماقلری بیلن آنه‌سی‌نینگ کؤز یاشلرینی ارتیشینی، کؤزلری‌نینگ نوری بیلن اجل شرفه‌سینی قوویشینی تیلردی.

سلمه شونده‌ی احتراس بیلن عبادت قیلدی، شونده‌ی یالواریب التجا ایتدی که، اونینگ ییغیسی بولوتلرنی تیشیب اؤتدی، آسمان عیال‌نینگ قارنیگه شیرین نفاست اجرا ایتیلگن آهنگنی اوفوردی و نکاحدن بیش ییل اؤتگندن سؤنگ اونی آنه بؤلیشگه تیارله‌دی، بو بیلن سلمه‌نی خؤرلیک و شرمنده‌لیک داغیدن خلاص ایتدی.

صحراده اؤسگن درخت گُلله‌دی و میوه توگدی.

قفسده‌گی بلبل اؤز قناتلری پتیدن اویه یسه‌ی باشله‌دی.

---

۱ پاله‌پان (پله‌پان): باله؛ باله‌لرگه نسبتاً ایرکه‌لتیب اَیتیله‌دیگن سؤز.

آیاق آستیگه تشلنگن گیتار تانگ صباسی یۉلیگه دوچ کېلدی و اوزیلمه‌ی قالگن تارلر تیبره‌نیب کېتدیلر.

بختسیز سلمه کیشنلنگن قۉللرینی کۉککه کۉتردی و فلکدن مکافات آلیش ایلینجیده دعالر قیلدی.

حیاتده هیچ بیر نرسه منگولیک اراده‌سی-له بختینی تویگن بی‌پُشت عیال قووانچی بیلن تېنگلشه آلمه‌یدی. بهار اویغانگنیده بار بۉلگن بوتون گۉزللیک، تانگ آتیشی بیلن کېلگووچی بوتون شادلیک خدا تامانیدن رنجیتیلگن و کوتیلمه‌گنده تنگری‌نینگ اۉزیدن عفو آلگن عیال کۉکسیده مجسم‌دیر.

آنه قارنیده‌گی حامله‌دن تره‌له‌یاتگن یاغدودن کۉره یارقینراق و کوچلیراق رنگ یۉق.

حمل آیی قیر-ادیرلرگه صیقل بېریب اۉتدی. عینِ شو دملرده سلمه‌نینگ کۉزی یاریشی کېره‌ک ایدی. طبیعت خودّی او بیلن بیرگه قووانگن‌دېک درخت کورتکلریگه جان عطا قیلدی، گُللر و اۉت-اۉلنلرگه حیات بخش ایتدی.

بیر کونی کېچه‌سی، ظلمت شرفه‌لری راس – بیروت‌ده‌گی اویلر آره‌لیغیگه جایلشیب آلگن پیتده سلمه‌نی تۉلغاق[1] توتدی. اونینگ تۉشگیده حیات-ممات جنگی باشلندی. داکتر و دایه‌لر بو دنیاگه ینه بیر مهماننی کوتیب آلیشگه تیارلنیشدی. کۉچه‌ده‌گی یۉلاوچیلرنینگ قدم تاووشلری تینیب،

[1] تۉلغاق: توغیش یا کۉز یاریشدن آلدین حامله خاتینلرده پیدا بۉله‌دیگن آغیر درد.

تۉلقینلرنینگ قیرغاققه اوریلیش شاوقینی جیم بۉلیب قالگچ، منصور بېک اوییِ‌نینگ دېرَزه‌سیدن یوره‌کنی اېزه‌دیگن چینقیریق اېشیتیلدی...

جان‌نینگ جاندن اجره‌لیش چینقیریغی... فنالیک آلدیدن رحم-شفقت حقیده یالواریش چینقیریغی... ایکّی بویوک خلقت - حیات و ممات آیاقلری آستیگه تشلنگن عاجز سلمه‌نینگ چینقیریغی.

تانگ آتر پیتی سلمه‌نینگ کۉزی یاریدی، اۉغیل کۉردی. چقه‌لاق‌نینگ بیرینچی قیچقیریغیدن اۉزیگه کېلیب، کۉزینی آچگن سلمه اطرافیده کولیب تورگن چهره‌لرنی کۉردی... کېین، دقّت بیلن قره‌ب، شونی سېزدی که، اونینگ تۉشگی یانیده‌گی حیات بیلن اۉلیم‌نینگ آلیشووی حلی توگه‌گنیچه یۉق؛ کۉزی قمه‌شیب ایلک بار خطاب قیلدی: «باله‌گینم...!»

دایه چقه‌لاقنی شاهی متاعگه اۉره‌ب، آنه‌سی‌نینگ یانیگه یاتقیزدی. داکتر اېسه سلمه‌گه غمگین قره‌ب قۉیدی، بیر نېچه بار الم بیلن، ایندمه‌ی باشینی چَیقه‌دی.

طنطنه‌وار خطابلر قۉشنیلرنی اویغاتیب یوباردی، اولردن اَیریملری کیینمسدن، آته‌نی ینگی توغیلگن اۉغیل بیلن قوتله‌گنی چیقیشدی. شفاکار بۉلسه، آنه بیلن باله‌گه اَچینیب قره‌ب توررردی.

خدمتچیلر وارث توغیلگنی حقیده‌گی خبر بیلن منصور بېک‌نی تبریکله‌گنی و سویونچیلر آلگنی شاشیلیشدی. لېکن شفاکار اېندی امیدسیز نگاه-له سلمه و چقه‌لاققه قرر، اولردن کۉز اوزمسدی.

آفتاب چیققنده سلمه چقه‌لاقنی کۆکسیگه باسدی؛ نارسیده ایلک بار کۆزینی آچدی، آنه‌سیگه قره‌دی و تیپیرچیلب، کۆزلرینی ابدي یومدی. داکتر اونینگ یانیگه باریب، جانسیز تنه‌نی آنه‌سی‌نینگ قۆلیدن آلدی؛ اونینگ کۆزلریدن ایکّی بیریک تامچی یوزیگه آقیب توشدی. او اۆزیچه شیویرله‌دی: «منه مسافر، کېلیشگه اولگورمه‌ی، بو دنیانی ترک اېتدی...»

باله اۆلگندی، آدملر بۆلسه حشمتلی مهمانخانه‌نی تۆلدیریشیب اونگه ساغلیک، اوزاق عمر تیلردیلر. بېچاره سلمه، داکترگه قره‌دی-یو، قیچقیریب یوباردی: «بالمنی بېرینگ، بغریمگه باسه‌ی!» او ینه بیر بار قره‌دی-ده، تۆشگی یانیده حیات و اۆلیم همان آلیشووده دوام اېته‌یاتگنینی کۆردی.

باله اۆلدی، لېکن اونینگ دنیاگه کېلگنیدن قووانه‌یاتگنلرنینگ قدحلری ینه-ده قتّیقراق جرنگلشده دوام اېتردی.

تانگ‌آترده توغیلیب، کون چیقرده اۆلدی - بنده‌لردن کیم‌دیر وقتنی چمه‌لب: «تانگ آتردن کون چیقرگچه بۆلگن مدت منگولیکدن قیسقه‌دیر، دیب اَیتیشی ممکن. راست، خلقلر توغیلیشی و اۆلیشی آره‌لیغیده‌گی وقت منگولیککه تېنگ‌دیر».

فکر مثال توغیلدی-یو، بیر نفس آلگنده‌ی اۆلدی -کېتدی، سایه سینگری یۆقالدی، سلمه‌گه آنه‌لیک تویغوسینی حس قیلیش امکانینی بېردی، لېکن آنه‌سیگه بخت بېرمه‌ی، اونینگ تۆشگیدن اۆلیم چنگلینی اریتمه‌ی کېتدی.

قیسقه‌گینه حیات - تون توگشیده پیدا بۆلیب، کون باشلنیشیده سۆندی، خودّی برگگه تونده قۆنگن شبنم مثالی نور توشیشی بیلن اوچدی -کېتدی.

خودّی منگولیك اَیتگن سؤزنی افسوسلنیب، اؤز قعریگه قَیته آلگندهی...

خودّی دېنگیز مرواریدنی، کؤتریلگن سوو تؤلقینلری بیلن قیرغاققه چیقریب تشلب، سوو قیتگنده دېنگیز قعریگه تارتیب کېتگندهی...

خودّی نیلوفر گُل، اېندیگینه حیاتگه یوز آچگنده اؤلیم آیاقلری تاپتب تشلهگندهی...

سلمه بو دنیاده همه نرسهدن هم کؤپراق کوتگن کیمسه، کېلیشگه اولگورمهی قَیتیب کېتدی، اېشیکنی آچدی-یو، حیاتگه کیریشگه اولگورمهدی.

دنیاگه کېلیشی بیلن چقهلاق توپراققه اَیلندی - قالدی، انساننینگ حیاتی، خلقلر حیاتی، قویاش، سیارهلر، یولدوزلر حیاتی هم شوندهی...

سلمه داکترگه اؤگیریلدی-ده، اچّیق خؤرسیندی.

- اؤغلیمنی مېنگه بېرسنگیز-چی! - خطاب قیلدی او. - بېرینگ، اېمیزهی اونی!

داکتر باش چَیقهدی.

- باله اؤلیك، - زؤرغه شیویرلهدی او. - اونی قَیتریب بؤلمهیدی. سیزگه اېسه هیجانلنیش ممکن اېمس - تنگلیك حلی توگهگنی یؤق.

سلمه جان حالتده چینقیریب یوباردی و درحال جیم بؤلیب قالدی. یوزینی قووانچلی تبسم قاپلهدی. گویا او اؤزی اوچون نیمهنیدیر، شو پیتگه معلوم بؤلمهگن نرسهنی کشف قیلگندهی ایدی.

- اونی مېنگه بېرینگ، - دېدی سلمه خاطرجمع تاووشده. - بېرینگ، اؤلیک بؤلسه هم میلی...

داکتر اؤلیک چقه‌لاقنی اونینگ قؤللریگه قؤیدی. سلمه باله‌سینی کؤکسیگه باسدی.

- مېنی آلیب کېتگنی کېلدینگمی، اؤغیل‌گینم، - دېدی سلمه، دېوارگه اؤگیریلرکن. - ساحلگه یؤل کؤرستیش اوچون کېلدینگمی؟ بو قارانغو غاردن مېنی آلیب چیققنی کېلدینگمی، بالم؟

ینه بیر نېچه دقیقه‌دن سؤنگ دېرَزه پرده‌سی آرقه‌لی اؤتگن قویاش نورلری حرکتسیز یاتگن ایکّی تنه اوستیگه توشدی؛ آنه‌لیک‌نینگ اولوغوار روحی کوزگی اؤلیم قناتلری بیلن اولرنینگ اؤرین-تؤشگینی قؤریقلب تورردی.

داکتر کؤزلریده یاش بیلن خانه‌دن چیقدی. مهمانخانه‌ده او پیدا بؤلیشی بیلن قووانچلی هیجانلر قیغو ناله‌سیگه اَیلندی. فقط منصور بېک‌کینه بیرار تاووش چیقرمه‌دی، غینگ دېمه‌دی، بیر تامچی کؤز یاش تؤکمه‌دی، هیچ قنده‌ی سؤز اَیتمه‌دی؛ او تاش هیکلده‌ی قاتیب، اؤنگ قؤلیده شراب تؤله قدح، سېرّه‌ییب تورردی.

* * *

اېرته‌سی کونی سلمه‌گه آپّاق نکاح کؤیلگی کییدیریب، قارده‌ی آق بخمل بیلن قاپلنگن تابوتگه قؤیدیلر؛ چقه‌لاق‌نینگ کفنی اېسه یؤرگک[1]، تابوتی - آنه قوچاغی، قبری اونینگ ساووق کؤکسی اېدی. دفن مراسمی

---

۱ یؤرگک: غوندک، چقه‌لاقنی اؤره‌ی‌دیگن کیچیک چایشب.

قتنشچیلری‌نینگ جوده سېکین حرکتی - اۉله‌یاتگن انسان کۉکسیده‌گی یوره‌ك اوریشیگه اۉخشردی. مېن تابوت آرتیدن اېرگشیب باره‌یاتگن آلامان[1] آره‌سیده اېدیم؛ مېنینگ خیالیمدن نیمه‌لر کېچه‌یاتگنینی، قلبیم اضطرابلرینی هیچ کیم بیلمسدی.

قبرستان‌ده اسقف اعظم بولاس غالب دعا اۉقیدی؛ تند و لاقید یوزلی روحانیلر اونگه جۉر بۉلیب، طاعت -عبادت قیلدیلر.

تابوتنی قبرگه توشیریشگنده، کیم‌نینگ‌دیر شیویرله‌گنی اېشیتیلدی:

- ایکّی آدمنی بیر تابوتده کۉمگنینی سیره کۉرمه‌گندیم...

- چقه‌لاق گویا آنه‌سینی شفقت‌سیز اېرنینگ ظلمیدن قوتقریش اوچون کېلگنده‌ی بۉلدی...

- منصور بېك‌که قره‌نگلر، نه‌قدر لاقید نگاه. بیردنیگه خاتینی و باله‌سینی یۉقاتگن کیشیگه سیره اۉخشمه‌یدی...

- اېرته‌گه اسقف اعظم اونگه سلمه‌دن بایراق و ساغلیغی یخشیراق قَیلیق تاپه‌دی...

گۉرکاو مزارنی توپراق بیلن تۉلدیرگونچه راهبلر دعا اۉقیب توردیلر. خیرلشه‌دیگن وقت کېلدی و آدملر نوبت بیلن اسقف اعظم و منصور بېك حضوریگه کېلیب، کۉنگیل سۉره‌دیلر، همدردلیك بیلدیردیلر. مېن بیر چېکّه‌ده یالغیز توررډیم، هیچ کیم کېلیب همدردلیك بیلدیرمه‌دی،

---

[1] آلامان: خلق، آدملر تۉپلمی.

حال‌بوکه، سلمه و اونینگ اۋغلی مېن اوچون دنیاده‌گی اېنگ عزیز خلقتلر اېدیلر.

منه، همه کېتدی، قبرستان بۋشب قالدی. ینگی کۋمیلگن مزار یانیده بېل‌کوره‌گی بیلن یالغیز گۋرکاو توررّدی.

- فاریس کرمي قه‌یېرگه کۋمیلگنینی بیله‌سنمی؟ - سۋردیم مېن.

او مېنگه اوزاق تیکیلدی، کېین سلمه‌نینگ قبرینی کۋرستدی.

- منه شو چاهده مېن اونینگ کۋکسیگه قیزینی قۋیدیم، قیزی‌نینگ کۋکسیگه اېسه، سلمه‌نینگ اۋغلینی قۋیدیم. اوستیدن اېسه منه شو بېل‌کوره‌ک بیلن توپراق تشله‌دیم.

- شو قبرگه مېنینگ یوره‌گیمنی هم کۋمدینگ، - دېدیم. - نه‌قدر قدرتلی سېنینگ قۋللرینگ!

گۋرکاو درختلر پنه‌سیگه اۋتیب کېتگچ، کوچ-مداریم قالمه‌دی و مېن سلمه‌نینگ قبریگه ییقیلدیم، اونینگ تقدیریگه اَچینیب، اۋکسیب-اۋکسیب ییغله‌دیم.

اداغ

جبران خلیل جبران شرح حالی

جبران خلیل جبران (۱۸۸۳، لیون، بشیرا قیشلاغی - ۱۹۳۱) - عرب یازووچیسی، فیلسوف، رسّام. عرب، انگلیس تیللریده ایجاد قیلگن. ایلک ایجادی رومانتیک روحده («خلیل -کافر»، «عصیانکار روحلر» حکایه‌لر تۉپلملری). «قَیریلگن قناتلر» (۱۹۱۲) قصه‌سی مشهور. «کۉز یاشلری و تبسم» (۱۹۱۴) تۉپلمی ٦۰گه یقین سجع (قافیه‌لنگن نثر) بیلن یازیلگن کیچیک شعري پرچه‌لردن عبارت بۉلیب، اونگه «مېنینگ توغیلگن کونیم»، «شاعر اولادی» کبی رومانتیک اثرلری کیریتیلگن. «نمایش‌کارانه یوریش» (۱۹۱۸) فلسفي-شعري اثری یازووچی دنیا قره‌شینی عکس اېتیرسه، «بۉران» (۱۹۲۰) تۉپلمیده حیاتده اوچره‌یدیگن لاقیدلیک، باقیمانده‌لیک، ایکّی یوزلمه‌چیلیک (منافقلیک) کبی علتلر تنقید قیلینه‌دی. «عقلدن آزگن» (۱۹۱۸)، «آلدینده یورووچی» (۱۹۲۰)، «پیغمبر» (۱۹۲۳)، «قوم و کۉپیک» (۱۹۲۶)، «عیسی - انسان اۉغلی» (۱۹۲۸)، «اېر خدالری» و باشقه اثرلری غرب کتابخوانلریگه مۉلجللنگن. جبران ایجادیده اۉز فلسفي قره‌شلرینی ترغیب قیلیشگه حرکت قیلگن. اونینگچه، فقط منعویت اېنگ یوکسک قدریت نمونه‌سی بۉله آله‌دی و روح‌نینگ بویوکلیگینی عکس اېتیره‌دی. یونیسکو قراری بیلن ۱۹۸۳- ییلده بوتون جهانده جبران تولدی‌نینگ ۱۰۰ ییللیگی نشانلنگن.

QAYRILGAN QANOTLAR

Jubron Xalil Jubron

منگو پیدیا
ManguPedia